

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 13.

Fredagen den 25 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 18 och den 19 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Lindström* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition angående höjning af pensionsunderlaget för professorerna S. Jolin, greve C. T. Mörner och O. M. Ramström.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 3.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1910 den 23 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse Riksdagens justitieombudsman; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr revisionsekreteraren Berndt Fridolf Engelbrekt Hasselrot 45 röster,
herr häradshöfdingen Ernst Håkansson 1 röst,
i följd hvaraf herr revisionssekreteraren Berndt Fridolf Engelbrekt Hasselrot blifvit till Riksdagens justitieombudsman utsedd.

Philip Klingspor.

I. H. Dieden.

Karl Staaff.

B. P. Ersson.

År 1910 den 23 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens justitieombudsman ifall denne, innan nästa lagtima Riksdag anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

Andra Kammarens Prot. 1910. Nr 13.

herr häradshöfdingen Ossian Berger 45 röster,
 herr häradshöfding Ernst Håkansson 1 röst,
 i följd hvaraf herr häradshöfdingen Ossian Berger blifvit utsedd till
 ustitieombudsmannens efterträdare.

Philip Klingspor.
I. H. Dieden.

Karl Staaff.
B. P. Ersson.

Jämte det protokollen lades till handlingarna, beslöt kammaren, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af kammarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kammarna afgifva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrifvelse till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till den paragraf, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Camitz* å kammarens bord hvilande motion, nr 214.

§ 5.

Remiss af en motion.

Vid föredragning härpå af herr *Christiernsons* likaledes å bordet hvilande motion, nr 215, om tryckning och anslående i rikets samtliga kommuner af ett utaf herr *Thyrén* i Andra kammaren hållet anförande, begärdes ordet af

Herr vice talmannen som anförde: Herr talman, mina herrar! Ut i den nu till remiss föredragna motionen föreslår herr *Christiernson*, att det anförande i förbudsfrågan, som herr *Thyrén* höll häromaftonen, måtte genom statsmakternas försorg och på statens bekostnad anslås i rikets samtliga kommuner. Jag ber då först att få förutskicka den upplysningen, att jag för min del tillönskar detta utmärkta anförande med alla dess värderika synpunkter och resonemanger en så vidsträckt spridning som möjligt, och jag är också förvissad därom, att hvad Riksdagen än beslutar, kommer en mycket vidsträckt spridning att gifvas åt detsamma. Men då jag nu begärt ordet vid remissen af motionen, är det därför, att jag finner vissa betänkligheter vid införandet af själfva den kutym, hvartill ett bifall till herr *Christiernsons* motion skulle utgöra ett första steg. Denna kutym förefinnes i utlandet; särskildt är den mycket använd i Frankrike, men hos oss har den hittills icke förekommit. Orsaken, hvarför jag för min del skulle finna det betänkligt, om den här infördes, är den, att ifall man börjar med en sådan sed, kommer den i fortsättningen utan allt tvifvel att begagnas, så att det parti, som behärskar den politiska ställningen, kommer att, såsom sker i Frankrike, drifva propaganda för sin politik genom att på statens bekostnad sprida anföranden i partiåskådningens riktning. Men efter min uppfattning är det en lycklig sak, att man här i landet icke har ansett, att den strid, som föres mellan åskådningar och partier, bör ifrån det för tillfället

härskande partiets sida föras under statens officiella prägel och på statens bekostnad. Det är en sådan konsekvens, som jag för min del tror alldeles gifvet skulle komma, och det är en sådan konsekvens, som jag icke tror skulle vara lycklig. Och jag föreställer mig, att den ärade motionären lätt nog skall kunna tänka sig fall, då den kutym, som han vill inleda, skulle begagnas så, att han själf ingalunda blefve särskildt tillfredsställd med begagnandet.

Jag tillåter mig anhålla, att statsutskottets ärade ledamöter behagade, då de taga denna motion i öfvervägande, äfven taga i öfvervägande de betänkligheter, som jag tillåtit mig här framställa, och får jag anhålla, att detta mitt yttrande måtte åtfölja motionen vid remissen till utskottet af densamma.

Därefter yttrade:

Herr Christiernson: Herr talman! De betänkligheter, som herr vice talmannen framhållit, voro icke helt främmande för mig, då jag väckte motionen. Den skrefs visserligen under intrycket af en stämning, som jag tror, att samtliga kammarens ledamöter delade, men det var ju ändock en stunds betänketid jag hade, innan motionen frambars. Då jag efter moget öfvervägande framlämnade densamma, gjorde jag det därför, att, äfven om den icke blifvit väckt och äfven om den skulle bli afslagen, det naturligtvis icke är någonting som hindrar, att en majoritet, *när helst* den finner för godt, genomför den princip, som ligger till grund för motionen. För egen del tillhör jag ju ett parti, som åtminstone icke i min lifstid kan med säkerhet räkna på att erhålla majoritet i de gemensamma voteringarna och sålunda efter herr vice talmannens förklaring heller aldrig kan få några af sina medlemmars anföranden anslagna i kommunerna. Då emellertid denna fråga är af så ofantligt stor vikt, helst som det nu ser ut, som om lavinen håller på att rulla framåt och frågan om totalt spritförbud verkligen kommit att tillhöra de praktiskt politiska frågorna, så ansåg jag, att det skulle vara af synnerligen stor betydelse att få detta anförande anslaget offentligt och därmed så att säga ge den auktoritet åt detta anförande, som det kanske icke behöfver, men som säkerligen för en hel del människor ändå betyder till och med mera än de argument,⁴ som framföras i anförandet. Jag betraktar därför min lilla motion såsom — det kan synas öfverdrifvet sagdt — ett ganska betydelsefullt led i den kamp, som nu blifvit igångsatt för införande af totalt spritförbud. Hvad som särskildt gör, att jag vill stå för motionen, är att Första kammaren, några timmar innan Andra kammaren så enhälligt anslöt sig till tanken på det totala spritförbudet, demonstrativt, hade jag så när sagt, afvisat de nykterhetsmotioner, som förelågo. Jag ansåg därför tillfället vara så lämpligt att försöka fresta en gemensam votering och på det sättet få fram som Riksdagens Andra kammares synpunkter i nykterhetsfrågan, hvilket hittills strändat på Första kammarens motstånd. Jag hoppades, att den stämning, som tog sig ett så pregnant uttryck efter professor Thyrens anförande, icke skulle förflyktigas eller dunsta bort — om det uttrycket får användas i sammanhang med det jag talar om ett nykterhetsanförande

Remiss af en motion. — när frågan komme till afgörande vid gemensam votering, utan att då Andra kammaren för en gång skulle stå enig och därigenom segra i voteringen. Då skulle ju det oerhörda inträffa, som knappast hittills ägt rum, att den folkvalda kammaren i en folkets lifsfråga stode såsom en man.

§ 1 (Forts.)

Det ena med det andra gör, att jag, herr talman, med öppen blick för alla de farliga konsekvenser, som herr vice talmannen framhåft, ändock tillåter mig hoppas, att min motion skall röna en välvillig behandling af statsutskottet, och att detta icke låter principfrågan alltför mycket dominera, utan anlägger en mera nykter synpunkt på saken — jag menar: icke afslår motionen.

Herr Vennersten: Då jag under den ifrågavarande debatten fällde ett uttryck, som möjligen kan hafva något med tillkomsten af herr Christiernsons motion att göra — jag vet det icke, då jag icke läst motionen — men för att i alla händelser klargöra min ställning ber jag få nämna, att mitt uttryck föll så, att jag beklagade, att jag icke var i tillfälle att framställa ett förslag i sådan riktning, som den ärade motionären sedan gjort. Jag hyser nämligen den uppfattningen, att den ifrågavarande åtgärden icke låter sig göra, och gjorde för min del mitt uttalande för att söka så tydligt som möjligt ge till känna, hvilken utomordentlig inverkan det nu så berömda anförandet haft på mig och såsom jag förmodar på de allra flesta här i kammaren, och för att däri framställa ett tack på det sätt, som jag ansåg mig kunna göra, till den ärade talaren för hans utomordentliga inlägg i den viktiga frågan. Jag hade således icke någon annan afsikt med mitt då fällda yttrande än att därigenom frambära mitt varma tack till talaren, och jag är alldeles viss om, att hans anförande inom kort skall vara känt för alla tänkande människor i detta land.

Vidare enfördes ej. Kammaren beslöt hänvisa ifrågavarande motion jämte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

§ 6.

Riksdagens revisorers berättelse om den år 1909 af dem verkställda granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1908, som härefter föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

§ 7.

Härefter föredrogs; men blefvo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden nr 3 och 4, statsutskottets utlåtanden nr 7 och 13 samt Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3 och 4.

§ 8.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 18, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts propo-

sitioner med förslag till lagar, innefattande ändring dels i gällande stadganden om nattvardsgång, dels i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen, dels ock i 2 kap. 13 § samma lag. *Remiss af en motion. (Forts.)*

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Herr *Beckman* aflämnade en motion, nr 216, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af tullverkets utgiftsstater för år 1911 m. m.

Nämnda motion blef på begäran lagd på bordet.

§ 11.

Herr talmannen gaf härefter ordet till

Interpellation.

Herr Starbäck, som yttrade: År 1907 erhöles »Centralföreningen för idrottens främjande» och »Idrottsföreningarnas riksförbund» rätt till anställande af ett penninglotteri med 8 dragningar på 100,000 lotter à 10 kronor i hvarje. Af bruttoinkomsten i hvarje dragning på en miljon kronor beräknades 700,000 kronor till vinster, 30,000 à 100,000 kronor till provisioner och kostnader, samt återstoden 270,000 à 200,000 till behållning. Den sammanlagda behållningen af alla 8 dragningar kommer sålunda att uppgå till omkring två miljoner kronor, hvilken summa skall bilda en orubblig fond, hvars förvaltning är anförtrödd åt af regeringen utsedde gode män och hvaraf räntan årligen disponeras med 20,000 kronor af riksförbundet och återstoden 60 à 80,000 kronor af centralföreningen.

Sedermera har en extra dragning för att möjliggöra de olympiska spelens hållande i Stockholm medgifvits. Behållningen af denna beräknas till 300,000 kronor.

Därefter har till Konungen från »Centralföreningen för idrottens främjande» ingifvits en skrifvelse af följande hufvudsakliga innehåll.

Sveriges representanter på idrottskongressen i Berlin 27 maj till 2 juni 1909 kunde mottaga erbjudandet, att de olympiska spelen förledes till Stockholm år 1912, på den grund att dessa internationella täflingar blifvit ekonomiskt möjliga genom den nya dragning i det s. k. idrottslotteriet, som Kungl. Maj:t hade täckts medgifva för ändamålet.

Den ursprungliga planen hade afsett ett i fasta materialier uppfört *permanent* stadion och hade därför också den ursprungliga kostnadsberäkningen ställts så högt, att två extra dragningar varit behöfliga. Det upplystes emellertid, att endast en dragning komme att beviljas.

Tanken på ett tillfredsställande ordnande af Östermalms idrottsplats såsom bestående af förstklassig idrottsanläggning hade därför af ekonomiska skäl måst öfvergifvas och anläggningsplanerna ändras därhän att åstadkomma blott ett mera *temporärt* stadion. De genom en extra dragning erhållna medlen skulle möjligen varit till fyllest under

Interpellation.
(Forts.)

förutsättning, att ett så beskaffadt stadion anlades på denna plats. Kostnaderna härför skulle enligt bilagda beräkningar uppgå till 315,000 kronor.

Andra omständigheter hade sedermera tillkommit. Järnväg skulle inom jämförelsevis kort tid dragas fram öfver platsen och denna hotades i ny stadsplan med ytterligare kringskäring. Östermalms idrottsplats kunde fördenskull knappast längre anses disponibel och i hvarje fall icke lämplig, då ett stadion därstädes icke kunde blifva permanent ens i mycket svag mening.

Hela frågan hade på detta sätt kommit i ett annat läge, då man alltjämt ville behålla för ögonen såsom en hufvudsak vid Olympiska spelens ordnande i Stockholm, att i samband därmed också blefve löst det för hela vårt lands idrottslif betydelsefulla behovet af att i hufvudstaden få äga en idrottsplats af stadions karaktär och fullgoda beskaffenhet.

Kommittén för Olympiska spelen 1912 hade därför beslutat att förlägga stadion till Idrottsparken. Kostnadsberäkningarna för ett permanent stadion jämte ett par andra byggnader slutar på en summa af 580,000 kronor. (I såväl denna som förut nämnda summa ingå äfven öfriga kostnader för de Olympiska spelen.)

Härefter framhållas i skrifvelsen de fördelar, som skulle vinnas genom att Idrottsparken valdes till centrum för de olympiska spelen; samt omnämnes, att stadions läktare skola rymma 19,000 personer.

Vidare anføres såsom stöd för den för våra förhållanden höga siffran å 380,000 kronor följande ur den officiella rapporten öfver de Olympiska spelen i London: »Enligt bifogade ekonominirapport finner man, att, förutom 60,000 pund (i rundt tal) till stadions uppförande genom Fransk-Brittiska utställningen, måste Englands kommitté anskaffa 15,213 pund till utgifter af olika slag, som stodo i omedelbart sammanhang med spelens organisation och utförande 1908. Beräkningen är därför, att kostnaderna för att i en framtid utföra dessa stora idrottsfester komma att från början till slut uppgå till minst 80,000 pund (ungefär 1,440,000 kronor) att döma af de erfarenheter, man redan gjort; och utveckling är ju livets lag. Vi hafva ingått i dessa detaljer af frågan i hopp om att de kunna bli till nytta för dem, som få att organisera och ordna ekonomien för spelen 1912 och sedermera.»

Skrifvelsen fortsätter på följande sätt: »Gentemot dessa siffror äro de administrativa utgifterna enligt det svenska kostnadsförslaget blygsamma, allra helst som anledning finnes att hit förvänta ett lika stort antal deltagare som i London, om man tager i betraktande, dels att under den period, som sedan londonspelen skall ha förflutit, inga andra dylika spel hållits sedan de Olympiska spelen i Aten blifvit inställda, dels också den rangställning vi med stolthet kunna säga, att Sverige kommit att intaga på idrottsområdet. Utan tvifvel kommer den svenska kommittén därför att stå inför uppgiften att med långt mer begränsade medel möta utgifter, som sålunda i många fall skola blifva lika stora som i London. Säkerligen skall dock kommittén visa sig uppgiften vuxen och kunna afhålla spelen på ett fullt värdigt sätt.»

Behovvet af de i kalkylerna upptagna tillgångarna visade sig på detta sätt nödvändigt. På samma gång skulle frågan om ett permanent svenskt stadion lösas på ett fullt tillfredsställande sätt för en kostnad en gång för alla, som långt understege det anslag, hvarmed t. ex. en annan fosterländsk rörelse, det frivilliga skyttväsendet, hvarje år understöddes.

Härefter påpekades ansvaret att på ett värdigt sätt skilja sig från de Olympiska spelen, och att dessa ej blott äro en idrottslig, utan en fosterländsk angelägenhet.

Sedan härefter framhållits, att skillnaden i kostnader mellan de båda alternativen eller 265,000 kronor skulle bero på att valet af Idrottsparken blifvit nödvändigt, slutar den del af skrifvelsen, som rör de Olympiska spelen, sålunda:

»Då, såsom framgår af hvad vi i underdånighet här tidigare framhållit, de administrativa kostnaderna äro så ytterligt lågt beräknade, att de ej ytterligare kunna afprutas, och då i hvarje fall med de hittills förhandenvarande tillgångarna medel saknas för att kunna utföra planen, sådan den nu efter noggranna undersökningar föreligger, så får Sveriges Centralförening för Idrottens främjande härmed i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes bereda tillfälle till de ytterligare behöfliga medlen för Olympiska spelens hållande i Stockholm 1912 eller kronor 265,000, samt att Eders Kungl. Maj:t för sådant ändamål täcktes medgifva,

dels att antalet dragningar i Idrottslotteriet ökas till 10 i stället för förut beviljade 9, dels att denna extra dragning får ske först af samtliga 1911 års dragningar och att dess öfverskott får användas för täckandet af omkostnaderna för hållandet i Stockholm af de Olympiska spelen 1912, samt att detta öfverskott efter dragningens hållande får öfverlämnas till Olympiska spelens kommitté». —

Denna skrifvelse ger anledning till åtskilliga reflexioner. Först konstateras, att de Olympiska spelen kunnat förläggas till Stockholm på grund af den redan beviljade extra dragningen, hvars ekonomiska resultat endast medgifver ett temporärt stadion. Härefter framhålles, att den ursprungliga planen för de Olympiska spelen 1912 omfattade uppförande af ett permanent stadion. Denna plan måste öfverges på ekonomiska grunder; i stället för att ordnas såsom en *bestående* förstklassig idrottsanläggning måste Östermalms idrottsplats apteras för ett *tillfälligt* stadion. Sedermera befinnes denna plats af, såsom det heter, skäl af rent teknisk natur, järnvägs framdragning m. m. olämplig för ett *permanent* stadion, och därför beslutar man sig för Idrottsparken, såsom idealisk för ett permanent stadion. Och ett permanent stadion är nödvändigt för ett värdigt firande af de Olympiska spelen. En sådan bevisföring plägar kallas en cirkel. Detta är den första reflexionen.

Kostnaderna för de Olympiska spelen i Stockholm 1912 med permanent stadion för 19,000 åskådare beräknas till 580,000 kronor. För att stödja denna beräkning framläggas siffror från motsvarande fester i London på 75 å 80,000 pund, d. v. s. 1,350,000 å 1,440,000 kronor. Kommittén i Stockholm säges dessutom komma att möta utgifter, som i många fall skola bli lika stora som i London. Det är tydligt, att detta visar, icke att kommitténs beräkningar äro för höga, utan

Interpellation.
(Forts.)

Interpellation.
(Forts.)

för låga; och då det tillägges: »säkerligen skall kommittén visa sig uppgiften vuxen», synes denna af Centralföreningen för Idrottens främjande åt kommittén för de olympiska spelen 1912 gifna garanti ej tillfredsställande. Detta är den andra reflexionen.

Af de bifogade kostnadsberäkningarna framgår vidare, att skillnaden i totalkostnader för de Olympiska spelens ordnande på ena eller andra sättet skulle uppgå till 265,000 kronor och att skillnaden i kostnad mellan ett permanent och ett provisoriskt stadion skulle belöpa sig till 150,000 kronor. Däremot saknas uppgifter om hvari denna olikhet mellan ett tillfälligt och ett permanent stadion i öfrigt med afseende på materialier, inredning m. m. skulle bestå; och man får sålunda icke någon grund för en kalkyl huru de blifvande underhållskostnaderna skola komma att ställa sig. Är det meningen, att ett permanent stadion skall bära sig själf och måhända bli ett företag, som lämnar utdelning? I så fall framställer sig den frågan: Hvem är den blifvande ägaren till denna institution?

På grund af hvad jag här ofvan anfört och då sålunda den utredning, som hittills presterats i denna fråga, för så vidt mig är bekant, är synnerligen otillfredsställande såväl rörande kostnaderna som i andra afseenden; då det dessutom ingalunda visats, att vårt land har behof af, att ett permanent stadion, rymmande 19,000 åskådare, uppföres, och då det vidare måste anses synnerligen olämpligt, att Djurgårdens naturliga skönhet utan den mest tvingande nödvändighet ytterligare af byggnader inkräktas, anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande spörsmål:

1) Har herr statsrådet vid behandlingen af frågan om medels anskaffande genom en ny dragning i det s. k. idrottslotteriet för anordnandet af de Olympiska spelen funnit, att uppförandet af ett permanent s. k. stadion med plats för 19,000 personer är påkalladt af ett verkligt behof?

2) Har herr statsrådet under förutsättning, att ett sådant etablissement kommer att uppföras medelst genom lotteri anskaffade medel, tillförsäkrat sig garantier för att kostnaderna ej öfverstiga den i ofvan relaterade skrifvelse omnämnda summan?

3) Är det herr statsrådets mening, att såsom villkor för medgifvandet af en ny dragning för nu berörda ändamål äfven bör stipuleras, att behållningen af den affärsrörelse, till hvilken ett permanent stadion möjligen kan ge upphof, helt och hållet tillfaller allmännyttiga ändamål?

Herr Starbäcks ifrågavarande anhållan blef af kammaren bifallen.

§ 12.

Till borgläggning anmäldes Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, angående herrar Hagströms och Johanssons motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande resestipendier för lärarepersonalen vid småskollärarinneseminarier.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Janson</i> i Bråten	under 6 dagar fr. o. m. den 26 februari,
» <i>Persson</i> i Malmö	» 3 » » » » 26 »
» <i>Lundell</i>	» 8 » » » » 26 »
» <i>Olsson</i> i See	» den 26 februari,
» <i>Vahlquist</i>	» » 26 »
» <i>Wilson</i>	» 5 dagar fr. o. m. den 28 februari,
» <i>Berg</i> i Staby	» den 26 februari,
» <i>Åkesson</i>	» 8 dagar fr. o. m. den 1 mars,
» <i>Wallin</i>	» den 26 februari,
» <i>Bengtson</i> i Glösbo	» 5 dagar fr. o. m. den 28 februari,
» <i>Jespersion</i>	» den 26 februari,
» <i>Röing</i>	» » 26 »
» <i>Sjöberg</i>	» » 26 » och
» <i>Olsson</i> i Broberg	» 3 dagar fr. o. m. den 26 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,42 e. m.

In fidem,
Per Cronvall.

Lördagen den 26 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *von Sydow* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt förre fästningsbyggnadsarbetaren Carl Olofsson,

angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt förre fästningsbyggnadsarbetaren Frans August Andersson,

angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt förre kökeförestånderskan vid garnisonssjukhuset å Karlsborg Anna Mathilda Hermansson, och

angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt gevärshandtverkaren vid Västernorrlands regemente Erik Petter Wågberg.

De kungliga propositionerna blefvo på begäran bordlagda.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bankoutsrottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition angående höjning af pensionsunderlaget för professorerna S. Jolin, greve C. T. Mörner och O. M. Ramström.

§ 3.

Herr *Beckmans* på kammarens bord liggande motion, nr 216, som härefter föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

§ 4.

Efter föredragning bordlades åter Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 5.

Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.

Till behandling förelåg härefter jordbruksutskottets utlåtande nr 21, i anledning af väckt motion om kostnadsfri utstämpling af till försäljning afsedt virke inom skyddsskogsområde.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion, nr 68, hade herr *Ström* i Transtrand m. fl. hemställt, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring eller sådant förtydligande af § 1 i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar, att ägare till skog och skogsmark inom skyddsskogsområde måtte kostnadsfritt få utstämpladt där befintligt och för försäljning afsedt virke.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af herr *Ströms* i Transtrand m. fl. ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar, att den skogsägare däri medgifna frihet från kostnad för utsyning äfven skulle omfatta kostnad för stämpling.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *A. T. Odelberg*, *P. Paulson*, *Aaby* *A. W. Ericsson*, *Lundell*, *Persson* i Malmö, *Barthelsson* och *Magnusson*, i Salstad, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att herr *Ströms* i Transtrand m. fl. ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr *Zetterstrand*: Herr talman! Jag har så många gånger här i kammaren talat till förmån för norrländska intressen, att ingen gärna kan misstänka, att jag vill motarbета dem, än mindre att jag är afvogt stämd mot dem. Men i förevarande fall tror jag, att man

har framkommit med ett kraf, som vi icke böra tillmötesgå. Utskottet har emellertid biträdt motionärernas framställning, men en reservation är afgifven af åtskilliga personer. Bland reservanterna återfinner jag herrar Lundell och Persson i Malmö, men som jag hört, att de ha permission i dag och ingen annan begärt ordet, så skall jag be att få anföra några ord till stöd för den uppfattning jag har, nämligen att motionen icke bör bifallas.

Vi veta alla, att när skogslagarne antogos, så antogs också en särskild lag rörande skyddsskogarne. Den grundade sig därpå, att en hel del områden, som voro belägna närmare fjällen och utsatta för de hårda fjällvindarne, voro af helt annan natur i skogsvårdshänseende än de öfriga områdena. Om man på förra områdena afverkade för häftigt, så blef följden den, att all återväxt omöjliggjordes, klimatet försämrades och trakten blef obeboelig. Det var därför af synnerligen stor vikt, att strängare bestämmelser infördes med afseende på dessa områden. Det stadgades därför, att annan afverkning än till husbehof finge äga rum endast efter utsyning, som af staten bekostades och af skogsstatens tjänstemän verkställdes. Dessa bestämmelser vidtoges naturligtvis i statens intresse, men de vidtoges minst lika mycket i de enskildas eget intresse, ty afverkade man mera, så blef marken värdelös för de enskilda. Då man emellertid ansåg, att staten hade ett stort intresse att bevaka i detta fall, så föreskref man, att utsyning gratis skulle verkställas af statens jägmästare. De enskilda fingo sålunda den fördelen, att de erhöilo sakkunnigas råd och hjälp med afseende på skötseln af skogarne och anvisning i hvilken grad en afverkning lämpligen skulle kunna äga rum. Men å andra sidan var det väl icke för mycket begärtdt, att de enskilda bekostade själflva utstämplingen. Nu medger jag gärna, att detta kunde tydligare, än som skett, varit utsatt i lagen, och att olika meningar kunna vara rådande om huru lagen efter bokstafven skall tolkas. Utskottet säger nu, att det har den uppfattningen, att samtliga dessa kostnader skola gäldas af staten. Det har emellertid visat sig, att såväl regeringen som domänstyrelsen och reservanterna haft en motsatt uppfattning, och jag delar denna uppfattning. Jag har också stöd för denna min mening i öfriga lagar. Om man tänker på de öfriga fjällskogsområdena i Norrbotten och Vesterbotten, där förhållandena äro likartade, så skall där den enskilde bekosta såväl utsyning som utstämpling. Nu säger man: det beror på, att bestämmelser därom funnos redan vid upplåtelseerna. Men då vill jag hänvisa på ett annat förhållande: lagstiftningen för Gottland. I Gottlandslagen, som är mycket analog med skyddskogslagstiftningen, är föreskrifvet, att den enskilde skall bekosta utstämplingen. Jag tror, att detta är det riktiga, och kostnaden för den enskilde att bekosta utstämplingen kan icke vara så stor. Men om man säger, att staten skall bekosta utstämplingen, så vet man icke hvar kostnaderna skola stanna. Det går väl så till, föreställer jag mig, vid utsyningar, att när jägmästaren kommer, så går väl icke han och hans folk ensamma ut i skogen för utsyningen, utan det ligger väl i jordägarens intresse, att han och hans folk följa med och uttala sina önskningsar, säga i hvilken trukt de önska att utsyning skall verkställas, och framhålla sina särskilda önskemål om hvilka träd de önska

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.
(Forts.)*

*Användande
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.
(Forts.)*

utstämplade m. m. Om de äro med, hvarför skola de då icke själfva kunna verkställa utstämplingen, och om de det göra, skola de då ha betaldt för detta? Om man går så till väga, att man ger betalning för utstämplingen i föreliggande fall, då kan man icke undgå konsekvenserna och medgifva, att detsamma skall gälla äfven beträffande Norrbotten och Vesterbotten samt Gottland, och vi veta icke, hvilka kostnader för statsverket detta skulle kunna föranleda. Då vill jag fråga: är det några särskildt ömmande omständigheter, som här föreligga? Jag tror det icke. De klagomål, som förekommit, ha, såvidt jag har mig bekant, kommit från bolag, och det är mindre underligt, när man tänker på de stora områden, dessa bolag äga i dessa trakter. Jag har tittat i Norrlandsskommitténs utlåtande och de uppgifter som äro detta vidfogade, och jag har kommit till det resultat beträffande de skogar, som skulle kunna beröras af denna lag nu eller framdeles, att bolag äga i Tennäs, Undersåker, Åre och Offerdal 10—30 procent af skogsmarken, i Transtrand, Särna och Hotagen till och med 50 procent, i Kall och Frostviken 50—70 procent och i Oviken öfver 70 procent af den i enskild ägo varande skogsmarken. Är det verkligen herrarnes mening, att man skulle befria bolagen från dessa kostnader och lägga dem på staten? Äfven om man icke är fiende till bolagen, så kan jag icke finna, att särskildt talande skäl föreligga för att öfverflytta deras kostnader på statsverket, särskildt som de i så fall komme att bli betydligt större.

Nu har en hel del reservanter i Första kammaren uttalat en afvikande mening från utskottets, och jag hade väntat, att det skulle varit flera från denna kammare, som skulle gjort detsamma. Men jag misstänker, att ärendet möjligen kommit att handläggas något hastigt. Det kan ju vara olika meningar om denna sak, och jag har endast velat framställa den mening, som jag har, och på grund af den yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Magnusson* i Salstad och *Månsson*.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren började sitt anförande med att hänvisa till att han så många gånger hade uppträdt till jordägarnes och hemmansägarnes fördel, att ingen kunde misstänka honom för några afsikter att icke vilja deras bästa, och däruti instämmer jag med honom. Men mitt instämmande slutar också där.

Det gjorde på mig ett nedstämmande intryck att höra, att just herr Zetterstrand skulle ha en sådan uppfattning i denna fråga. Jag tror icke, att herr Zetterstrand skall tycka att jag är hänsynslös, om jag säger, att jag icke tror, att herr Zetterstrand är fullt hemma uti denna fråga.

Han åberopade nämligen såsom stöd för sin uppfattning förhållandena i Norr- och Vesterbotten o. s. v., då han ville visa, huru många och stora områden af skyddsskogarna, som bolagen innehade. Jag ber då att få fästa herr Zetterstrands uppmärksamhet på att denna skyddsskogslag icke har tillämpning på dessa län. Ty där gälla särskilda lagar, den s. k. lapplandslagen och dimensionslagen, enligt hvilken handtlangningen vid utsyning skall betalas af jordägarna själfva.

Nu sade herr Zetterstrand, att här kunde väl icke föreligga några särdeles ömmande omständigheter. Men jag är öfvertygad om, att, i händelse han haft reda på förhållandena i detta afseende, han då skulle ha funnit, att här just föreligga ömmande omständigheter, och han skulle då hafva kommit till ett annat resultat än hvad han nu gjorde. Det är visserligen sant att med ett bifall till utskottets förslag skulle en förmån beredas äfven för bolagen, men vi få väl icke vara så förskräckta för bolagen att vi på grund af denna förskräckelse skulle vidtaga åtgärder, som vore ägnade att undertrycka hemmansägareklassen. Detta skulle dock i viss mån bli fallet genom ett bifall till herr Zetterstrands yrkande. Förhållandet är nämligen det, särskildt i Dalarne, att de skogar, på hvilka skyddsskogsområden blifvit utsynade, ligga så långt ifrån hemmen, att jordägarna icke kunna använda något af sin skog till husbehof. Nu är det ju herrarne bekant, att till husbehof får man hugga så mycket som helst utan utsyning — och det är, om man så vill, ett fel i lagstiftningen, att det härutinnan icke finnes någon annan begränsning än den, som innehalles i lagen angående vård af enskilda skogar. Nu förhåller det sig emellertid, som nämndt, så i Dalarne och äfven i vissa andra trakter af landet, att dessa skogsområden ligga så långt bort ifrån jordägarnes hem, att om de vilja i minsta mån tillgodogöra sig afkastningen af dessa skogar, måste det ske genom försäljning. Man kan således icke till husbehof och utan utsyning hugga någonting där, och det blir därför icke någon förmån för skogsägarna att få utstämpling, utan tvärtom en ganska tryckande börda. Ty det är icke några småsaker, som det skulle kosta dem, därest de själfva skola betala handtlangningen, såsom man nu vill tolka lagen.

Det är ju svårt för mig att ge mig in på en lagtolkningsfråga — och det är ju dock denna på samma gång som den är en humanitetsfråga. Men jag vädjar till herrarne, som voro med år 1903, då skyddsskogslagen antogs, huruvida det fanns någon, som trodde, att, förutom det man ålade hemmansägarna en stor begränsning i deras dispositionsrätt öfver de skogar, som de vid skiften fått sig tilldelade utan ringaste inskränkning, det också skulle åligga dem den bördan att få bekosta utsyningen. Jag tror icke, att många i sådant fall skulle ha varit med om den lagen, och det förefaller mig också, som om det skulle varit tämligen klart hvad som åsyftades med lagen, då den tillkom. Ty enligt 1 § uti lagen den 24 juli 1903 så är det bestämdt, att utsyning skall verkställas utan ersättning ifrån jordägarnes sida. Denna paragraf lyder nämligen, beträffande denna sak, så: »För bibehållande af skogar, hvilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående, må efter föregången syn och undersökning Konungen förordna, att annan afverkning än till husbehof må äga rum endast efter utsyning, som på statens bekostnad af skogsstatens tjänstemän verkställas» o. s. v. Sålunda, utsyning skall ske på statens bekostnad.

Nu har man velat göra gällande, att det skulle vara skillnad på utsyning och utstämpling. Det är en förklaring af lagens innehåll, som för mig är absolut ofattbar. Men då Kungl. Maj:t fattat ett beslut öfverensstämmande med denna tolkning, så är det ju tydligt, att vi måste skriva till Kungl. Maj:t och få en förklaring utaf denna paragrafs betydelse. Men för att visa, att utsyning och utstämpling

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.
(Forts.)*

Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.
(Forts.)

innefatta samma handling, skall jag be att få uppläsa hvad härom står i 56 § uti den s. k. lapplandslagen af den 26 januari 1894. Ut i denna paragraf talas endast om utsyning, icke ett ord om utstämpling, men däri stadgas, att jordägaren skall bekosta handtlangningen. Det heter där: »Utsyning af virke åt dem, som, enligt 53 § hafva utslutande rätt därtill inom vissa områden, verkställes för en tid af tre år i sänder. Sådan utsyning sökes före den 1 april det år utsyningen åstundas hos vederbörande jägmästare, som det därefter åligger att såvidt möjligt inom den 1 nästföljande oktober hålla syn å stället och i öfverensstämmelse med de i 58 § angifna grunder utsyningen verkställa. Vid förrättningen erforderlig handtlangning skall, därest sökanden icke tillhandahåller densamma, af sökanden bekostas.» Sålunda, där talas bara om utsyning, men sökanden skall bekosta handtlangningen. I 1903 års lag om skyddsskogar talas också endast om utsyning och att den skall ske på statens bekostnad. Mig synes det sålunda vara alldeles klart hvad som varit lagstiftarens mening, nämligen att utsyning inklusive utstämpling skulle ske på statens bekostnad. Beträffande de s. k. Norrbottens- och Lapplandslagarne är det bestämdt, att jordägaren skall betala handtlangningen vid utsyning; likaledes i i Gottlandslagen. Mig förefaller det alldeles gifvet, att, beträffande skyddsskogarne, lagstiftarens mening varit, att staten här skulle bekosta alltsammans. Det synes mig också, som om billighet och rättvisa skulle fordra detta, ty det förhåller sig så, att dessa jordägare vid åbo delning fått sig tilldelade sina skiften med full dispositionsrätt. Grannen, hvilkens skogsskifte ligger intill, får fortfarande disponera sin skog på bästa sätt honom behagar — naturligtvis med den begränsning, som lagen om vård af enskildas skogar bestämmer — medan den andre återigen, såsom jag påvisat, icke får använda någon del af sin skog utan föregående utsyning. Detta blir naturligtvis en ganska stor inskränkning i hans rätt, och han har redan förut på grund af de långa afstånden ofta svårt att tillgodogöra sig sina skogsprodukter. Det kan icke nekas till att, när folket ute i bygderna ser en sådan lagtillämpning, det uppstår en viss undran öfver huru det är möjligt, att lagstiftaren kan komma och belasta den ene med en så stor börd, under det den andre går fri därifrån.

Det är icke många år sedan Riksdagen beslöt att afskrifva vissa afgälder, grundade på privaträttsliga aftal ingångna mellan bolagen och de enskilde. Det väckte mycket stort missnöje i våra bygder, när man fick höra talas om Riksdagens beslut i denna sak. Det fordrades, såsom vi veta, mycket stort besvär och mycket kostnader för hemmansägarna att få bibehålla dessa rättigheter, som dock voro tillkomna på privaträttslig väg. Skall man nu komma och ge denna lag en sådan tolkning, att hemmansägarna själfva skola bekosta utsyningarna, tror jag icke man därigenom stärker förtroendet och aktningen för våra lagar.

Vill jag så vidare se till hvad som innefattas i ordet utsyning, behöfver jag bara gå till instruktionen för jägmästarne; där är det tydligt och klart utsagdt hvad som menas med utsyning. Där bestämmes, att jägmästaren skall utsyna, och under hans inseende skola träden stämplas och åsättas kronans märke. Och hvad skulle det vara för betydelse med utsyningen, om den inskränkte sig till att

statens tjänsteman påvisade ett träd här och ett träd där och sade, att det och det trädet får ni fälla ner och föra bort, om icke uti denna utsyning också inginge utstämpling, så att hvarje träd blefve märkt?

Således, från hvilken synpunkt jag än ser frågan, kan jag icke se annat än att utsyning och utstämpling äro en och samma åtgärd, och att det varit lagstiftarens mening att lagen skulle så tolkas, när lagen skrefs, eftersom 1 § i lagen om skyddsskogar stadgar, att utsyning skall ske på statens bekostnad. Men då Kungl. Maj:t har fattat ett beslut, som går i en annan riktning, kan jag icke finna någon annan utväg, än att vi måste gå in till Kungl. Maj:t och begära att Kungl. Maj:t antingen ger en förklaring öfver lagen eller ock vidtar en sådan ändring att därigenom blir klart att meningen är att arbetet med utsyning skall verkställas på det allmännas, på statens bekostnad.

Jag anbåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förvarande hemställan.

I detta anförande instämde herr *Ericsson* i Ofvanmyra.

Herr Lindhagen: En regel, när det gäller skogars skötsel, är naturligtvis den, att alla kostnader för skogsskötseln skola drabba skogafkastningen och icke utgå af allmänna beskattningsmedel. Det är en princip, som vi kunna utgå från. Emellertid har staten pålagt en del skogsägare särskilda förpliktelser, hvilka de icke förut haft. Då har man ansett det billigt, att — i synnerhet under den första öfvergångsperioden — staten i någon mån för dessa skogsägare lindrade de extra utgifter, som de sålunda få. I detta afseende veta vi, att själfva utsyningen enligt den för lapplandsskogarna gällande författningen enligt Västerbottens- och Norrbottenslagen äfvensom enligt Gottlands-lagen betalas af statsverket, men själfva utstämplingen jämte handräckningen bekostas af jordägaren. Nu hafva vi fått en ny kategori sådana skogar, för hvilka staten gifvit en särskild lagstiftning, nämligen skyddsskogarna. Beträffande dem har man dock tydligen vid lagens stiftande icke riktigt tänkt på, i hvad mån staten skulle bekosta det hela eller endast den första utsyningen. Lagen är oklar i detta afseende, och nu har Kungl. Maj:t tolkat den på det sättet, att om dessa skyddsskogar skall gälla detsamma som om de lappländska, norrbottenska, vesterbottenska och gottländska skogarna, nämligen att staten bekostar själfva utsyningen, men att stämplingen skall af jordägaren bekostas.

Nu är det emellertid, kan man säga, ett särskildt förhållande med afseende på dessa skyddsskogar. Lagstiftningen pålägger ägaren af dessa skogar ett ännu större tvång än hvad ofvan omnämnda lagar göra. Den medgifver i vissa fall skogsägaren icke ens att taga ut hela afkastningen, ty lagen föreskrifver, att skogen skall bevaras, så att den utgör ett skydd för fjällgränsens nedgående, och därför kan intrånget på jordägarens rätt blifva större än förut. Därtill kommer nu, att just dessa småbönder, som bo uppe i fjälltrakterna, hafva en svår kamp för tillvaron, och det går icke an att på rak arm här fastställa en lagtolkning, som kanske drabbar dem obilligt.

Den föregående talaren har särskildt fäst uppmärksamheten på,

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.*

(Forts.)

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.*

(Forts.)

att förhållandena dessutom bli synnerligen ojämna, ty somliga af dessa småbönder hafva fått sin skog inom skyddsskogsbältet, andra däremot hafva dem inom andra bälten, och det blir således en olika rätt i hög grad. Vidare få de ofta resa kanske ända till ett tiotal mil för dessa utstämplingar, och man kan tänka sig, hvilken oerhörd kostnad det skall blifva, då de måste icke blott resa för att taga ut sina skogseffekter, utan äfven göra en extra resa för att bekosta handtlangningen vid utstämplingen.

Det är således en extra uppoffring, som staten här kräfft, och därför bör staten göra något för att hjälpa dem, som äro fattiga och behöfva ett verkligt skydd. Men vi måste då å andra sidan också taga hänsyn till, att en stor del af dessa skyddsskogar — ja, såsom det uppgifvits för mig, de allra flesta till antalet, i hvarje händelse det öfvervägande antalet, om man medräknar femtioåriga afverkningsrättigheter — ägas af bolag. Den utgift, som staten gör, kommer då till en mindre del att gifvas till dem, som verkligen behöfva den och hafva anspråk på att få sådan hjälp, men den öfriga större delen kommer att gifvas till personer, som verkligen icke behöfva detta understöd, nämligen de stora skogsbolagen, som för öfrigt uttaga stor vinst ur dessa skogar. Vi fingo särskildt veta under förra året, huru- som i Härjedalen, där det förekommer en hel del skyddsskogsområden, Ljusne-Voxnabolag hade, kort innan lagen trädde i kraft, skickat upp till dessa områden en mängd folk, som afverkade icke mindre än en hel kvadratomil skogsmark, som eljest skulle blifvit skyddsskogsområde, så att där för all framtid icke kan växa upp en enda pinne. Dessa bolag hafva nog förstått att tillgodose sig på allt möjligt sätt. Här är ju meningen endast att hjälpa de svaga under en öfvergångsperiod. I framtiden kan man kanske komma att lagstifta på annat sätt. Men under denna öfvergångsperiod, då de svaga, för tillvaron kämpande småbönderna hafva att försöka att hålla sig uppe, så är det nödvändigt, att man hjälper dem och icke pålägger dem extra bördor. Jag tycker, att det enda riktiga i denna lagstiftning är, att man bifaller utskottets förslag, men gör undantag för alla dem, som icke behöfva och således icke heller böra ha dylik ersättning. Dessa utgöras just af den kategori af jordägare, som finnes beskrifven i den norrländska arrendelagen. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan. men med följande tillägg: »därifrån dock undantagen jord, som äges eller med afverkningsrätt innehafves af bolag eller förening för ekonomisk verksamhet, eller af enskild person, hvilken icke är mantalsskrifven å fastigheten, eller åt fastighet, som är i sambruk med densamma».

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af herr Daniel Persons yttrande, då han sade, att det vore en stor fördel för bolagen, att de skulle få skogarne utstämplade på statens bekostnad. Detta är ett erkännande, som det synes mig, att man bör taga fasta på. När nu icke allenast bolagen skulle enligt hans mening få skogen utstämplad på statens bekostnad i dess helhet, utan äfven enskilde skulle i sådana skogar, som det här är fråga om, få skog utstämplad på statens bekostnad, synes det mig verkligen, att han vill, liksom utskottet, gå litet för långt. Men man vågar ändå

icke föreslå någon ändring i lagen af 1903 utan gör endast och allenast den hemställan, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förändring, sådan den nu föreslagits. Det synes mig verkligen, som om såväl domänstyrelsen med afseende på sin tolkning af ifrågasvarande paragraf som ock Kungl. Maj:t, som sedermera fastställt domänstyrelsens tolkning rörande ersättningsfrågan, haft en riktig åsikt, och man kan väl icke gärna få någon förändring i detta hänseende. Här är ju endast fråga om att staten icke allenast skall betala utsyningen — den frågan är ju alldeles tydlig och klar — utan det tvistiga är den handtlangning, som ägarne af skogen skulle bekosta vid utsyningen. Om en hemmansägare har litet skog att utsyna, behöver kostnaden för handtlangning därvid icke blifva någon stor utgift. Det tror jag, att vi litet hvar kunna finna. Om en utsyning af träd skall ske till värde af till exempel 500 å 1,000 kronor, skall väl en sådan utsyning kunna göras på några få timmar; och om skogsägaren då består ett par karlar såsom handtlangare, är det väl icke någon svårighet därmed eller någon betungande utgift. Jag kan för min del icke finna detta. Och när man så kommer till bolagen, så få ju dessa stor inkomst genom utsyning, och om de då skola bekosta handtlangning, så är det väl lätt för dem att kunna göra detta.

Jag kan emellertid icke inse annat än att reservanterna i detta hänseende hafva rätt, då de gjort framställning om ett afstyrkande af den utaf utskottet gjorda hemställan äfvensom af motionärens förslag, och det är för den skull, herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Grefve R. Hamilton: Två tungt vägande skäl synas mig tala för bifall till utskottets förslag.

Det ena är, att då staten i det allmännas intresse gör en inskränkning i den enskildes rätt, bör staten naturligtvis bestrida de kostnader, som denna åtgärd medför.

Nu är det visserligen sant, såsom den förste ärade talaren framhöll, att det kan vara till fördel för den enskilde att få sina skogar skötta af en forstmässigt uppfostrad person. Men jag hemställer till eder, mina herrar, är det icke vida angenämare att få lof att själf råda öfver sin skog och att få lof att själf bestämma, huru den skall skötas, isynnerhet som många säkerligen förstå den saken lika väl som jägmästaren, hvilken skall verkställa utstämplingen. .

Det andra skälet för bifall till utskottets förslag är, att enligt min mening utsyningen omfattar äfven utstämpling, ty en utsyning är fullkomligt meningslös, om icke de träd, som af jägmästaren utsynas, äfven blifva märkta. Och i den instruktion, som Kungl. Maj:t utfärdat för jägmästare, står föreskrifvet, att jägmästaren icke allenast skall verkställa utsyning utan äfven kontrollera, att de utsynade träden blifva försedda med, såsom det heter, kronans märke.

Nu har herr Lindhagen framhållit, att det här skulle vara fråga om ett bolagsintresse. Ja, mina herrar, den ställning jag intog förlidet år vid behandlingen af norrlandsfrågan gör, att jag åtminstone icke kan misstänkas för att stå på bolagens sida. Men den omständigheten, att det kan vara till något gagn för bolagen, bör väl icke föranleda

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.*

(Forts.)

oss att vidtaga en åtgärd, som kan vara orättvis både mot dem och alla de små skogsägare i Norrland, för hvilka denna utstämplingslag är synnerligen påkostande.

Den sista ärade talaren har sagt, att vi borde hafva begärt *en förändring* af lagen och icke hemställt om en skrifvelses aflåtande till Kungl. Maj:t. Det kan ifrågasättas, huruvida icke endast en tolkning af lagen erfordras. Det är ock antagligt, att lagstiftaren, då lagen antogs, verkligen ansåg, att utstämpling innefattades i utsyningen, och till stöd för denna mening finnes ett Konungens befallningshafvandes i Jämtlands län utslag, där det heter: »Enär utsyningen ej vore fullbordad därmed, att skogstjänstemannen utpekade de träd inom skyddsskogsområdet, som finge afverkas, utan dessa träd också måste för kontrollens skull förseas med ett särskildt märke», så anser Konungens befallningshafvande, att staten äfven bör bekosta utstämplingen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Widén: Det ärende, som nu föreligger, berör, såsom herrarne förstå, i hög grad det län, hvars högste administrative styresman jag är, och det är för den skull, som jag nu vill yttra mig.

Af betänkandet finna herrarne — och det vidrördes äfven af den siste talaren — att Konungens befallningshafvande i Jämtlands län yttrat sig i denna fråga. Jag vill emellertid genast från början tillkännagifva, att detta yttrande icke är underteckadt eller afgifvet af mig, utan det afgafs redan, innan jag kom upp till Jämtland såsom landshöfding. Ehuru jag sålunda icke har något med nämnda yttrande att göra, vill jag likväl säga, att ju mera jag kommit in i förhållandena där uppe, dessmera har jag kommit till samma öfvertygelse som den, Konungens befallningshafvande i Jämtlands län i detta yttrande uttalat. Jag har dock icke alltid haft den uppfattningen. Såsom några af herrarne torde minnas, satt jag såsom ledamot i det utskott, som år 1903 hade att behandla de då framlagda förslagen till skogslagar. Jag kan icke erinra mig — och motiveringen ger icke heller någon ledning härvidlag — att vid behandlingen af skyddsskogslagen frågan, huruvida handtlangningen skulle anses inbegripen i den kostnadsfria utsyningen, då var uppe eller ej. Om den frågan vid nämnda tillfälle kommit före, så hade saken nu legat klarare. Ställningen var då sådan, att förslaget till skyddsskogslag mötte starkt motstånd; det var, tyckte man, att gå alldeles för långt att så väsentligt inskränka ägarens dispositionsrätt öfver sin skog.

Det var, som sagdt, ett starkt motstånd mot detta förslag; och det kom icke allenast från dem, som själfva skulle komma att drabbas af lagen, utan äfven ifrån dem, som i allmänhet voro emot att äganderätten i afseende å skogen skulle beläggas med den starka restriktion, som skyddsskogslagen innebär. Inom utskottet var man nu från de håll, som önskade en lagstiftning, i första hand angelägen om att få saken igenom, då man nämligen ansåg, att behovet af en skyddsskogslag var mycket stort. Därest frågan om, huru handtlangningen skulle betraktas, då hade kommit upp inom utskottet, tror jag, att man nog måst gå med på, att staten skulle bekosta densamma. Nu kan jag

emellertid, som sagdt, icke minnas, att den frågan någon gång var på tal inom utskottet. Frågan har emellertid sedan tagits upp, och bland andra har äfven Konungens befallningshafvande i Jämtlands län yttrat sig i densamma, ehuru detta — såsom jag redan nämnt — skedde, innan jag blifvit landshöfding i detta län. Jag vill erkänna, att när jag först kom dit upp, utgick jag mera ifrån förhållandena i södra delarne af landet, och jag hade för mig, att då det icke direkt stod något om handtlangning i lagen, var det rimligt, att den betalades af skogsägarna själfva. Jag har således haft den meningen, men under tidens lopp har jag nödgats frångå densamma och öfvergå till den ståndpunkten, att, hvilken lagens mening än från början varit, det är rimligt, att staten ikläder sig ifrågavarande kostnader.

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.
(Forts.)*

Skyddsskogslagen gäller ju endast Jämtlands och Kopparbergs län, och det allra hufvudsakligaste området af skyddsskogarna ligger inom Jämtlands län. Skyddsskogarna där utgöra en areal af 460,000 hektar *duglig* skogsmark, och då i denna skogsmark är insprängd en ofantlig mängd impediment i form af myrar, fjäll och sjöar, så representerar skyddsskogsområdet i sin helhet en mycket stor areal. År 1907 verkställdes 237 stycken utsyningsförrättningar på skyddsskogarna inom Jämtlands län, således ett betydande antal. På grund däraf, att markerna äro så vidsträckta draga utsyningsförrättningarna lång tid, och detsamma är fallet med stämplingarna, vare sig dessa verkställas i sammanhang med själfva utsyningen eller efteråt — båda delarne förekomma. Det är således en jämförelsevis betydande kostnad som här lagts på skogsägarna. Det sades här nyss, att utstämplingen af 1,000 träd skulle vara gjord, tror jag, på några timmar. Under vanliga förhållanden och såsom skogarna där uppe äro beskaffade torde emellertid för en sådan utstämpling åtgå icke mindre än tre dagar med tre handtlangare. Det blir således något helt annat än hvad som nyss sades. Man måste tänka sig in i, hurudana förhållandena äro där uppe, om man skall komma till någon klarhet uti denna fråga.

Det har sagts — och det är alldeles riktigt — att bolagen måste själfva verkställa utsyning och utstämpling på sina egna skogar. Det vore då onödigt att låta dessa få äfven utstämplingen gratis, för så vidt deras skogar ligga inom skyddsskogsområdet; de skulle därigenom få såväl utsyningen som utstämplingen där, så att säga, till skänks. Ja, men bolagen måste ju i alla fall ha sin jägmästare eller sina skogsbetjante med, och dem komme nog icke staten att betala något.

Hvad för öfrigt bolagen beträffar, så spelar för dem inskränkningen i dispositionsrätten en mycket större roll; om de t. ex. på ett visst område få taga ut 1,000 träd eller kanske blott 50. Skyddsskogslagen lägger nämligen mycket stora hinder i vägen för ägarne af sådan skog att tillgodogöra sig sin rätt med afseende å densamma; därför äro också hemmanen på skyddsskogsområdet vida mindre begärliga än andra. Bolagen äro visserligen förbjudna att köpa hemman i Norrland; men äfven vanliga skogspekulanter vilja i regel icke köpa dylika hemman, därför att de icke få tillgodogöra sig skogen på sätt som de anse lämpligast.

Jag hade i föl — jag tror att det var då — besök af en hemmansägare ifrån Frostvikens socken i norra Jämtland, hvilken socken

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.*

(Forts.)

helt och hållet ligger inom skyddsskogsområdet, och denne klagade bittert för mig öfver förhållandena däruppe. Det gällde t. ex. en by, som heter Viken och är belägen långt upp vid en sjö, som kallas Kvarnbergsvattnet, uppe vid norska gränsen. Där hade några åboar råkat på obestånd, så att deras hemman skulle försäljas exekutivt, men till följd af att hemmanen lågo inom skyddsskogsområdet, blefve betalningen för dem mycket ringa. Det är, som jag framhållit, ett mycket stort ingrepp, som gjorts i ägarnes rätt att disponera öfver skogen på hemmanen; något sådant hade de naturligtvis icke tänkt sig, när de, genom köp eller på annat sätt, blefvo ägare till dem. Det är från deras synpunkt sedt, som om en död hand lagts på skogen, och däruppe spelar ju skogen en mycket större roll än annorstädes. Det är nu ingen fråga om att icke detta ingrepp från statens sida länder i stort sedt till välsignelse; och detta erkännes också af de förständigaste, men för de nuvarande ägarne har dock skyddsskogslagen medfört mycket stora olägenheter.

Äfven den handtlangning, hvarom här är fråga, spelar för dessa skogsägare en ganska stor roll. Det är icke nog med att de endast få taga ut en mycket liten del af sin skog, för att disponera till afsalu och få in litet pengar på, utan de ha dessutom att vidkännas kostnaderna för handtlangningen vid utstämplingen. Det är visserligen sannt att de kunna gå med själfva på förrättningarna, men det är dock icke sagdt, att detta alltid går för sig; ibland kan det ju inträffa, att jägmästaren vill ha något mera kunnigt folk som biträde vid utstämplingen, och då skaffar han dem, men det är alltid skogsägaren, som får betala. Men äfven om ägarne äro i tillfälle att själfva gå med, så uppstår alltid för dem tidsförlust och äfven kostnader. Det är ju uteslutande ur statssynpunkt, som nu ifrågavarande lagstiftning tillkommit, och med tanke på de svårigheter, som därigenom vållats dessa skogsägare, har jag kommit till den uppfattningen, att billighets-skäl tala för, att äfven den handtlangning, som det här gäller, bekostas af staten. Jag har, som sagdt, kommit till den öfvertygelsen, och jag är därför benägen att gå med på utskottets hemställan i den delen.

Här har nu framkommit ett ändringsförslag af herr Lindhagen. Jag får säga, att personligen skulle jag vara nästan mera benägen att gå med på detta senare förslag än på utskottets, ty det är ju de egentliga hemmansägarne, som jag ömmar för. Jag vet dock icke, om det är klokt att göra en sådan åtskillnad, som herr Lindhagen här föreslagit, ty jag föreställer mig, att därigenom försvåras utsikterna att komma någonstans med denna sak.

Hvad för öfrigt beträffar frågan om, huru många af de nu ifrågavarande hemmanen som befinna sig i bolagens ägo och huru många som ägas af enskilda, så har jag icke haft tillgång till någon statistik i det afseendet, och jag kan därför icke lämna några siffror om den saken. Hvad beträffar de längst upp vid gränsen belägna socknarne, Frostviken i Jämtland och Tännäs i Härjedalen, är säkerligen skyddsskogsområdet till allra största delen i enskilda hemmansägarers händer. Detta beror nog därpå, att bolagen aldrig varit riktigt lifvade för att köpa dessa längst upp belägna hemman, och där de innehaft afverkningrätter, hafva dessa merendels redan utgått. Där det finnes hemman,

på hvilka mycket fin skog ännu står kvar, kan man nog träffa en eller annan skogsspekulant, men såsom regel gäller nog, att sådana hemman, hvarom här är fråga, icke köpas af vare sig bolag eller enskilda spekulanter. Jag har således den allmänna uppfattningen, att bolagen icke äga någon öfvervägande del af skyddsskogsområdet, och jag undrar därför, om det kan vara så nödigt, att, såsom nu föreslagits, i detta fall göra någon skillnad på bolagen och de enskilda hemmansägarna. Om emellertid kammaren hellre vill taga detta senare förslag, så ser jag det gärna, särskildt om utskottsmedlemmarne vilja ansluta sig därtill; men jag vågar dock icke nu yrka bifall till detta förslag utan ber i stället att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner på: 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o afslag å såväl samma hemställan som den i ämnet väckta motionen och 3:o bifall till det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den under 1:o) upptagna propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, hvarför herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen framställde propositioner å de båda återstående yrkandena, och förklarade därvid herr talmannen sig anse det under 3:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Men äfven nu begärdes votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående jordbruksutskottets förevarande utlåtande nr 21 antager det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit afslag å såväl utskottets hemställan i berörda utlåtande som den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 108 ja mot 85 nej, hvadan propositionen i hufvudvoteringen erhöi följande af kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Angående
kostnadsfri
utstämpling
af virke inom
skyddsskogs-
område.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen öfver denna proposition utvisade 67 ja, men 126 nej, och hade kammaren alltså bifallit det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet.

§ 6.

Föredrogos hvar för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra fänriksbostället 1 mantal Rödje nr 1 i Östergötlands län,

nr 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra hofslagarbostället Svartsmörja nr 1 i Kalmar län,

nr 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra mönsterskrifvarbostället Krakstad nr 3 Östergård med Krakstad nr 4, en utjord, i Östergötlands län,

nr 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet under förra fältväbelbostället Hasslösa nr 7 Olof Andersgård i Skaraborgs län,

nr 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra korpralsbostället Nedre Götala nr 4 Korpralsgård i Östergötlands län,

nr 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två lägenheter från förra mönsterskrifvarbostället Jussberg nr 2 Norrgård i Östergötlands län,

nr 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra korpralsbostället Tägneby nr 1 Norrgård i Östergötlands län,

nr 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två lägenheter från förra häradsskrifvarbostället Loringa nr 6 Grefvagarde i Skaraborgs län, och

nr 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett till förra trumpetarbostället Lanna nr 10 Borregård i Skaraborgs län hörande område.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 7.

*Angående
ändring i
lagen om val
till Riks-
dagen m. m.*

Å föredragningslistan funnos vidare upptagna konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 7 och 9 §§ i lagen om val till Riksdagen, och

nr 4, i anledning af väckta motioner med förslag till ändrad lydelse af §§ 25 och 28 i förordningen om kommunalstyrelse i stad, §§ 11 och 14 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm samt §§ 6 och 8 i förordningen om landsting.

I sitt förstnämnda utlåtande hade utskottet i anledning af en i Första kammaren af herr von Friesen väckt motion, nr 9, hemställt, att Riksdagen för sin del ville besluta ändrad lydelse af 7 och 9 §§ i lagen om val till Riksdagen.

*Änående
ändring i
lagen om val
till Riks-
dagen m. m.
(Forts.)*

Uti sitt utlåtande nr 4 hade utskottet i anledning af motioner nr 10, 11 och 12, likaledes väckta inom Första kammaren af herr von Friesen, föreslagit Riksdagen att för sin del besluta ändrad lydelse af 25 och 28 §§ i förordningen om kommunalstyrelse i stad, 11 och 14 §§ i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm samt 6 och 8 §§ i förordningen om landsting.

Sedan utskottets hemställan i betänkandet nr 3 föreslagits, lämnades på begäran ordet till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid behandlingen inom Första kammaren af såväl detta betänkande som det närmast följande, har Första kammaren, på motionärens yrkande, antagit ett tillägg till hvart och ett af de gjorda förslagen. Detta tillägg lyder sålunda: »Dessa ändrade bestämmelser träda i kraft genast efter utfärdandet.» Det förefinnes nämligen fara för att, med hänsyn till gällande bestämmelser om när en ny författning träder i kraft, så vidt ingenting uttryckligen därom säges, det kunde hända, att landstingsvalen på vissa ställen företogs på sådan tid, att dessa nu föreslagna ändringar hade träd i kraft och på andra ställen däremot på sådan tid, att de icke hade träd i kraft, när sammanräkningen skedde. Men meningen har just varit att söka förekomma den oegentlighet, som de nuvarande lagbestämmelserna innehålla, redan innan de nu för första gången skola användas. Jag tillåter mig för den skull hemställa, att kammaren, med bifall i öfrigt till utskottets hemställan, ville här besluta ett tillägg utaf den lydelse jag nyss uppläste: »Dessa ändrade bestämmelser träda i kraft genast efter utfärdandet»

Vidare anfördes ej. Kammarén biföll det af herr vice talmannen framställda yrkandet.

Vid härefter skedd föredragning af utskottets hemställan i utlåtandet nr 4 biföll kammarén hvad utskottet föreslagit med den ändring, att till ett hvart af ifrågavarande författningsförslag skulle fogas ett tillägg af den lydelse, som af herr vice talmannen nu angifvits.

§ 8.

Till behandling företogs härefter statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *sjunde* hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2:o) och 3:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 4:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5:o) och 6:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 7:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8:o).

Lades till handlingarna.

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.*

Punkten 9:o), angående ifrågasatt anslag för anordnande af en finansstatistik.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 64, hade herrar Kobb och friherre Palmstierna föreslagit, att Riksdagen, under framhållande af önskvärdheten af en årlig finansstatistik och med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes taga frågan därom under närmare ompröfning samt därefter till Riksdagen afgifva detaljeradt förslag i ämnet, måtte på extra stat för år 1911 bevilja ett förslagsanslag å 14,000 kronor för anordnande af en finansstatistik inom finansdepartementet.

Utskottet hemställde, att herrar Kobbs och friherre Palmstiernas förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Kobb, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I den motion, som friherre Palmstierna och jag förelagt Riksdagen, ha vi utvecklat skälen, hvarför vi ansett det synnerligen lämpligt och nyttigt särskildt för Riksdagens ledamöter, om det inom finansdepartementet inrättades en särskild byrå för finansstatistik, hvilken dels ständigt kunde verkställa de stora och många utredningar, som vi alla veta sedan åtskilliga år förekommit och ständigt måste förekomma inom detta departement, och dels äfven skulle kunna gifva en allmän öfversikt öfver ställningen på skatteområdet. Nu har statsutskottet afstyrkt denna vår motion med hänvisning till, att det förut finnes en kommitté, som arbetar med en allmän utredning af förhållandena på det statistiska området.

Utskottet hänvisar sålunda till den kommitté, som tillsattes den 20 januari 1905, och utskottet säger, att kommitténs uppdrag till-

kommit på grund af en Riksdagens skrifvelse år 1903, i hvilken begärdes, att Kungl. Maj:t måtte låta »verkställa utredning och afgifva förslag, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet äfvensom ökad skyndsamhet i publikationen måtte kunna åstadkommas». Ja, i fråga om skyndsamhet, har då denna kommitté ej föregått med synnerligen godt exempel, i det att den, efter att ha suttit i öfver fem år, endast behandlat 2 af de 23 underafdelningar, af hvilka den officiella statistiken vid tidpunkten för kommitténs tillsättande ansågs vara sammansatt. Då kan man ju nästan räkna ut, att kommittén för att kunna genomföra sitt uppdrag skulle behöfva sitta i några årtionden. Nu anser sig emellertid utskottet hafva inhämtat, att omförmälda kommitté under innevarande år lär komma att afgifva sitt utlåtande, i hvilket bland andra ämnen kommer att behandlas allmän och kommunal finansstatistik samt inkomst- och för-mögenhetsstatistik, således äfven en sådan statistik, som faller inom området för den af oss väckta motionen. Men får man döma efter den långsamhet, hvarmed kommittén hittills låtit sina arbeten fortlöpa, torde kommitténs utlåtande, som nu skall omfatta alla de återstående 21 grenarna af den officiella statistiken, jämte de nya grenar, som möjligen kunna tillkomma, dock troligen få karaktären af ett hastverk af ganska litet värde.

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

Men utskottet tillägger vidare någonting, mot hvilket jag särskildt ber att få inlägga en gensaga. Utskottet tillägger, att »förläggandet, på sätt motionärerna ifrågasatt, af en afdelning för statistik till finansdepartementet skulle komma att förrycka den centralisation af statistiken, som Riksdagen i sin skrifvelse i ämnet den 16 maj 1903 åsyftat, och som utgör ett hufvudsakligt mål för omförmälda kommittés arbeten». Det synes mig, som om utskottet hade i denna riksdags-skrifvelse läst mera, inlagt en annan mening, än hvad som egentligen står där. Läser man nämligen denna riksdagsskrifvelses kläm till slutet, förekommer däri just omedelbart efter det stycke, jag nyss uppläste, följande: »och att därvid särskildt måtte tillses, huruvida ej åt statistiska tabellkommissionen kunde gifvas en mera fackmässig sammansättning, samt för Riksdagen framlägga denna utredning jämte de förslag, hvartill densamma må föranleda».

I klämman finnes sålunda ej ett ord nämndt om någon centralisation af statistiken. Det är sant, att i den motivering, som förekom i Riksdagens skrifvelse, nämnes också skapandet af ett stort ämbetsverk i sådant syfte som ett alternativ, men det framhålls ingalunda såsom någonting oundgängligen nödvändigt; tvärtom synes det snarare, som om Riksdagens önskan varit just en utvidgning af tabellkommissionen. Det brukar ju icke tillhöra önskemålen inom denna kammare att upprätta ett stort nytt ämbetsverk med den därmed oundgängligen följande nya generaldirektören.

I den utredning, hvarmed de ursprungliga motionärerna, som gifvit anledning till denna 1903 års riksdagsskrifvelse, motiverat sina förslag, framhålla de, att nödvändigheten af en omorganisation af statistiken just skulle bero på, att den så ofta för närvarande genom splittring kommer att handhafvas af personer, som icke äga någon egentlig

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.*

(Forts.)

statistisk bildning och ej äga några egentliga förutsättningar för att kunna utföra det arbetet. Ja, det är ju gifvet, att detta äro vi motionärer gärna med om att underskrifva, och det har naturligtvis aldrig varit vår mening, att den byrå, som vi föreslagit, skulle inrättas inom finansdepartementet och hvars organisation vi sålunda antydtt, icke skulle stå under en sådan fackmannamässig ledning. Men i den ursprungliga motiveringen till Riksdagens skrivelse medgifva motionärerna år 1903, att det verkligen finnes områden inom statistiken, som böra skiljas ut ifrån de stora ämbetsverken, och de nämna i sådant afseende särskildt poststatistiken och järnvägsstatistiken. Det synes mig, att just finansstatistiken är ett sådant område, där en dylik utbrytning under alla förhållanden borde äga rum. Finansdepartementet är oupphörligen i behof af utredningar, hvilka böra verkställas på en gång snabbt och i många fall till och med hemligt. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på t. ex. en tullförhöjningsfråga. Det är gifvet, att detta är en sak, som icke bör komma ut, utan behandlas hemligt. Utredningen bör gå lättare för sig, om den verkställs å en byrå inom departementet än genom en särskild kommission eller genom ett helt ämbetsverk, till hvilket finansdepartementet i så fall skulle skrifva. Skulle icke en sådan utredning under alla förhållanden lättare ske under fackmässig ledning inom departementet än af ett stort och tungrodt ämbetsverk? Ty icke kan man väl föreställa sig, att utredningen blir bättre gjord därför, att den verkställs af en fackman i ett stort ämbetsverk, där kanske den verklige ledaren, generaldirektören, icke har någon insikt i det facket. Nu kan man säga, att det är möjligt, att till ledare af detta kommande stora ämbetsverk kommer att utses en fackman; men det hafva vi sett, hur svårt det är för en fackman att verkligen komma fram till en sådan post. Jag behöfver bara påminna om, att ett sådant ämbetsverk som patent- och registreringsverket ännu ej har fått en fackman till chef. Vidare ha vi haft en jurist som chef för det stora verket statens järnvägar, och slutligen hafva vi en f. d. diplomat och förutvarande utrikesminister såsom chef för kommerskollegium.

Då jag sålunda icke kan finna, att de af utskottet anförda skälen för afslag äro några verkliga skäl, skall jag be att få tills vidare yrka bifall till vår motion på de grunder, som i motionen äro anförda.

Men jag skall be att få tillägga några ord. För några dagar sedan öfverraskades säkerligen kammaren och allmänheten af den underrättelsen, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet hade riktat en uppmaning till den kommitté, som för närvarande sitter för att utreda ålderdomsförsäkringsfrågan, att den skulle påskynda sitt arbete. Då nu en sådan uppmaning ställts till en kommitté, som har att utreda en af de största, svåraste och viktigaste frågor inom samtiden och, kan jag säga, inom framtiden, så skulle man nästan tycka, att det är underligt, att icke någon motsvarande uppmaning ställts till den kommitté, som har att behandla en vida mindre fråga och som suttit i fem år och under denna tid tycks ha uträttat så litet och likväl tills dato kostat staten öfver 100,000 kronor.

Vidare anförde:

Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)

Herr Odqvist: Herr talman, mina herrar! Riksdagens skrifvelse af den 16 maj 1903 anvisar såsom den mest genomgripande åtgärden för att förbättra hela statistiken centralisation af densamma. Men utom nämnda utväg kan man ju tänka sig en annan, som äfven af herr Kobb nämnts, och den skulle bestå däri, att man bredvid denna stora anstalt har en s. k. tabellkommission, som på sitt vis kunde underlätta arbetet. Alltså har Riksdagen i sin skrifvelse angifvit, att den bästa utvägen skulle vinnas genom ett centraliseradt verk, hvilket också förefaller mig vara den billigaste utvägen; ty det blir naturligtvis ingen billigare utväg, om man bredvid denna byrå eller detta verk har en mängd mindre verk med byråchefer och öfriga tjänstemän.

Vidare har man i nämnda skrifvelse tänkt, att det ur organisationssynpunkt vore orimligt att under samma departement hafva ett stort statistiskt verk, som då skulle ha som chef en byråchef efter den vanliga benämningen. Att denne byråchef icke ensam kunde sköta arbetet, det säger sig själf, utan han måste under sig hafva underordnade tjänstemän.

Slutligen anser jag för min del orimligt att nu, innan utredningen slutförts, låt vara, att den utredningen verkställande kommittén låtit vänta på sig — i det fallet skadar det ej, att herr Kobb gjort en framställning om, att kommittéen i allmänhet böra påskynda sina arbeten, och jag för min del tycker, att kommittéen arbeta ganska långsamt och äfven dyrbart — det synes mig orimligt, säger jag, att nu gå utredningen i förväg och likt motionärerna göra framställning om ett anslag på 14,000 kronor för att få en särskild statistisk byrå inom finansdepartementet. Detta anser jag för min del icke klokt utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Det här är egentligen en ganska bedröflig historia. Här ha vi motionärer framkommit med ett spörsmål af mycket stor och afgörande betydelse för statistiken i vårt land, och bakom oss står en hel del af våra främste sakkunniga på detta område. Sedan kommer ett enhälligt statsutskott och afslår detta med en kortfattad motivering på 16 rader, och icke nog med det, utan frågan går en helt annan väg; tvärtemot hvad vi velat ha fram, nämligen en *decentralisation*, förordar statsutskottet en *centralisation*, och till yttermera visso anser sig statsutskottet böra draga fram en gammal skrifvelse, som Riksdagen aflåtit, och i denna skrifvelse inlägga en tolkning om centralisation för att beträffande vår statistik ännu mer fastlåsa centralisationstanken. Dock, mina herrar, anser flertalet sakkunniga detta vara en ren olycka, en olycka ej blott för statistiken utan för alla arbeten, som behöfva begagna sig af statistik såväl inom kommunalförvaltningen som inom statsförvaltningen.

När jag gör detta uttalande, bör jag naturligtvis motivera det med några ord, och sedan jag det gjort, tror jag, att herrarna skola finna, att hvad kammaren än gör, den ej bör låta detta stycke om centralisationen stå kvar, ty det vore verkligen någonting, som kunde

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.*

(Forts.)

förtrycka det reformarbete, som är alldeles nödvändigt inom hela statsförvaltningen.

Jag vill säga att, såvidt jag förstår och enligt hvad jag af samtal med ordföranden i den statistiska kommittén kunnat finna, är det antagligen på tillskyndan af denna kommitté själf som centralisations-tanken kommit in i detta utskottets yttrande. Den statistiska kommittén går nämligen på den linjen, att vi skola hafva ett stort statistiskt ämbetsverk, som skall uppsluka nästan all den statistik, som vi hafva, d. v. s. statistiken från den nuvarande statistiska centralbyrån, från kommerskollegii näringsstatistiska afdelning med alla dess grenar, från generaltullstyrelsen, från justitiedepartementet, från fångvårdsstyrelsen, domänstyrelsen, medicinalstyrelsen, försäkringsinspektionen o. s. v., det ena området efter det andra, och sannolikt äfven från landbruksstyrelsen, postsparbanken m. fl. Vi skulle alltså få fram ett stort statistiskt ämbetsverk på minst 150 personer, med sin generaldirektör, sina byråchefer m. m. Detta är hvad frågan här gäller. Jag är emellertid icke riktigt säker på, att denna kammare i regel är benägen att starta sådana enorma ämbetsverk; åtminstone bör man, om man skall slå in på den bogen, vara absolut säker på den oafvisliga nytta, som därmed skulle vinnas.

Nu säges det, och det nämnde äfven herr Odqvist, att man icke skulle få någon enhet och planmässighet, såvida man icke centraliserade statistiken. Jag ber att få betona, herr Odqvist, att den nuvarande statistiska tabellkommissionen på sin tid fick i uppdrag att verka för detta syftemål genom att uppgöra enhetliga primärblanketter, genom att undersöka nya statistiska metoder och genom att så mycket som möjligt tillämpa dessa på statistikens spridda afdelningar inom de olika grenarna af statsförvaltningen. På så sätt skulle denna tabellkommission hafva blifvit ett förenande band mellan alla dessa olika delar af statistiken; och det var detta, som i själfva verket var meningen med Riksdagens skrifvelse, såvidt jag kan förstå. Dessutom är chefen för statistiska centralbyrån ordförande i den statistiska tabellkommissionen, hvilken ännu i dag existerar, och hvilken bara skulle få en något mera utvecklad verksamhet och fylla sin egentliga uppgift, hvilket den hittills icke gjort.

Gå vi så öfver på den andra bogen, så vill jag, med den praktiska erfarenhet jag har i frågan, framhålla centralisationens faror. Jag behöfver bara anföra ett enda exempel, nämligen våra stadssamhällen. Aldrig hafva dessa genomgått en så utomordentlig utveckling som under den senaste mansåldern; aldrig har behofvet af att kunna belysa denna snabba utveckling från en mängd olika synpunkter gjort sig gällande med en sådan styrka som nu; vi behöfva en mängd nya lagar, nya administrativa åtgärder m. m. Men, mina herrar, den kommunala statistiken är nästan oförändrad sedan 1874. Herrarna veta, att jag i år motionerat om publicerandet af vissa statistiska uppgifter för municipalsamhällen. Dessa samhällen kommo till år 1898; men den dag som i dag är veta vi, officiellt, ingenting om dem. Vi veta icke deras invånareantal, ej deras ekonomiska förhållanden, ej deras skulder, det finnes ingen sammanställning om deras areal, hur många de äro, hvilka samhällen som i själfva verket betraktas

såsom municipalsamhällen, m. m. Med ett ord, hela denna stadstyp är för den officiella statistiken så godt som okänd. Kan detta vara lämpligt, då Riksdagen har att behandla så många frågor, som beröra dessa samhällen?

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

Eller låt mig taga det spörsmål, som i städerna är af så stor betydelse, kommunalindustrialismen, sådan denna nu föreligger efter det att miljoner i kapital däri nedlagts. Hvad vet den officiella statistiken om allt detta, hvad vet den om företagens afkastning, om de äro produktiva eller improduktiva, om deras ändamål o. s. v.! Allt detta är i stort sedt ett tämligen okänt gebit för den officiella statistiken. Denna har icke följt med den kommunala statistiken och den utveckling, som kommunerna under den senaste mansåldern tagit. Och hvarför? Jo, om jag skall säga min tanke därom, så är det därför, att vi redan nu hafva en alltför stor *centralisation* på det statistiska området. De, som syssla med statistik, hafva icke någon beröring, icke någon direkt kontakt med det praktiska lifvet och dess förhållanden, icke något omedelbart behof af att följa med de nya företeelser, som där komma fram och vinna stadga; och därför äro de icke heller i stånd att statistiskt belysa dessa.

Här i Riksdagen behandla vi t. ex. vägfrågan. Ja, det är blott på enskildt initiativ som utredningar därutinnan verkställts. Och vidare har t. ex. den kommunaltekniska föreningen fått göra de kommunalstatistiska utredningar, som voro erforderliga för att belysa den kommunala industrialismen. Och allt detta därför, att tjänstemännen i ett sådant där stort centralisationsverk lefva vid sidan af den allmänna utvecklingen, så att utvecklingens egen inre kraft icke tvingar dem att ingå på behandlingen af frågor, som ej omedelbart ligga före.

Det är denna bristande kontakt med lifvet, hvilken alltid följer med ett stort centralt ämbetsverk, som gör, att man får ett byråkratiskt maskineri i stället för ett smidigt organ, som kan anpassa sig efter de omedelbara kraf, som dagspolitiken och utvecklingen själfva föreskrifva.

Den föregående talaren ingick något på den synpunkten, att man måste hafva en verklig sakkunnig behandling af dessa frågor. Ja, det är själfklart. Men, mina herrar, om vi skola ha en sakkunnig behandling af statistiken, då kräver detta af tjänstemännen visserligen en *formell* sakkunskap, bestående dels i förmåga af formell sifferbehandling, något som icke torde vara så svårt att ernå, dels och framför allt i kännedom om hvar man skall skaffa primäruppgifterna, något som ju är en förutsättning för behandlingen af all primärstatistik; men den egentliga sakkunskapen, det som är det viktigaste vid behandlingen af statistiska frågor, det är att hafva *realkunskap* i facket, att vara utbildad i detta.

Låt mig säga herrarna, hur det ser ut i ett sådant stort centralt statistiskt ämbetsverk. Där skall finnas folk, som är hemma i barnsjukdomar, järnvägsstatistik, skogsskötsel, jordbruksfrågor, kommunal ekonomi, kommunalindustrialism, vägfrågor, fattigvård o. s. v., med ett ord, allt möjligt sammanblandadt på *ett* ställe. Men specialister, med den sakkunskap i själfva facket som är nödvändig för en verklig belysning af samhällets utveckling, är jag rädd för att vi aldrig skola

Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.

(Forts.)

få på det viset; och framför allt befarar jag, att vi aldrig på det viset skola få den rörlighet i organisationen, som är så högeligen önskvärd. Detta måste jag anse som en verklig fara; ty statistiken är en hjälpetenskap, något som vi icke kunna undvara nu för tiden, då det gäller att förstå, hur samhället rör sig, och hvilka reformer som böra vidtagas för att åstadkomma förbättringar i detsamma.

Nu vill jag medgifva, att det finnes en punkt, där man kan göra ett inkast mot hvad jag här yttrat, och säga: ja, men den stora svårigheten är, att vi icke kunna få någon rekrytering, om vi icke skapa ett stort centraliseradt verk. Mot detta vill jag till en början svara: hvad ämbetsverkets beskaffenhet beträffar, och antalet höga poster, generaldirektörs- och byråchefsbefattningar m. m., så få vi väl se, hvad Andra kammaren beslutar. Vidare börjar man nog alltmer att få den uppfattning om statistiken och dess utöfvare, att vi icke skola tänka oss dem som en sluten vetenskaplig krets. En statistiker skall icke nödvändigt börja såsom en liten amanuens i verket och sluta såsom generaldirektör för detsamma och under hela tiden bara syssla med statistik; utan han skall tvingas till att inhämta de statistiska kunskaper, som ingå såsom ett led i den statsvetenskapliga examen, hvilken bör föreskrifvas för hvarje statsämbetsman och hvilken gör honom mogen att kunna behandla statistiska frågor. Sedan han där- efter, t. ex. inom det departement, där han arbetar, sysslat med statistik en tid, så glider han in i någon af statsförvaltningens olika grenar och gör sig där känd som en dugande kraft, kanske icke minst med hänsyn till de statistiska metoder, som han hos sig inarbetat. Däremot skola vi icke längre tänka på den gamla byråkratiska metoden att så småningom avancera upp till toppen bara på en enda väg; utan vi skola tänka oss, att dessa statistiskt utbildade tjänstemän skola utbreda sig genom hela statsförvaltningen. Därmed förfaller också denna omordade svårighet att inom de *olika* grenar af statsförvaltningen rekrytera statistikerkåren med kompetenta personer.

Således vill jag alldeles bestämdt polemisera mot den centralisering af Sveriges officiella statistik, hvilken herr Odqvist på, såsom jag tyckte, tämligen svaga skäl förordade; och under alla omständigheter, vare sig Riksdagen bifaller motionen — hvilket jag dock hoppas, att denna kammare kommer att göra — eller icke, så bör detta sista stycke i utskottets motivering — det angående centralisationsiden — utgå.

Jag skall nu be att få något närmare motivera, hvarför vi önska bifall till vår motion och den kläm, hvari densamma utmynnar. Jag vill då uppdelat vår motivering i två delar: dels det, som rör mig personligen närmast, nämligen det kommunala, och dels det, som rör statens finanspolitik.

Till all lycka har frågan om kommunernas låneförhållanden och Kungl. Maj:ts beslut angående kommunernas ansökningar att upptaga lån öfverflyttats från civilministern till finansministern och ligger nu under finansdepartementet. Ja, herr finansministern tycks vilja påpeka för mig, att dessa saker icke ligga där. Ja, då måste här föreligga ett misstag. Jag talade emellertid för en tid sedan med civilministern och af det samtalet framgick, att öfverflyttningen skett strax

före jul. Nå, då är det så mycket beklagligare, om det är så, som herr finansministern antyder, eller att han icke fått saken om hand; då är jag mycket bedröfvad till mods, ty jag hade haft den uppfattningen, att förr eller senare skulle dessa betydelsefulla frågor komma att falla under herr finansministerns departement, och jag antager åtminstone, att en större sakkunskap vid behandlingen af frågorna hvad beträffar de rent finansiella synpunkterna gifvetvis borde göra sig gällande. Jag har förut ansett det vara ett godt omen, att dessa ärenden öfverflyttats till finansdepartementet, och jag hoppas att de komma dit. Hur var det 1907, under den stora krisen? Jo, vi stodo nästan helt och hållet okunniga om kommunernas ekonomiska läge och först på grund af dragningen på de korta papperen fick man veta hur det stod till. Här lågo våra kommuner ute med växlar, med korta lån i sådan mängd, att riksbanken råkade i ett ganska obehagligt läge; den måste anordna sin verksamhet på sådant sätt, att den kunde bispringa kommunerna, om så skulle varit önskligt, och jag vet för öfrigt, att Stockholms stad för sin del äfven trädde emellan. Hade vi då haft en årlig kommunal finansstatistik, som intimt följt med utvecklingen inom kommunerna och särskildt deras skuldväsen, skulle vi icke blifvit öfverraskade på detta sätt. Jag tror, att det redan ur denna synpunkt är helt enkelt nödvändigt att ha en intim beröring med denna kommunernas utveckling, så att man kan följa den år från år.

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

Jag tror, att denna kammare, åtminstone de båda åren då jag varit med här, med stort nöje lyssnat till hvad grefve Raoul Hamilton andragit rörande behovet af utjämning af kommunernas skattebörd, något som rent af har blifvit hans præterea censeo, till all lycka för öfrigt. Nu kommer jag mycket väl ihåg, att grefve Hamilton, när jag första gången hade tillfälle att höra honom angående denna sak, sade, att han då gjorde sin framställning på grund af eller åtminstone med någon ledning af den utredning, som på enskildt initiativ blifvit gjord, så till vida, att hvad som fanns i en del statistiska verk om skatteförmågan, skattens utgörande på landsbygden, skatt för vägfrågor såväl till landsting som till härad, med ett ord hela den kommunala skatten hade af en person sammanförts till en artikel. Och när vi så fingo se denna sammanställning af de kommunala skatterna från hela landet, då först märkte vi, huru förskräckligt ojämnt detta var. Det blef helt enkelt nödvändigt att verkställa en utjämning rörande skatteförhållandena. En belysning af dessa förhållanden, som skulle kunna till stor del ske genom sammanställning af vissa redan förefintliga detaljuppgifter, det är den, som är så betydelsefull, det är den vi vilja ha fram genom en finansstatistik på detta område.

Jag vill vidare beröra frågan om den statliga finansstatistiken. Det är så att säga ett nytt område, som vi här vilja bilda. Jag tror, att denna kammare säkerligen erinrar sig många debatter, då herr finansministern å sin sida framlagt, huru de direkta och indirekta skatterna äro fördelade. Härjämte har särskildt herr Kobb samt äfven undertecknad och andra, å vår sida, med belysning af vissa siffror fått fram andra synpunkter. Men vi ha icke i vår statistik en sådan utredning, så att man kan betrakta fördelningen af skatterna i direkta

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

och indirekta och ej heller kan man se, huru den årliga utvecklingen häraf förskjutit sig eller huru dessa skatter drabba olika inkomstklasser. Det är emellertid gifvetvis en elementär siffra, som man borde ha fram och som skulle riktigt belysa en sådan finansstatistik. Det är naturligtvis icke lämpligt, att enskilda riksdagsmän med svett och möda söka få fram några resultat, när det inom statsförvaltningen finnes fackmän, stora förmågor, som med största lätthet skulle kunna sammanställa det hela och gifva Riksdagen en god bild af hela saken. På samma sätt är det med fördelningen af våra utgifter inom statsförvaltningens olika grenar och huru placeringen af kapital äger rum i anläggningar med produktivt eller improduktivt ändamål och huru stor den årliga afkastningen af detsamma är; med andra ord, vi behöfde en tablå, som sammanfattar läget inom statsförvaltningen och huru fördelningen af skulder och af inkomster och utgifter är gjord. En sådan tablå skulle, om den komme till stånd, gifva en klar och koncentrerad bild af huru vårt finansiella läge inom stadsförvaltningen befinner sig. Det är det vi vilja framhålla såsom nödvändigt.

Nu vill kanske herr Odqvist svara mig: Icke jag och icke heller statsutskottet vilja förneka behöfligheten af detta. Näväl, frågan är då närmast den: anser Riksdagen att detta är behöfligt, ja, då kunna vi när som helst bifalla en motion i detta syfte, ty vare sig vårt förslag kommer nu eller framdeles, så kommer Riksdagen alltid att vilja ha det. Men då vill jag fråga: är det då icke bättre att taga saken genast, då vi ju faktiskt anse, att den under alla omständigheter behöfver göras? Taga vi förslaget nu, så få vi naturligtvis dess förr mycket större nytta af denna sak, hvilken vi som sagdt under alla förhållanden måste ha.

Nu påpekas det, att den statistiska kommittén först bör få lämna sin utredning. Tillåt mig säga herrarne, att det börjar bli rent af farligt med alla dessa kommittéer, som skapas i detta land. De äro helt enkelt subsidiära ämbetsverk, där det ena spörsmålet efter det andra blir begrafvet, ty om man numera kommer med en ny tanke, ett nytt förslag, så skall själfva förslaget dragas tillbaka, därför att en kommitté sitter och arbetar. Så långt tycker jag icke, att vi borde gå i vår räddhåga här för att gifva kommittén vissa nya direktiv. Jag vill för öfrigt säga det, att jag hyser ett visst misstroende mot en kommitté, som arbetat i fem år, och som lämnat så pass litet resultat; en kommitté, som när den kommit med sina förslag, rönt ett sådant mothugg såsom fallet varit t. ex. på handelsstatistikens område. Jag vill därför säga, att det enligt mitt förmenande vore riktigast, om kammaren ville bifalla motionen.

Nu kanske kammaren tycker, att det är något djärft att på detta sätt uppträda emot ett enhälligt statsutskott och i alla fall våga yrka bifall till en motion, när man icke fått ett spår till understöd för saken i statsutskottet. Jag är ännu icke riktigt säker på hvad det är, som vållar detta utskottets motstånd mot motionen. Det finnes så många olika omständigheter, som kunna vålla, att en motion får detta öde inom det utskott, där den behandlas. Jag vill icke närmare ingå härpå, men jag undrar i alla fall, om icke utskottsledamöterna vid

närmare betänkande skola finna, att de framför allt icke bort binda Riksdagens Andra kammare vid den principen att gå emot en centralisering af statistiken och till åstadkommande därmed af ett stort ämbetsverk. Och vidare, männe icke några af utskottsledamöterna ändå slutligen funnit sig benägna för att yrka bifall till denna motion, bakom hvilken det dock står så många af landets främste sakkunnige?

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Rydén: Jag har visserligen icke deltagit vid ärendets förberedande behandling på afdelningen, men jag har dock varit med, då utskottet in pleno behandlade denna fråga, och jag är sålunda en af dem, som nu äro utsatta för de salfvor, som nu aflossas mot statsutskottet.

Jag skall då be att beträffande utskottets kläm, sålunda dess beslut att icke understödja motionen, få angifva några skäl, som jag för min del finner vara så ofrånkomliga, att det förvånar mig, att herrarne kunna framställa ett yrkande mot utskottet i denna punkt.

Det första skälet rör själfva klämman i motionen. Jag skall be att få uppläsa den: »att Riksdagen, under framhållande af önskvärdheten af en årlig finansstatistik och med anhängan, att Kungl. Maj:t tacktes taga frågan därom under närmare ompröfning samt därefter till Riksdagen afgifva detaljeradt förslag i ämnet, måtte på extra stat för 1911 bevilja ett förslagsanslag, som enligt af oss inhämtade upplysningar torde böra sättas till 14,000 kronor, för anordnande af en finansstatistik inom finansdepartementet».

Nu vill jag ej fästa mig vid att formuleringen af klämman i denna motion är rätt ovanlig, utan endast vid själfva det inre logiska sammanhanget i detta yrkande. Meningen tycks vara att först skall Riksdagen framhålla önskvärdheten af en finansstatistik, sedan skall Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t be Kungl. Maj:t taga frågan under närmare öfvervägande, och så skall Kungl. Maj:t framlägga ett detaljeradt förslag i ämnet, — men det oaktadt skall Riksdagen redan nu på extra stat bevilja 14,000 kronor. Nå, hvad skall nu det senare tjäna till? Skall det kanske vara för att gifva Kungl. Maj:t tillfälle att taga saken i närmare öfvervägande?

Denna formella oformlighet var det första skälet.

Det andra skälet till att jag icke kunnat annat än på det lifligaste instämma i utskottets kläm, är det, att motionen, såsom det förefaller mig, icke på något sätt är så bestämd och utformad, som den borde vara, hvarken nu af motionärerna själfva eller i dess motivering, att jag på den grund kan yrka bifall till densamma. Här finnes t. ex. icke med ett ord antydtt, huru denna statistik skulle anordnas, hvilka tjänster som skulle inrättas, eller öfver hufvud taget hur det skulle bli. Jo, det begäres verkligen att Kungl. Maj:t framdeles skall komma med ett detaljeradt förslag. Men hvarför skola då penningar anslås? Jag kan icke finna, att motionärernas utredning är tillräcklig eller så tillfyllestgörande, att man på grund af densamma kan yrka bifall till motionen.

Det tredje skälet till att jag måste ansluta mig till utskottets kläm är det, att ett utredningsarbete dock pågår. Jag instämmer

Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)

gärna i allt hvad som här blifvit yttradt till klander af denna statistiska kommitté, som sölar och drar ut på arbetet; att man klämmer efter en sådan kommitté, det är jag gärna med på. Jag skulle nästan önska, att herr finansministern och herr civilministern bytte departement på några dagar, så kanske man kunde få rättelse i ett sådant förhållande.

Men jag kan icke finna, att Riksdagen, när en utredning pågår, bör föregripa densamma, när man dock ställt i utsikt, att denna utredning skall ligga färdig innan årets slut. Jag vill icke döma någon ohörd ej heller kommittén, låt vara, att man har aldrig så stort skäl till misstroende, men jag tycker, att det är riktigast att afvakta utredningens resultat, innan man genom nya organisationer föregriper lösningen af en stor och viktig fråga. Jag måste sålunda instämma i utskottets *kläm*.

Beträffande åter utskottets motivering, så vill jag gärna bekänna, att jag finner mig vid behandlingen inom utskottet ha varit med om att understödja ett beslut, som jag vid närmare eftersinnande icke kan fullt stå för. Detta beror emellertid på statsutskottets arbetssätt. Det är ju så, att hvarje fråga där först behandlas på vederbörande afdelning — denna på tredje afdelningen. Medan man sålunda har att deltaga i ett ofta forceradt arbete inom den egna afdelningen, få vi in en massa af stora frågor till utskottet in pleno — den senaste tiden ha vi behandlat två hufvudtitlar i veckan i statsutskottet in pleno. Man hinner omöjligen med att se efter *allt*. Hvad man i främsta rummet granskar, är naturligtvis, att utskottets beslut står i öfverensstämmelse med den uppfattning, man hyser i frågan, men tiden medgifver icke att i hvarje detalj nagelfara utskottets motivering. Det har jag heller icke gjort i detta fall, och därför har jag icke kommit att reservera mig mot motiveringen. Jag föreställer mig, att hvad vi alla inom utskottet velat framhålla, det är, att Riksdagen icke skall föregripa den kommande utredningen, den skall icke binda sig vare sig för ett bifall till motionärernas förslag eller för ett uttalande till förmån för en centralisation af statistiken, mot hvilken centralisation stora och allvarliga betänkligheter resa sig på många håll, där man förstår saken. Emellertid har man i utskottets motivering kommit att göra ett uttalande till förmån för centralisationstanken, som jag icke kan stå för, och därför tänker jag, att det visserligen är klokast att icke bifalla motionen, men att vi dock böra bibehålla Riksdagens fria pröfningsrätt okränkadt genom att stryka den punkt i utskottets motivering, som innebär ett slags bindande af Riksdagens handlingsfrihet i detta fall. Om herrarne vilja följa med i betänkandet, skall jag angifva, huru jag hade tänkt mig en liten ändring, som möjligen skulle kunna vinna kammarens bifall. Af motiveringen skulle bibehållas oförändradt hela första stycket, som lyder så: »I Kungl. Maj:ts till Riksdagen afgifna berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit, har Kungl. Maj:t meddelat redogörelse angående den af Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 tillsatta kommittén med uppdrag att verkställa utredning och afgifva förslag, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet äfvensom ökad skyndsamhet i publikationen måtte kunna

åstadkommas. Under hänvisning till denna redogörelse får utskottet meddela, att, enligt hvad utskottet inhämtat, omförmälda kommitté lär under innevarande år komma att afgifva sitt utlåtande, i hvilket bland andra ämnen kommer att behandlas allmän och kommunal finansstatistik samt inkomst- och förmögenhetsstatistik.» Sedan skulle nästa stycke strykas och afslutningen på motiveringen gifvas följande form: »Vid sådant förhållande får utskottet hemställa, att herrar Kobbs och friherre Palmstiernas förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.» Den motiveringen är fullt tillräcklig för ett afslagsyrkande, men å andra sidan binder den icke Riksdagen på något sätt hvarken för eller mot centralisation, utan håller den frågan öppen för framtiden.

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

Herr talman, jag ber sålunda att få framställa det yrkandet, att kammaren ville med bifall till utskottets hemställan besluta, att det sista stycket i utskottets motivering erhåller den ändrade lydelse, jag nu tillåtit mig föreslå.

Herr *Zetterstrand* instämde häruti.

Herr Schotte: Det har i förevarande fråga kommit upp det omfattande spörsmålet om centralisation eller decentralisation af vår statistik i allmänhet. Särskildt rörande den gren af statistiken, som här är på tal, eller finansstatistiken, ha framkommit en del synpunkter talande för dess förläggande inom finansdepartementet, som kammaren gör väl i att hålla i minnet. Den finansstatistik, som motionärerna främst torde afse, står i ett så ouplösligt samband med hela den skattepolitik, som staten måste föra, att den på ett synnerligen intimt sätt bör anslutas till finansdepartementet. Vi känna ju alla, att skattefrågorna hos oss under den närmaste tiden otvifvelaktigt komma att taga mycket af kammarens arbete och intresse i anspråk, och det är därför viktigt, ej blott att man alltid kan påräkna snabb tillgång till det statistiska och finansstatistiska material, som är behöfligt för dylika frägers bedömande, utan också att detta materials bearbetande sker just inom det verk, som har att framlägga förslag i skattefrågorna. Det är gifvet, att åtskilliga af dessa utredningar behöfva göras i ett visst syfte och med en viss tendens, och därför bör det vara till fördel, att denna statistik är så intimt som möjligt sammanbunden med den myndighet, som har att utreda och framlägga de olika skatteförslagen. Jag tror därför, att det vore oklokt, om kammaren genom att oförändradt antaga statsutskottets förslag skulle göra ett uttalande rörande gagnet eller lämpligheten öfver hufvud taget af att förlägga dessa finansstatistiska utredningar till ett stort centralt verk. Detta verks framtida organisation har ännu icke tagit fasta konturer, men man sträfvar sannolikt till att göra det till ett jätteverk, som, då beslut därom en gång skall fattas, sannolikt kommer att mötas med betänkligheter af olika slag inom Riksdagen. Jag föreställer mig, att det är af sådan betydelse att snart få arbetet på det finansstatistiska området i full gång, att Riksdagen icke rimligen bör uppskjuta den frågan, till dess att statistiska kommittén kan framlägga sitt stora förslag till omorganisation och centralisation af den svenska statistiken. Det är således mycket, som enligt min mening talar för, att denna finans-

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

statistik snarast möjligt organiseras och därvid lägges till en byrå i finansdepartementet och icke till ett stort centralt verk.

Statsutskottet har för sitt förslag åberopat den statistiska kommitténs arbete. Det förvånar mig en smula, att utskottet icke också åberopat en annan utredning, som för närvarande pågår och däri jag har äran att taga del, en utredning, som kanske än djupare ingriper i de förhållandens ordnande, hvarom här är fråga, än hvad någonsin den statistiska kommitténs gör. Den utredning, jag här afser, omfattar frågan om statsdepartementens antal och organisation, och en af de hufvuduppgifter, som under detta arbete synas bli utkristalliserade, torde bli att undersöka de centrala verkens ställning i administrationen och till äfventyrs ifrågasätta ändring däri. Jag är öfvertygad, att de kommitterade, som ha nämnda utredning om hand, icke på något sätt skulle känna sig bundna eller störda i sitt arbete, om Riksdagen utan vidare biföll föreliggande motion. Jag tror, att ett dylikt bifallande öfverensstämmer mycket mera med dessa kommitterades tendenser, än hvad det gör med den statistiska kommitténs tankar om ett stort centralt statistiskt verk, som i sig skall sluka hela eller så mycket som möjligt af den svenska statistiken.

Emellertid förstår jag mycket väl, att med det sätt, hvarpå motionen här är lagd, och med hänsyn till de bristande detaljförslag, som vidlåda densamma — det är icke klart, huru det begärda anslaget närmare skall användas och fördelas, hvilka tjänstemän som skola erfordras o. s. v. — kammaren nu icke rimligen bör bifalla motionen. Jag skulle visserligen önskat, att utskottets motivering varit en annan; äfven med den ändring, herr Rydén föreslagit, finner jag den ej i allo tilltalande; men jag föreställer mig, att förevarande fråga åtminstone icke faller bakåt, om man antar herr Rydéns formulering af motiveeringen. Jag vågar också hoppas på att genom Kungl. Maj:ts försorg eller i annan ordning denna synnerligen viktiga fråga så snart som möjligt bringas under Riksdagens pröfning, och det i sådana former och med sådan utredning, att det blir lättare än nu för Riksdagen att kunna fatta ett positivt beslut i det syfte motionärerna här anse. Jag skall emellertid under föreliggande omständigheter, med beklagande af att utskottet icke ägnat motionen litet mer intresse, än det synes ha gjort, anhålla att få förena mig i det yrkande, som herr Rydén framställt.

Herr Odqvist: Jag begärde ordet med anledning af herr Rydéns yrkande om ändring af motiveringen. Statsutskottet ställer sig här helt och hållet på 1903 års skrifvelse om en kommittés tillsättande och betar icke Riksdagen möjligheten att en gång, då denna kommitté framlägger resultatet af sitt arbete, vidtaga de ändringar, som Riksdagen då finner lämpliga. Jag anser, att den motivering, som utskottet affattat, icke på något sätt binder Riksdagen framdeles, och jag skall sålunda be att få yrka bifall till utskottets förslag i oförändrad form.

Herr Starbäck: Ja, herr talman, jag kommer till samma resultat som min kamrat i statsutskottet, herr Rydén. Det är tydligt, att man kan förbise en motivering i ett stort betänkande, då man har mycket

arbete för händer, och därför anser jag det icke vara på något sätt oriktigt att förena mig i det yrkande, han framställt.

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

När herr Odqvist säger, att man ställer sig på Riksdagens skrivelse den 16 maj 1903, så må det vara sant mer eller mindre delvis, men om han har den uppfattningen, att Riksdagen, när den en gång går att bedöma statistiska kommitténs arbete, icke behöfver vara bunden af detta yttrande, så förstår jag i alla fall icke hvarför han nödvändigt vill ha det kvar. Det är ju dock tillräckligt att hänvisa på att en utredning försiggår och på grund däraf hemställa om afslag på motionen. Men har man icke nöjt sig därmed, utan satt in i sin motivering för afslag detta stycke, så är det bra svårt att säga, att man icke därmed uttalat sympatier för den direktion, i hvilken statistiska kommitténs arbete går. Jag tror därför, att det är allra riktigast och klokast och för framtida öfverläggningar lugnast och tryggast att stryka detta sista stycke; och jag ber således att få förena mig i det yrkande, som af herr Rydén framställts.

Friherre Palmstierna: Ja, herr talman, jag vill endast helt kort svara herr Rydén, hvad beträffar klämman i vår motion, att om man med välvilliga ögon läser den, så innebär den, att vi begära dels ett anslag för provisoriskt anordnande af förhållandena, dels att Kungl. Maj:t skall vidtaga erforderlig utredning för att få en fast organisation för denna statistik inom finansdepartementet. Jag tror, att herr Rydén nog fått röra vid krångligare saker än så och förmått lösa dem och att, om han verkligen velat ägna större uppmärksamhet åt saken, det äfven lyckats med denna.

Hvad beträffar herr Odqvists sista uttalande, ber jag få påpeka, att det står i detta stycke, att den af motionärerna föreslagna åtgärden skulle komma att förrycka den centralisation af statistiken, som Riksdagen i sin skrivelse i ämnet åsyftat. Nu är frågan blott: Vill kammaren stryka under detta genom att taga in i motiveringen det uttalandet, att man skulle förrycka centralisationen och därmed ytterligare binda sig? Under alla förhållanden tycker jag, att kammaren bör vara synnerligen betänksam efter de upplysningar, som nu lämnas.

Herr Edén: Herr talman! Endast några få ord med anledning af det inlägg, som senast gjorts af herr Odqvist.

Jag skall icke alls ytterligare motivera de redan framdragna, mycket starka reella skäl, som tala mot att Riksdagen skulle genom den här omtalade lilla punkten i motiveringen binda sig för en centralisation af den blifvande statistiken, utan jag skall blott be att få påpeka, att herr Odqvist tar fullkomligt miste, om han anser, att Riksdagens skrivelse den 16 maj 1903 gått i den riktningen, att Riksdagen uttalat sig för en centralisation af statistiken. Det är ytterst lätt att visa genom att bara uppläsa följande två punkter i Riksdagens skrivelse, som jag har här framför mig. Den ena lyder som följer: »Beträffande de åtgärder, som borde vidtagas till afhjälpan af den svenska statistikens nuvarande stora brister, skulle naturligen den mest genomgripande vara, att med vissa undantag, såsom post- telegraf- och järnvägsstatistiken, sammanföra alla grenar af den officiella statistiken

Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.

(Forts.)

till ett enda ämbetsverk, statistiska centralbyrån.» Men därefter följer: »Utom nämnda utväg kan äfven en annan, mindre betydande, men därför ej overksam påtänkas, nämligen den i motionerna framhållna, att, med bibehållande af den nuvarande yttre fördelningen af landets statistik, söka åstadkomma en större samverkan mellan dess olika grenar samt en mera fackmässig ledning af densamma». Sedan följer en relativt lång utredning om det sätt, hvarpå detta skulle kunna åstadkommas. Det är sålunda icke nog med att statsutskottet här i sin motivering skjutit in en punkt, som skulle på ett farligt sätt binda Riksdagens händer, utan i utskottets motivering har också oriktigt återgifvits en af Riksdagen aflåten skrifvelse; i motiveringen är inlagd en mening, som icke finnes i skrifvelsen.

Det synes mig därför vara ett ytterligare skäl för att Riksdagen bibehåller de fria händer, Riksdagen ville ha, då den aflät 1903 års skrifvelse. När härtill kommer allt hvad som blifvit anfördt om de ytterst olika meningar, som bland statistici göra sig gällande om lämpligaste sättet att organisera den officiella statistiken, kan jag knappast föreställa mig annat, än att kammaren bifaller herr Rydén's yrkande.

Herr Rydén: Jag vill endast svara friherre Palmstierna, att jag har med välvilja — om det uttrycket nu skall användas — betraktat både denna motion och andra motioner, som friherre Palmstierna väckt, men det är alldeles klart, att man åläggas i utskottet att äfven se med *kritiska* ögon på saker och ting, och vid en kritisk granskning har jag icke funnit, att denna motions kläm icke kunde bifallas.

Herr Wiklund: Herr talman! Ja, det förekommer ju rätt ofta här i Riksdagen att, när ett utskottsbetänkande föredrages och man icke anser sig kunna göra någon ändring i själfva klämman, man åtminstone i motiveringen söker hitta på något, som möjligen icke kan vara så bra. Emellertid vill jag säga, att jag icke tror, att det varit någon hufvudsak för utskottet, att här på något sätt slå fast, att den blifvande statistiken skulle ordnas hvarken på sätt en föregående Riksdags skrifvelse antydtt, genom centralisation, eller på annat sätt, utan hufvudsaken har varit, att utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka den af herrar Kobb och friherre Palmstierna väckta motionen. Det är visserligen sant, att det kan vara af ganska stort intresse, ja, rent af, såsom motionärerna säga, af vikt att veta hvilka inkomstkällor det allmänna äger, i hvad mån dess hushållning är byggd på egna tillgångar, på lån eller på skatter, huru de sistnämnda fördela sig i direkta och indirekta, i personliga och icke personliga, i progressiva och proportionella. Det är af vikt att veta, huru mycket af skatterna påhvarar inkomst och huru mycket förmögenhet, huru mycket enskilda och huru mycket bolag, huru mycket de förmögna och huru mycket de mindre förmögna eller till och med fattiga. Det är af vikt att veta, till hvilka ändamål de offentliga förvaltningarnas inkomster användas: produktiva eller improduktiva, kulturella, sociala, försvars- eller förvaltningsändamål samt proportionerna mellan de olika utgiftsslagen. Och det är slutligen af vikt att veta utvecklingsgången från år till år, från årtionde till årtionde, för de olika slagen såväl af inkomster som

af utgifter, huru de tillväxa, huru de aftaga och huru förhållandena mellan dem förändras.

Det är alldeles tydligt godt att veta allt detta, men att redan nu, på sätt motionärerna föreslagit eller tänkt sig, ordna allt detta tror jag sannerligen icke åtminstone det stora flertalet vill vara med om.

Det är detta som varit motivet till att utskottet kommit med ett afstyrkande utlåtande. Då härtill kommer, att en kommitté redan är tillsatt för att verkställa utredning och afgifva förslag angående den officiella statistiken, synes det åtminstone mig, som om vi borde hafva skäl att vänta tills vi få se denna kommittés utlåtande.

Nu säger friherre Palmstierna, att Riksdagen icke bör slå fast den centralisation, varom talas i utskottets betänkande, och detta kan ju vara riktigt, det vill jag icke bestrida. För min del vill jag säga, att jag icke har något emot, om Andra kammaren vill gå in på det förslag, som framställts af herr Rydén och utesluta sista stycket i motivering. I öfrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Den omständigheten, att den enda utredning, som kommit till stånd rörande en af de viktigaste frågor, som Riksdagen har att pröfva, nämligen vårt skatteväsen, de direkta skatterna, att den utredningen kommit till på enskilda personers initiativ, gifver vid handen, att just den statistik, som rör de ärenden, hvilka höra under finansdepartementet, är synnerligen svag. Riksdagen har ju också redan år 1903 insett, att någon förändring härutinnan behöfver göras, och man kan endast beklaga, att detta spörsmål har, så att säga, begravts i kommittén under sju års tid.

Nu finnes äfven en annan fara, nämligen att kommittén rörande de ärenden, som här framhållits, framkommer med ett sådant förslag, som Riksdagen icke kan antaga, om inrättande af ett stort centralt verk, och att det då till äfventyrs tillsättes en ny kommitté, som skall komma med nya förslag. Det kan på så sätt komma att dragas ut på saken i det oändliga, hvilket skulle uppskjuta lösningen af en del frågor, som äro af synnerlig vikt, bland hvilka jag närmast tänker på skattefrågan. Jag hemställer till herr finansministern, huruvida frågan icke skulle kunna bäst lösas därigenom, att från regeringens sida framlades ett förslag till åstadkommande af behöflig statistik, för att spörsmålet snarast möjligt skulle kunna få sin lösning.

Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till herr Rydéns förslag. Jag beklagar, att statsutskottet icke ägnat friherre Palmstiernas och herr Kobbs motion någon större uppmärksamhet. Att yrka bifall till densamma går ej för sig. Jag måste därför inskränka mig till att förena mig med dem, som yrkat bifall till herr Rydéns förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till det af herr Rydén under öfverläggningen framställda yrkandet samt 3:o bifall till herrar Kobbs och friherre Palmstiernas motion; och fann herr talmannen det under 2:o upptagna yrkandet hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf herr

*Angående
analog för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
anordnande
af en finans-
statistik.
(Forts.)*

talmannen för bestämmande af kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående yrkandena, och förklarade sig herr talmannen nu anse det under 3:o) angifna yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Men jämväl nu begärdes votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående punkten 9:o) af statsutskottets förevarande utlåtande nr 7 antager den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan i nämnda punkt.

Den enligt denna voteringsproposition anställda voteringen utvisade 81 ja, men 108 nej, hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller det yrkande, som vid behandlingen af punkten 9:o) af statsutskottets förevarande utlåtande nr 7 framställts af herr Rydén, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Hufvudvoteringen utföll med 136 ja mot 50 nej; och hade kammaren alltså bifallit det yrkande, som under öfverläggningen framställts af herr Rydén.

Punkterna 10:o) och 11:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 12:o)—15:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 16:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 17:o)—19:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 20:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 21:o) angående understöd åt föreningen för svensk
hemslöjd.

*Angående
understöd till
föreningen
för svensk
hemslöjd.*

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag i denna punkt. Men jag skall be att med anledning af den föredragna punkten få rikta en hemställan till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet.

Det är här fråga om ett anslag på 15,000 kronor åt föreningen för svensk hemslöjd, ett anslag, som redan tidigare utgått och utan tvifvel lär återkomma äfven i följande års förslag till riksstat. Föreningen för svensk hemslöjd har, som bekant, tagit till sin uppgift att söka främja en återuppblomstring af den hemslöjd, som förr i större utsträckning än för närvarande utförets af vår svenska allmog. Den söker fylla denna sin uppgift väsentligen genom två något skilda slag af verksamhet. Föreningen bedrifver sålunda först och främst en mera ideell och teoretisk verksamhet, som går ut på att sprida upplysning om hemslöjden och väcka intresse för densamma bland vårt folk. Den anordnar föreläsningar och sänder ut broschyrer samt sprider mönster och modeller bland slöjddikare landet rundt. Men därjämte bedrifver föreningen också en rent praktisk verksamhet, i det att den förmedlar försäljning af slöjddalster, och den har för sådant ändamål här i Stockholm, såsom i den kungl. propositionen nämnes, upprättat en permanent utställning med försäljningslokaler. Föreningens verksamhet har burit goda frukter, och som ett bevis härpå kan anföras, att i åtskilliga af våra län i följd af föreningens arbete uppstått länsföreningar med samma syfte, hvilka också upprättat försäljningsmagasin för att förmedla afsättningen af slöjddalster. Just härigenom har emellertid uppkommit ett förhållande, som enligt min mening ställer föreningen för svensk hemslöjd inför en skiljeväg. Det har nämligen uppstått en viss konkurrens mellan länsföreningarna och deras magasin å ena sidan samt föreningen för svensk hemslöjd med dess försäljningsmagasin i hufvudstaden å andra sidan. Föreningen söker draga till sig slöjddalster från hela landet för att försälja dem här, men föreningarna i landsorten vilja själfva hvar för sitt län förmedla denna försäljning. Ledsamt att säga, håller detta på att gifva anledning till en rätt betydande misstämning gentemot den förstnämnda föreningen. Representerterna för länsföreningarna och deras magasin anse, att, då saken nått en sådan utveckling, som här är fallet, föreningen för svensk hemslöjd borde inskränka sin verksamhet till

Angående
understöd till
föreningen
för svensk
hemslöjd.
(Forts.)

det ideella och teoretiska arbetet. Den borde verka konsulterande samt sprida upplysning och undervisning bland slöjdidkarne och allmänheten i landet och på det sättet främja smaken och hagen för slöjd, men den borde icke befatta sig med försäljningen. I hvarje fall borde icke det anslag, som föreningen åtnjuter, få användas för upprätthållande af dess affärsverksamhet.

Nu vågar jag icke säga, att denna uppfattning är riktig. Det är möjligt, att föreningen för att kunna fylla sin uppgift verkligen behöfver fortsätta äfven med försäljningsverksamheten. Men detta bör i sådant fall ordentligt klarläggas. Därför ber jag att få uttala den önskan att, om ett följande år en liknande proposition framläggas, därvid antingen må tillkännagifvas, att anslaget skall användas utslutande för föreningens ideella verksamhet, eller också, ifall det befinnes lämpligt och behöfligt, att föreningen får rätt att fortfarande använda anslaget jämväl till stödande af sin affärsverksamhet, en ordentlig utredning må förebringas i detta afseende och de skäl framläggas, som kunna tala för ett dylikt medgifvande åt föreningen. Om icke detta sker, kan det lätt hända, att den misstämning, som för närvarande faktiskt förefinnes mellan länsföreningarna och föreningen för svensk hemslöjd, blir ödesdiger för hemslöjdsfrågans utveckling i landet, och alldeles säkert kan man befara, att till Riksdagen komma att göras framställningar om statsunderstöd äfven till länsföreningarna. Ty man menar ute i landsorten, att, då föreningen för svensk hemslöjd åtnjuter statsbidrag för sin verksamhet, och länsföreningarna inom sina respektive områden verka på alldeles samma sätt och med alldeles samma syfte, så böra äfven dessa senare kunna göra anspråk på understöd från statens sida. Det första utslaget af en sådan tankegång föreligger redan i nästa punkt af detta utlåtande, där Riksdagen har att behandla ett förslag om anslag till länsföreningarna. Jag menar, att dessa anspråk bli oemotståndliga, om förhållandena icke i något afseende ändras. Därför har jag ansett önskligt, att en verklig utredning kommer till stånd i frågan, och att det blir så ställdt, att antingen föreningen för svensk hemslöjd får anslag endast för sin upplysningsverksamhet, eller åtminstone ordentliga skäl framläggas, hvarför denna förening bör åtnjuta anslag jämväl för upprätthållande af sin affärsverksamhet. Jag ställer mig själf fullkomligt neutral, men anser, som sagdt, en utredning nödvändig, såvida icke den misstämning, som nu faktiskt råder, skall komma att utbreda sig och bli ödesdiger för frågans utveckling. Det är denna erinran jag velat göra i frågan, och ber jag för öfrigt, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Angående
understöd
till lokala
föreningar
för svensk
hemslöjd.

Punkten 22:o), angående understöd till inom landet verkande lokala föreningar för främjande af svensk hemslöjd.

I två sammanstämmade motioner, väckta den ena, nr 31, Första kammaren af herr *Fahlén* och den andra, nr 62, i Andra

kammaren af herrar *Hagström* och *Öberg*, hade föreslagits, att Riksdagen måtte anslå ett belopp af 15,000 kronor att enligt af Kungl. Maj:t fastställda särskilda bestämmelser såsom understöd tilldelas i landet verkande lokala föreningar för främjande af svensk hemslöjd.

Angående understöd till lokala föreningar för svensk hemslöjd.

Utskottet hemställde, att herrar *Fahléns* samt *Hagströms* och *Öbergs* ofvanberörda motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall.

[*(Forts.)*]

Efter det utskottets hemställan upplästs, lämnades på begäran ordet till

Herr *Öberg*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Utöfver de skäl, som finnas anförda i vår motion till förmån för ett statsanslag af 15,000 kronor till de lokala hemslöjdsföreningarna, är från min sida icke så mycket att tillägga. Vi motionärer hade föreställt oss, att hvad uti motionen anförts skulle vara tillfyllest för beviljande af ett litet anslag åt dessa föreningar, då det här gällde en så god sak som att uppmuntra och understödja den svenska hemslöjden. Vi hade tillika föreställt oss, att det skulle vara kärt och värdefullt för Riksdagen att veta svenska män och kvinnor vara sammanslutna och i full verksamhet ute på vår landsbygd för att tillvarataga och uppmuntra hvad som kan finnas kvar i de skilda allmogehemmen utaf den konst, hvarigenom man på ett enkelt och praktiskt sätt tillverkar sina behöfsartiklar. Vi hade för den skull trott, att statsutskottet skulle ha till öfvers något mera intresse för saken än hvad i betänkan- det kommit till synes, än ett kort ord om att dessa föreningar ha ett behjärtansvärdt syfte och en hänvisning till landstingen och hushållningssällskapen, som redan åtminstone i vissa fall lämnat sitt understöd i form af kontanta belopp. Jag tillåter mig, mina herrar, att med anledning af detta utskottets yttrande säga som min mening, att dessa lokala hemslöjdsföreningar, som arbeta och verka ute på vår landsbygd, icke kunna lefva däraf att deras verksamhet »har ett behjärtansvärdt syftemål»; de ha intet gagn af det resultatlösa, som ligger i utskottets framställning, ty hvad dessa föreningar framför allt behöfva är statsanslag. Värdet af dessa förenings arbete borde, synes det mig, ha stämt utskottet mera blidt än hvad nu är fallet. Det torde emellertid icke vara så mycket att för närvarande göra åt denna sak, då man mötts af ett enigt utskott. Men nog vore det kärt och för föreningarna särskildt välkommet, om denna kammare i trots af utskottets afstyrkande ville bifalla motionen och lämna föreningarna det begärda beloppet, ty för oss alla bör det vara angeläget att få erfara, det nit och intresse kommer till synes på detta område i stället för sysslolöshet och ligkiltighet. Jag är fullt öfvertygad om att dessa föreningar väl gjort sig förtjänta af och äro i stort behof utaf det statsunderstöd, som här från vår sida ifrågasatts. Den uppgift, som de satt sig före, hemslöjdens tillvaratagande och uppblomstring, lära de därförutan knappast vara i stånd att fylla. Och då man tillika ser, hurusom utskottet under andra hufvudtitlar och till andra ifrågasatta ändamål varit ganska frikostigt, oaktadt dessa så att säga ligga oss mera fjärran än den angelägenhet, som jag här velat föra till torgs,

*Angående
understöd
till lokala
föreningar
för svensk
hemslöjd.*

så anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande motionen.

Vidare anförde

(Forts.)

Herr Odqvist: Herr talman! Utskottet har erkänt det behjärtansvärda syftemål, som de lokala hemslöjdsföreningarnas verksamhet har, men jag tror icke gärna, att Riksdagen kan slå in på den bogen att lämna statsunderstöd åt dylika föreningar. Erhållandet af anslag borde vara förenadt med villkor för föreningarna att tillskjuta hälften eller tredjedelen af beloppet, såsom sker i fråga om många andra statsbidrag, som under liknande förhållanden utdelas. Detta är ju föreningar med växlande natur för de olika länen, och jag tror för min del, att de arbeta säkrast, om de få understöd af kommuner och landsting samt hushållningssällskap.

Med anledning af herr Johanssons i Jönköping uttalande i frågan vid föregående punkt vill jag säga, att man möjligen på det sättet skulle kunna ordna saken, att det anslag, som nu utgår till den stora föreningen, fördelades bland de mindre under den förutsättning, som jag nyss antydde. Detta skulle för mig vara mera tilltalande än att frågan löstes i enlighet med den framställning, som här af motionärerna blifvit gjord.

Jag ber sålunda, herr talman, att, på grund af de skäl, som i betänkandet anföras, få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner på de därunder gjorda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 23:o)—25:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
anslag till
Sveriges
allmänna
export-
förening.*

Punkten 26:o), angående anslag till Sveriges allmänna exportförening.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter

Herr Lindberg yttrade: Herr talman, mina herrar! Riksdagen står här i begrepp att besluta ett anslag af 16,800 kronor till Sveriges allmänna exportförening. Jag har för min del ingenting att anmärka emot att föreningen erhåller detta anslag. Det kan nog sägas om det samma, att det blir till lika stor nytta som många andra anslag, dem Riksdagen beviljar. Jag tror också, att exportföreningen fyller den uppgift, som den satt sig före, och det skulle således icke för mig vara något mera att säga om denna sak, helst som det ju förhåller sig så, att Riksdagens revisorer ha rättighet och äfven skyldighet att granska föreningens räkenskaper, hvarför man icke behöfver befara någonting i det afseendet. Föreningen bedrifver emellertid äfven en verksamhet, som, såvidt jag vet, icke faller under revisorernas bedömande och det är om denna jag nu vill yttra ett par ord.

Exportföreningen utger en tidskrift, som vi alla känna till, därför att föreningen är nog vänlig att skicka den till oss. I denna tidskrift, »Svensk Export», får man liksom i alla andra tidningar och tidskrifter läsa artiklar af växlande innehåll. Det kan ju därför hända, att det på andra områden än det, jag vill ge mig in på, skulle vara några anmärkningar att framställa. Men jag har nu endast fäst mig vid det sätt, hvarpå man i flera af tidskriftens artiklar talat om arbetarrörelsen, och jag ber att ett ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att framdraga några exempel härpå.

*Angående
anslag till
Sveriges
allmänna
export-
förening.
(Forts.)*

I tidskriften för den 26 oktober 1908 har under rubriken: »Är kroppsarbetet alla världens källa?» återgifvits en uppsats, som ursprungligen burit titeln: »Den svenska arbetarrörelsen på afvägar». Däri heter det: »Den första dogmen uti den socialistiska trosläran är, som bekant, att kroppsarbetet är alla världens källa. Kroppsarbetaren allena skapar rikedomerna.» — Ja, jag har läst ganska mycket af det, som här kallas den socialistiska trosläran, men, såvidt jag kan påminna mig, har aldrig någon socialistisk författare påstått, att kroppsarbetet skulle vara alla världens källa. Det har sagts och säges ännu af socialdemokraterna, att *arbetet* är källan till rikedom, men därmed menar man naturligtvis icke endast kroppsarbetet utan allt slags arbete, som utföres, och sålunda äfven det andliga arbetet. Nu är ju här icke platsen och tiden att upptaga någon polemik med artikelförfattaren om den saken. Jag har blott i förbigående velat omnämna den. Längre ned i uppsatsen heter det: »Det är arbetaren, som lefver på arbetsgifvaren, den fattige på den rike. Disponenter och direktörer och deras medhjälpare, ingenjörer m. fl. samt kapitalisterna äro sålunda de, som vi ha att tacka för den utveckling, som ägt rum under senaste tjugu år.» — Ja, där höra vi alla, som gräfva i jorden, spränga sten och förrätta annat kroppsarbete, att det är kapitalisterna, som skapa värdena. Således kan föreningen för motarbetande af emigrationen godt nedlägga sin verksamhet — det gör ju ingenting, om arbetarne resa utomlands, blott kapitalisterna och direktörerna stanna hemma. Till slut säger författaren: »Arbetarnes växande obenägenhet för ett dugande och plikttroget arbete hotar att omintetgöra den lofvande växten och, som nyss nämndes, återföra oss till den nationella fattigdom, som för ej länge sedan var vår lott». — Jag förmodar, att en sådan tidningsartikel som denna vid något tillfälle kan komma under ögonen på någon representant för den utländska affärsvärlden, med hvilken ju exportföreningen önskar träda i liflig förbindelse. Men hvad skall man tänka i utlandet, när man får se i en tidskrift som denna, att Sverige håller på att sjunka ned till den ståndpunkt af fattigdom och elände, där vi förut befunnit oss? Man skall ovillkorligen tänka, att det icke kan vara lönt att göra affärer med ett land, som blir skildradt på det sättet. När man läst en sådan artikel som den jag här citerat, lägger man ifrån sig tidskriften med samma känsla, som då man läst »Nya Dagligt Allehanda» eller någon annan af de tidningar, som tagit till uppgift att systematiskt beljuga arbetarrörelsen, men ens känsla stegras till häpnad, då man ser, att artikeln är författad af professor Pontus Fahlbeck och förut stått att läsa i »Statsvetenskaplig Tidskrift».

*Angående
anslag till
Sveriges
allmänna
export-
förening.*

(Forts.)

I ett annat nummer af exportföreningens tidskrift, för den 6 november 1908, är intaget ett referat af ett föredrag, som hölls vid »Arosmässan i Västerås» af James Dickson Wærn och handlade om »Arbetsintensitetens höjande i Sverige». I början af föredraget säges det, att arbetsgifvarne äro fullständigt oförmögna att sätta sig in i arbetarnes tankegång och önskemål. Ja, det bör vara en arbetsgivare, som svarar på den saken, det tillkommer icke mig, men jag har lagt märke till yttrandet, därför att jag finner det ganska egendomligt. I fortsättningen säger talaren: »Tyvärr är det ju ett faktum, att våra svenska arbetare såsom individer betraktade ej ha minsta själfständighet utan blindt följa en ofta oklok ledning, hvilken ledning ej kan förmå blicka utanför Sveriges gränser». — Med »ledning» menas icke arbetsgifvarne utan ledningen för arbetarnes organisationer, och med afseende härå stämmer ju yttrandet fullständigt öfverens med hvad vi för någon tid sedan hörde från statsrådsbänken i denna kammare. Föredragshållaren har emellertid upptäckt botemedlet för att återföra arbetarne på de rätta vägarna. Han säger nämligen: »Jag fruktar dock, att innan vi lära våra arbetare detta — den större arbetsintensiteten —, måste de genomgå den svåra skärseld de möta t. ex. i Australien och Amerika, där de först efter att ha svält några gånger lära sig att arbeta och sedan, åtminstone hvad Australien angår, anses såsom de yppersta på jorden, men tyvärr ej förrän de af faran för att svälta ihjäl lärt sig att arbeta». — Jag föreställer mig, att detta föredrag skulle gjort en utomordentlig verkan efter en festmåltid eller ett tillfälle, då man behöft något särskildt stimulerande, under det man smälte maten. Men sannerligen jag förstår, hur detta kan ha någon särskild verkan på arbetsintensitetens höjande här i landet. Ifall det skulle vara sant, som den ärade föredragshållaren sagt, så skulle man tro, att arbetsintensiteten skulle bli kollosalt stor efter de vintrar, som vi ha här i landet, och därvid vi äro i tillfälle att anteckna, att tusentals arbetare gå och svälta. Men är det någon, som har märkt, att arbetsintensiteten därigenom blifvit större? Nej, sannerligen icke!

Sedan kommer han till det, som han vill ha fram. »Troligt är dock», säger han, »att om arbetsgifvarna skaffa sig lika god disciplin som arbetarna ha, skola dessa inse, att hårdt mot hårdt ej lönar sig, några få Malmö-exempel skulle nog ge oss den önskade och nödvändiga arbetsintensiteten.» Det var det, som var kärnan i hela föredraget. Det skulle, i likhet med hvad arbetsgivareledningen i Malmö gjort, icke underhandlas med arbetarna, utan man skulle bara stänga dem ute och därpå skulle då komma arbetsintensiteten. Ja, den som vill tro det, han får göra det, men *jag* tror det icke.

Så ha vi ett exempel från september 1909, således föregående år. Det var storstrejksåret, och det är alldeles tydligt, att den artikel-författare, som skall vidröra denna fråga, skall komma in på ganska märkvärdiga reflexioner. Efter en tacksägelse för att storstrejken slutat med ett kollosalt nederlag för arbetarna, börjar han sin artikel om storstrejken i Sverige med följande ord: »Och kan nederlaget öppna ögonen på den kroppsarbetande klassen för tomheten i deras ledares fraser och löften, lära dem inse, huru ovärdig den roll af motståndslöst framdrifven fårahjord är som de spela, då de blindt lyda de mest

vanvettiga och för deras egen välfärd ödesdigra order från deras ledare, kan den öfvertyga dem om att det finnes mera mellan himmel och jord än hvad som står skrifvet i socialdemokraternas kanoniska skrifter, då kan man anse, att strejken dock verkat något godt, som skall bära frukt i framtiden.»

Efter denna kraftansträngning har författaren icke själf kunnat fortsätta längre, utan i fortsättningen använt den exposé, som från regeringen har varit synlig den 13 augusti i posttidningen. Det är således regeringens, Kungl. Maj:ts ord, som han sedermera använder. Här finner man nu i fortsättningen, i Kungl. Maj:ts förklaring öfver storstrejken, följande sats, som står i en bjärt motsättning till hvad författaren själf skrifvit:

»Bland arbetsgifvarna vann den uppfattningen allt större anslutning, att man endast genom att tillfoga arbetarna ett allvarligt nederlag skulle kunna vinna lugn för deras försök att trots den svåra ekonomiska situationen genom ständiga småstrider fortfarande pressa upp lönerna. För arbetarnas högsta ledning torde en eftergift i de nu aktuella spörsmålen i och för sig icke synts omöjlig. Men med erfarenhet af huru svårt det vid föregående tillfällen varit att förmå vederbörande arbetaregrupper till att med lydnad foga sig i en sådan uppgörelse, har landsorganisationens styrelse icke denna gång funnit lämpligt fortgå på eftergifternas väg.»

Där ha vi således i Kungl. Maj:ts egna ord en förklaring, att arbetarna icke äro så lydiga mot sina ledare, som hvad artikelförfattaren i början velat låta förstå.

Jag har velat draga fram dessa exempel ur denna tidning, för att på mitt vis protestera emot ett sådant skriftsätt i en tidning, som arbetar för att den svenska varan och den svenska fabriksprodukten skola finna omsättning i utlandet.

Det är sant, att det pågår stora och djupgående strider mellan arbetare och arbetsgifvare i vårt samhälle, men jag tycker, att vi borde klara ut dessa saker själfva, och att icke en tidskrift, som utgifves med statsanslag för ett visst ändamål, skall ha till sin uppgift att endast och allenast ställa sig å arbetsgifvarnes sida, för att med förvrängda framställningar och oärliga vapen bekämpa arbetarerörelsen.

Jag har velat draga fram detta, icke för att göra något afslagsyrkande på det anslagskraf, som föreligger — jag hoppas och tror, att det skall användas till det afsedda ändamålet — men jag skall ta mig friheten framställa en blygsam anhållan om att man vid införandet i denna tidning af artiklar, som komma att vidröra arbetarerörelsen, måtte åtminstone ta hänsyn till hvad rättvisa och sanningskärlek kräfva.

Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anförde

Herr Räf: Herr talman! Det mest anmärkningsvärda i de upplästa styckena finner jag för min del vara det, att författaren gång på gång förväxlat begreppen socialdemokrati och arbetarerörelse i stället för att draga upp skillnaden emellan dessa begrepp. Då tyckte jag

*Angående
anslag till
Sveriges
allmänna
export-
förening.
(Forts.)*

Angående
anslag till
Sveriges
allmänna
export-
förening.
(Forts.)

mycket bättre om den framställning, som herr civilministern gjorde vid remissdebatten i år, då han nämligen förklarade sig hysa fullt förtroende för den svenske arbetaren, i den mån denne förblef opåverkad af socialdemokratien.

Hvad vidare beträffar verkan i utlandet af dessa artiklar anser jag det vara nog så fördelaktigt, att det äfven ifrån detta håll påpekas i en svensk tidskrift, hur landet ligger. Jag har nämligen själf en ganska liflig erfarenhet af hvilken verkan det har, då de svenska socialisterna ifrån sin synpunkt försöka förstöra den svenska marknaden i utlandet. Ifrån både Manchester och andra distrikt har jag konstaterat detta genom såväl mina agenter som socialistiska tidningar. Men emellertid är det, som sagdt, alltid synnerligen angeläget, att i sådana artiklar, som den nu upplästa, göra skarp skillnad mellan den svenska arbetarörelsen och den svenska arbetaren å ena sidan och å den andra socialdemokratien och socialdemokratiska arbetaren.

Detta var det hufvudsakliga intryck jag fick af det nyss hållna anförandet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, biföll kammar-
ren utskottets hemställan.

Punkterna 27:o)—29:).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 31:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 32:o) och 33:o).

Lades till handlingarna.

Punkterna 34:o) och 35:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36:o).

Lades till handlingarna.

Punkterna 37:o) och 38:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39:o).

Lades till handlingarna.

Punkterna 40:o) och 41:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande nr 13, i anledning af väckt motion om ändrade villkor för statsbidrag till aflönande af vikarie för småskollärarinnor m. fl. under tjänstledighet på grund af sjukdom m. m.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Härefter förelåg till afgörande Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en byrå eller kommission för utredning och förslag i lönereglerings- och omorganisationsfrågor.

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förelag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 72, hade herrar *Tynell* och *Rissén* hemställt, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla dels om utredning: 1) huruvida det skulle blifva för staten ekonomiskt fördelaktigt att i stället för hittills tillämpade systemet med särskilda lönereglerings- och omorganisationskommittéer inrätta en obligatorisk utrednings- och förslagsgifvande byrå eller kommission, samt, fränset den ekonomiska sidan häraf, 2) huruvida för framtiden löneregleringar och omorganisationer lämpligen kunde och borde, för vinnandet af likformighet i löne-, befordrings- och andra hänseenden för så många statens verk som möjligt, underställas en sådan byrås eller kommissions utredning och förslag; och dels att Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom för framtiden betryggades, att, när lönereglering påginge inom statsförvaltningen, likformighet ernåddes mellan de skilda verken så långt ske kunde.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då utskottet här inskränkt motionärernas begäran till så små dimensioner, som detta utlåtande innehåller, så kan det synas onödigt, att jag begärt ordet i denna fråga, helst som den kommitté, jag tillhör sedan några år, och hvilken ännu icke fullt afslutat sina arbeten, fått ett så välvilligt omdöme i detta utlåtande. Det kan hända, att jag icke bort begära ordet, men det förefaller mig dock, som om det icke vore behöfligt, att vi aflåta denna skrifvelse till Kungl. Maj:t.

Andra Kammarens Prot. 1910. Nr 13.

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*

(Forts.)

Motionärerna ha ju begärt, att i stället för de olika kommittéer, som för närvarande arbeta beträffande löneregleringar, skulle inrättas en särskild kommission för att få enhetlighet i dessa afseenden. Men, som jag sade, har utskottet icke velat gå med motionärerna så långt. Dock påstår utskottet här, att det är behöfligt att skriva till Kungl. Maj:t och anhålla »att Kungl. Maj:t ville låta vidtaga sådan åtgärder, hvarigenom hädanefter betryggas, att, när lönereglering pågår inom statsförvaltningen, likformighet ernås mellan de skilda verken så långt ske kan».

Ja, om det verkligen förhölle sig så, att när man slutligen kommit till ända med löneregleringarna, man skulle få börja dansen ånyo, så är det ju klart, att den skrifvelse till Kungl. Maj:t, som här är föreslagen, också kan vara motiverad. Men för den händelse, att löneregleringarna få fortgå såsom hittills, ehuru möjligen med starkare fart, så lär det väl icke vara mycket att vinna på en sådan skrifvelse.

Om man ser efter hvad som redan har uträttats, så är det icke så litet. En del återstår visserligen, men det är möjligt, att det nu kan gå med raskare fart än hittills.

Här har nu sagts, att man skulle, om Riksdagen gäfvé sitt bifall till aflåtandet af denna skrifvelse till Kungl. Maj:t, komma att fastslå vissa allmänna grundprinciper, som vore att följa vid löneregleringarna. Jag undrar emellertid, huruvida jag tar miste därutinnan att utskottet låtit gå förbi sig det faktum, att vissa sådana grundprinciper redan blifvit såväl af löneregleringskommittén föreslagna som ock af Riksdagen fastställda i fråga om de många löneregleringar, som de senare åren blifvit godkända. Och har en afvikelse från dessa principer, som vi vid löneregleringarna sökt följa så träget och troget som möjligt, någon gångt ägt rum, så har det icke varit därför att kommittén frångått sin uppfattning beträffande principerna, utan därför att, när ett eller annat förslag ifrån löneregleringskommittén förelagts Riksdagen, så har Riksdagen behagat ändra detta förslag i något afseende. Och när Riksdagen gjort en sådan ändring af kommitténs principer, så är det ju klart, att icke kommittén i afseende å ett nytt regleringsförslag för ett annat verk kunnat följa de gamla principerna och negligerat Riksdagen utan då följt Riksdagens anvisning. Jag tror äfven, att kommittén gjort rätt härutinnan och att man måste hålla kommittén räkning för att den icke vill sätta sig öfver Riksdagen.

Det första kommittén utarbetade var just särskildt de nu åsyftade grundprinciperna, och de återfinnas i betänkandet nr 1, som åtföljde kommitténs förslag rörande lönereglering vid det första ämbetsverk kommittén hade att behandla, nämligen kammarkollegium. Ifrågavarande grundprinciper fastställde allmänna villkor för aflöningsförmånernas åtnjutande, förbud att med innehafvande tjänst förena annan befattning, utsträckning af arbetstiden, aflöningsförmåner vid förordnande å ledig tjänst, upphörande af skyldigheten att ställa uppördssäkerhet, grunderna för den extra personalens anställning och aflöning, förenkling af arbetssättet — rörande allt detta har kommittén angifvit grundprinciperna. Och jag ber ånyo få säga, att Kungl. Maj:t och Riksdagen tagit så mycket hänsyn till löneregleringskommitténs be-

tänkanden och förslag, så att det går lätt nog för sig att, när förslagen komma före i Riksdagen, finna, att samma principer genomgå dem.

Jag vill be att få uppräknat de verk, som kommittén redan lämnat ifrån sig — jag tror att det icke skall taga lång tid i anspråk — herrarne få härigenom en öfverblick öfver dess verksamhet och kunna möjligen inse, att arbetet gått åtminstone någorlunda raskt framåt. Det var sålunda först, som jag redan nämt, betänkandets del nr 1, omfattande de nyss angifna allmänna förutsättningarna, och sedan komma själfva löneregleringsförslagen för kammarkollegium, kammar-rätten, statskontoret, landstaten, lappfogdarna, skogsstaten och de allmänna skogsläroverken, landbruksstyrelsen, landtmästeristyrelsen, domänstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, stuteriöfverstyrelsen och stuteristaten, justitiiekanslersämbetet, rikets hofrätter, mynt- och kontrollverken samt kontroll- och justeringsstyrelsen, lånsveteninärer, öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten, statens uppfostringsanstalt å Bona, statens landbruksingenjörer m. fl., tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, försäkringsinspektionen och postsparbanken, som är det sista. Och det finnes antydt i statsverkspropositionen i år, att förslag angående postsparbanken skall föreligga vid denna riksdag.

I fråga om alla dessa löneregleringskommitténs betänkanden tror jag mig kunna å kommitténs vägnar säga, att vi troget följt de principer som jag nyss nämnde. Men jag ber att få tillägga, att hvad angår betänkandet rörande postsparbanken -- som är att betrakta såsom offentlig handling allt sedan det öfverlämnades till Kungl. Maj:t — så har nog kommittén afvikit något ifrån de principer, som förut varit gällande. Och hvarför? Jo, helt enkelt därför att kommittén har i denna fråga icke ställt sig på den ståndpunkt, som intagits af den kommission, som haft sig förelagdt att utreda detta ärende. Kommissionen har kommit till ett annat resultat beträffande frågan att få denna postsparbanksstyrelse på ordinarie stat, nämligen såtillvida, att den velat göra densamma till ett särskildt ämbetsverk. Kommittén däremot har i sitt förslag inrangerat denna styrelse såsom en särskild byrå under poststyrelsen, och det är ju alldeles naturligt, att när kommittén kommit till den uppfattning och det slut, att det gäller att få denna postsparbanksstyrelse ordnad som en särskild byrå under poststyrelsen, så har kommittén omöjligen kunnat fastsätta dess lönetyper och arbetssätt i likhet med de centrala ämbetsverkens utan har måst följa Riksdagens beslut i fråga om poststyrelsen. Därför låter det förklara sig, att i afseende å detta betänkande icke alldeles samma grundprinciper kunnat göra sig gällande som i fråga om öfriga betänkanden.

Man kan visserligen nu säga, att det sedan återstår ännu många ämbetsverk och styrelser, för hvilka någon reglering icke skett, och då skulle ju den föreslagna skrifvelsen till Kungl. Maj:t ändå ha ett bestämdt syfte att tjäna såtillvida att man härefter icke behöfde befara denna olikhet, som i utskottets betänkande påvisas. Men det är att märka, att det föreligger vid denna riksdag en provisorisk lönereglering för ganska många verk, sådana som ännu icke definitivt hunnits med. Denna provisoriska lönereglering för år 1911 har

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i lön-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

*Angående
inrättande
af en hyrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

kommittén haft sig förelagdt att söka uppgöra, så att icke denna provisoriska reglering skulle lägga det ringaste hinder i vägen för att ordna det för dessa verk, som ännu icke blifvit fast reglerade, i full analogi med de verk, som redan fått sin löner reglering. Sålunda kan man också i fråga om hela raden af de ämbetsverk, som varit föremål för löner regleringskommitténs arbeten, nästan säga, att de afgifna förslagen hvilat på samma grunder, som kommittén en gång ansett sig böra följa.

Men låt vara nu, att man beträffande dessa verk, för hvilka det nu ifrågasattes en provisorisk lönestat, kunnat gå i de gamla fotspåren, så finnas ju dock åtskilliga andra, och huru skall det gå med dem? Ja, men nu är det emellertid så, att dessa endast utgöras af ett fåtal, af hvilka jag vill nämna sjökarteverket, öfverståthållareämbetet, gymnastiska centralinstitutet m. fl. Och jag vill nu bara fråga: anse utskottets ledamöter och herrarna i öfrigt, att det är så alldeles behöfligt, att en skrifvelse aflätes till Kungl. Maj:t, såsom här blifvit föreslaget, för att framhålla behovet af enhetlighet och likformighet? Ja, vill kammaren besluta i öfverensstämmelse härmed, då får jag säga, att jag egentligen ej har så mycket att invända däremot. Jag måste dock stå fast vid att jag tycker det är obehöfligt att afsända ett bref under nu angifna förhållanden och låta det sedan stå obesvaradt under några år. Det är min tanke om saken.

Ja, nu säges det till slut äfven i utskottets betänkande, att det i fråga om de verk, som ännu icke blifvit reglerade, är önskvärdt, att »personalen må genom medlemskap uti löneärendenas beredning kunna framföra sina synpunkter». Jag ber då att få lämna den upplysningen, att detta önskemål icke varit främmande för kommittén, när den haft att afgifva sina utlåtanden. Det finnes intet verk, för hvilket kommittén haft att utarbета förslag, där icke representanter för verket varit utsedda att tillvarata dess intressen — så t. ex. när vi hade hofrätterna före, så var det icke mindre än 3 hofrättsråd närvarande — och det kan, som sagdt, icke påvisas något fall, där icke särskildt utsedda representanter för de olika verken varit tillstädes. I fråga om kammarkollegium, det första verk, som behandlades, hade dessa representanter icke samma rätt som kommitténs ledamöter, utan voro endast rådgifvare och upplysande. Men så snart det första betänkandet aflämnats, hafva de inkallade representanterna för respektive verk fått alldeles samma rätt som kommitténs öfriga ledamöter. Således kan man icke säga, såsom utskottet här velat framhålla, att icke personalen fått sitt ord med i laget beträffande dessa angelägenheter. Ja, det kan ju hända. Men med personalen mena vi icke blott representanten för en viss grupp. Den inkallade kanske bara representerar en del af verket, den eller de personer, som stå honom närmast, men icke hela verket. Men i de flesta fall — och det vill jag särskildt ha uttalat — ha både ämbetsmannakåren och betjäntekåren kommit och uppvaktat med långa skrivelser, i hvilka de uttalat sina önsknings, och kommittén har tagit all möjlig hänsyn till alla dessa framställningar från den högste till den lägste. Jag tror därför, att alla de önskemål, som påpekats i denna skrifvelse,

äro såväl tillgodosedda och utredda, som de kunna bli, hvarför skrivelserna synes mig vara obehöfliga.

Nu påpekades det, att olikheter uppstått vid löne reglering inom ett eller annat verk, och att det därför vore nödvändigt att få enhetlighet till stånd. Jag är den förste att erkänna det ledsamma i att sådana olikheter uppstått. Men det är ju Riksdagens eget fel, i sista hand åtminstone. Man har tagit exempel från posten, telegrafan och järnvägarne. Jag har varit med om löne regleringen för järnvägarne, och jag har sökt jämställa detta verk med öfriga centrala och dömande verk. Ty jag har alltid hållit före, att arbetet vid ett dömande verk måste sättas mycket, mycket högre än arbetet vid ett kommunikationsverk, oaktadt kommunikationsverken inbringa medel till statsverket, under det att de dömande verken icke gifva någon penningafkastning. Men de ha att döma öfver medborgares lif och egendom, och därför sätter jag dem högre, oaktadt de icke kommit upp till en så förmånlig ställning i aflöningshänseende som kommunikationsverken. Jag ber bara att få antyda den olikhet, som finnes rörande löne regleringen för järnvägens personal, från den högste till den lägste. Anledningen till att jag kom med i den kommitté som hade denna reglering om hand, var väl, att man ville ha med en representant från löne regleringskommittén. Denna specialkommitté bestod af generaldirektören för statens järnvägar, en öfverdirektör i järnvägsstyrelsen, en stationsinspektör, en lokomotivförare, en banvakt och två privatpersoner, däribland jag var den ene. Nu kunna herrarne förstå, att med de personer, som suttö i kommittén, måste förslaget blifva sådant det blef. Vi privatpersoner kunde icke göra mycket däråt. Låt vara, att vederbörande verk därigenom tillgodosågs för mycket, men Riksdagen har godkänt regleringen, och då kan man icke klaga däröfver. Att återföra denna löne reglering till de hjulspår, i hvilka den för en del andra verk inledts, är icke möjligt. Och på samma sätt förhåller det sig med telegrafverket — Herr Starbäck har ju varit med vid löne regleringen för detta verk. Nu säger man: vi skola icke jämföra kommunikationsverken med de öfriga verken. Kommunikationsverken afkasta något, och där får man göra något för sina löner och förmåner, och därför bör man ha mera och har också fått mera. Detta är, som jag sagt, icke något att klaga öfver, men att söka återföra dessa verks reglering till likhet med de andra typerna är ett fruktlöst arbete.

Jag vill icke skryta med löne regleringskommitténs arbete, men jag tror, att den i alla fall haft en ofantligt stor betydelse. Dess grundprinciper ha framlagts af Kungl. Maj:t och godkänts af Riksdagen. Jag tror icke, att jag säger för mycket om jag påstår, att detta i främsta rummet måste tillskrifvas den inflytelserike ledamot, som icke längre tillhör kommittén, emedan han fick större uppdrag att utföra. Men jag tror, att vi främst ha hans initiativ och insikt att tacka för att vi erhållit dessa grundprinciper, som Riksdagen hittills tillämpat och väl i fortsättningen kommer att tillämpa. Denna kommitté har väl bland annat åstadkommit och i första hand föreslagit den förenkling i arbetet, som vidtagits inom de flesta verk, såväl de, som fått sina löner reglerade, som de, som icke fått detta. Det var

*Augående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

det första principbetänkandet, som innehöll uttalande om sådana för-
enklingar.

Jag har endast velat yttra detta. För den händelse kammaren
och herrarne i utskottet hålla styft på denna skrifvelses godkännande
af kammaren, vill jag säga, att jag fäster mig icke så mycket vid
detta, men jag har icke stillatigande kunnat vara med om att afsända
den. Men då det måhända skulle taga sig illa ut, om jag icke afslutar
med något yrkande, skall jag, herr talman, anhålla att få yrka afslag
på utskottets hemställan.

Friherre Palmstierna: Herr talman! Jag blef något öfverraskad
af slutet af den föregående ärade talarens anförande, då han yrkade
afslag å utskottets hemställan. Jag tror knappast, att han behöft göra
det af formella hänsyn, såsom det framgick af slutet af hans an-
förande.

Nu ber jag att få säga såsom en allmän betraktelse af saken, att
det är tråkigt att framgräfvat gamla synder, men det är onekligt, att
af utskottets betänkande framgår, att här en hel del misstag äro be-
gångna vid föregående lönerogleringar. Och när vi funno detta och
man kommit i det läget, att lönerogleringarna började nalkas sitt slut,
så ville vi försöka att för dem, som återstodo, rätta detta förhållande
och, om möjligt, för framtiden erhålla vissa lämpliga normer. Det är
öfverhufvud taget andemeningen i utskottets utlåtande: att endast om-
tala, huru landet ligger — som förut icke skett — och sedan söka
efter nödiga utvägar för att rätta det hela.

Jag ber att få säga, att, såvidt jag kan förstå, är det mycket att
beklaga, att man gick ifrån den ursprungligen utstakade vägen, som
innebar, att det skulle finnas en lönerogleringskommitté, som hade att
inkalla sakkunniga från de olika verken såsom kommittéledamöter;
som skulle taga upp det ena verket efter det andra och på detta sätt
glida igenom hela statsförvaltningen. Nu är det nog åtskilliga orsaker,
som bidrogo härtill. Dels kanske man ansåg, att verken skulle blifva
bättre reglerade med specialkommittéer, dels ville man påskynda
regleringen på grund af stigande lefnadskostnader och personalens
klagomål, men under alla omständigheter hade man icke bort släppa
den kontroll och den möjlighet till centralisation, som låg i den år
1902 tillsatta lönerogleringskommittén. Och hvad följden häraf blifvit,
ha herrarne sett. Det är nog icke fullt så, som herr Carl Persson
nämnde; det är tvärtom alldeles påtagligt så, att olika principer gjort
sig gällande vid lönerogleringarna inom de olika kommunikationsverken.
Medan man t. ex. beträffande telegrafverket nalkats det Tenowska
systemet, har man inom postverket tillämpat det rakt motsatta. Om
herrarna taga en sådan plats som Morjärv, skola herrarna finna, att
en del postbetjante på denna ort fått sina löner nedsatta, medan järn-
vägspersonalen där har både dyrorts- och kallortstillägg. Äfven på
andra håll, t. ex. i Norrköping och Hälsingborg, ha dylika orättvisor
skett, därigenom att personalen på dessa platser drabbats af sådana
ojämnheter. Det är klart, att detta icke kunnat undgå att väcka be-
rättigadt missnöje. Och det finnes nog fog för att tänka sig möjlig-
heten af att åstadkomma vissa jämkningar, så att man mildrar dessa

alldeles påtagliga orättvisor, som tyvärr blifvit resultatet af denna splittring i arbetet och af att man kanske icke tillräckligt uppmärksammat behovet af enhetlighet.

Jag vill icke upprepa, hvad vi sagt i utskottsbetänkandet, men jag tror, att herrarna funnit så klara och tydliga exempel på dessa missförhållanden, att vi allmänt måste beklaga, att sådant kunnat inträffa, och att vi icke kunnat få den enhetlighet, som från början var afsedd.

Nu är frågan, sedan vi väl fastslagit faktum, hvad vi skola göra. Motionärerna vilja för sin del ha en ny permanent institution, som skulle verkställa löneregleringarna, hvilket i och för sig förutsätter, att löneregleringar alltid skulle pågå, hvilket jag icke kan gå med på, och följaktligen kan jag icke heller tänka mig någon permanent sådan institution. Men å andra sidan vilja vi återföra dessa regleringar till utgångspunkten för hela arbetet år 1902 med en kommission, som skulle upptaga olika delar af arbetet, inkalla sakkunnige och fastslå vissa villkor och bestämmelser att gälla för hela statsförvaltningen. Nu återstå fortfarande, som den ärade talaren nämnde, en del verk som ännu icke blifvit reglerade, men han nämnde därvid icke väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som man i vissa afseenden kan jämföra med kommunikationsverken. Dessutom ha vi tekniska läroverk, jordbrukskonsulenter, vi ha kommerskollegium, som också omnämndes af honom, men om löneregleringen skall tänkas blifva fast, permanent för kommerskollegium, behöfver den i alla fall underkastas granskning af löneregleringskommittén. Medicinalstyrelsen har sin särskilda lönereglering. Nu mena vi, att där det finnes specialkommittéer för de löneregleringar, som fortfarande pågå och komma att pågå före afslutningen af hela löneregleringsarbetet, borde hemställan ske till Kungl. Maj:t, att åtminstone dessa regleringar kunde komma att underkastas den granskning, som jag är öfvertygad om att herr Carl Persson på ett utmärkt sätt skulle komma att bedrifva inom löneregleringskommittén.

Nu nämnde herr Carl Persson, att vi ha uppgjorda allmänna villkor och bestämmelser. Då ber jag att få framhålla den rubrik, som finnes uti del 1 af 1902 års löneregleringskommittés arbete: »Allmänna förutsättningar och grunder för en reglering af löneförhållandena m. m. inom de *centrala* ämbetsverken. Det är alldeles riktigt, att sådana äro uppgjorda, och det har icke undgått min uppmärksamhet. Men det gäller de *centrala* verken, det gäller icke öfriga och gäller framför allt icke på något vis kommunikationsverken. Och det är just det, som är beklagligt, att dessa allmänna villkor och bestämmelser icke äro uppgjorda för hela statsförvaltningen, och att sålunda icke något direktiv blifvit lämnadt för specialkommittéernas arbete. Därför har man kommit till ett så brokigt resultat. Hade löneregleringskommittén fått åliggande att utarbeta för hela statsförvaltningen gällande bestämmelser och principer, som specialkommittéerna sedan hade att följa såsom normer, då tror jag, mina herrar, att vi kommit till ett annat resultat, och att något missnöje bland personalen icke uppkommit. Men så har icke skett, och sådana exempel som de, jag framdrog, visa, huru olikartadt det hela blifvit. Detta är något, som

Angående inrättande af en byrå eller kommission för utredning och förslag i lönereglerings- och omorganisationsfrågor.
(Forts.)

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

vi måste tänka på litet närmare. Vi kunna från Stockholms förvaltning anförä exempel på verkställda lönerogleringar som skulle kunna med fördel jämföras med statsförvaltningens. Vi ha äfven inom Stockholms förvaltning kommunikationsverk med sina olika grenar, motsvarande dem, som finnas inom statsförvaltningen, och man har där ansett det möjligt att upprätta allmänna villkor och bestämmelser gällande för hela den kommunala förvaltningen. På samma sätt ha vi här i utskottet ansett, att det skulle vara möjligt att för hela statsförvaltningen införa allmänt gällande villkor och bestämmelser, och det ha vi strukit under i utskottets betänkande.

Nu stå vi i denna punkt inför det förslaget, att det vore ytterst lämpligt — vi uttrycka detta ganska blygsamt i vårt utskottsbetänkande — om lönerogleringskommittén kunde utarbete sådana allmänna villkor och bestämmelser. Det är naturligt, att när kommittén efter åttaårigt dugande arbete nalkas slutet af detta, men dock har en del kvar, den bör ha förvärfvat sådan erfarenhet, att den bör kunna utarbete gällande bestämmelser för framtiden, som äro vägledande, och möjligen på vissa punkter åstadkomma behöfliga jämkningar. Detta är allt hvad vi säga, och vi vilja nu genom denna skrifvelse till Kungl. Maj:t påpeka de missförhållanden, som finnas, och samtidigt antyda möjligheten af att i vissa afseenden ändring kan göras, framför allt beträffande de verk, och de kårer, som ännu icke äro reglerade, så att de icke släppas ensamma, utan att kontroll öfver dem sker inom lönerogleringskommittén.

Nu vill jag säga, att när herr Carl Persson nämnde, att en viss enhetlighet likväl gjort sig gällande, man endast behöfver jämföra vaktmästarne vid telegrafverket och vid statens järnvägar med hvarandra i afseende på deras ställning. Jag tror, att den ärade talaren själf kommer ihåg huru denna olikhet kom till stånd: det beslöts af Riksdagen, och det var tyvärr ett beklagligt beslut.

Det uttalades af den föregående talaren, att personalen alltid varit företrädd vid lönerogleringarna inom vederbörande verk. Jag har nu gått igenom de kommittéers sammansättning, som arbetat, och jag har för min del icke fått den uppfattningen. Tag t. ex. våra kommunikationsverk. Ja, i tullverket har en af personalen varit med, om man som dess representant räknar herr generaldirektören; då instämmer jag med herr Carl Persson, men jag tror, att han förstätt, att när utskottet uttalade sin önskan, att personalen skulle få framföra sina önskingar, så menade det, att en generaldirektör och personer i lägre lönegrad betrakta dessa förhållanden ur olika synpunkter.

Jag vill med hvad jag sagt endast framhålla, att vi ha en viss skyldighet att, så långt det är möjligt, åtminstone försöka att åstadkomma någon rättelse, och beträffande de framtida lönerogleringarna vill jag påpeka lämpligheten, att en återgång må ske till den väg, som ursprungligen utstakades, en återgång, som är mycket lätt att göra beträffande vissa verk, som skola regleras, och för hvilkas reglering finnas arbetande kommittéer.

Herr Persson i Stallerhult: Jag anade, att hvad som föranledt förslaget till denna skrifvelse var, att man ville söka få lika grundprinciper för lönerogleringen vid de centrala verken och kommunikations-

verken, d. v. s. järnväg, post och telegraf. Men huru kunna herrarna tro, att det är behöfligt att nu skriva till Kungl. Maj:t och begära, att man skall få vissa grundprinciper, som äfven skulle gälla för dessa kommunikationsverk, hvilkas löner reglerades 1908 och 1909? Då skulle man väl först begära, att Riksdagen godkände en skrivelse till Kungl. Maj:t, att en ny reglering för dessa verk komme till stånd, och först sedan vore tiden inne att skriva till Kungl. Maj:t och säga, att regleringen borde fotas på samma principer, som gälla för öfriga verk, som äro reglerade. Men att Riksdagen nu skulle rifva upp någon lönestat, som fastställdes så sent, tror jag icke vara lämpligt; vi få nog vänta några år därmed.

Det nämndes, att vi ha ett kommunikationsverk, nämligen väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, för hvars lönerreglering betydande förarbeten utförts af lönerregleringskommittén. Skulle lönerregleringskommittén tillämpa andra principer här än den hittills följt, så skulle kommittén få förebräelser därför. Men jag tror, att kommittén i detta fall så godt den förstår och förmår följer de principer, som den förut anslutit sig till.

Det lär väl icke ännu ha fallit ur minnet, huru hvarje verk sökt att bli jämställt med kommunikationsverken, därför att dessa senare verk erhållit en gynnsammare ställning än de vanliga centrala verken. Men detta har ju i de flesta fall misslyckats. Inom domänstyrelsen t. ex. ansåg man att detta verk hade så stora skogsaffärer att sköta, att dess chef borde jämföras med chefen för ett vanligt kommunikationsverk. Men herrarna minnas nog, att denna kammare icke ville gå in på att jämföra detta verk med ett kommunikationsverk. Jag ber vidare att få erinra om de försök, som undan för undan gjorts i samma riktning. Jag blef utsedd att deltaga i medicinalstyrelsens lönerreglering, som en kommitté fått sig förelagd, och där gjordes alla möjliga försök att få medicinalstyrelsen jämställd med de dyrbara kommunikationsverken och affärsverken. Jag för min del ansåg, att detta väl icke kunde vara möjligt. Man framdrog därvid sådana skäl för att råden skulle hafva högre lön — såsom kommittén omtalar i sitt betänkande — som att det skulle väl vara värdt lika mycket penningar att göra hela mänskligheten frisk som att sköta kommunikationerna. Men i detta beslut kunde jag icke instämma, hvarför jag står där som reservant.

När det i alla fall endast återstår väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, såsom delvis kommunikationsverk, att reglera — detta ärende hvilat på lönerregleringskommitténs bord och är under arbete — så tycker jag icke, att det är skäl i att afsända denna skrivelse för att få kommunikationsverken reglerade i likhet med de centrala verken. Jag tror tvärtom, att alla skäl tala för att denna skrivelse icke af kammaren godkännes.

Friherre Palmstierna: Den föregående talaren har helt säkert alldeles misstagit sig, om han trodde, att meningen varit, att vi äsyftade att upprifva lönerregleringar, som redan genomförts. Jag ber att särskildt få påpeka uttrycket »hädaneft», som förekommer i utskottets hemställan. Det har icke någonsin varit utskottets tanke; vi ha icke haft för afsikt att söka göra om de regleringar, som en gång blifvit fastställda.

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*
(Forts.)

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förelag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*

(Forts.)

Men jag ber att få framhålla, hvad som för öfrigt är verifieradt af herr Carl Persson, nämligen att principer, allmänna villkor och bestämmelser för en enhetlig reglering af kommunikationsverken icke äro diskuterade eller framlagda: man har framlagt sådana endast för de centrala verken. Om vi se efter, huru man gjort i Stockholms stads förvaltning med afseende på lönegrupper af olika grader, så finner man parallella grupper inom de olika graderna vid förvaltningens olika verk. Och jag tror, att det skulle vara nyttigt och lämpligt, om löneregleringskommittén efter ett så långvarigt arbete ville afgifva ett principuttalande angående lämpligheten af att för framtiden slå in på detta system vid löneregleringarna. Det är endast detta vi velat uttala, och det tycker jag är så platoniskt, att det icke behöfde vålla något upprifvande af gamla beslut. Kommittén har naturligtvis icke kunnat taga detta i öfvervägande, när den icke ens diskuterat möjligheten däraf.

Vidare vill jag framhålla, att då under åtta års arbete så många nya principer kommit fram, såsom t. ex. att många ålderstillägg med korta tidsperioder mellan dem skola tillerkännas personalen samt vidare vissa nya förmåner angående tillsättning af tjänster m. m. dylikt, synes det mig som det vore mycket lämpligt, om en kommitté, som fått Riksdagens förtroende, ville, innan den afslutade sitt arbete, taga i betraktande, huruvida man icke för andra delar af statsförvaltningen kunde tänka sig en sådan enhetlig grund. Jag tänker, att kammaren för sin del icke skulle ha något emot att göra en sådan hemställan, och det är endast det, vi begärt i vårt yrkande.

Jag ber, på grund af hvad jag anför, att få hemställa om bifall till utskottets förslag, dock med denna ändring: »att Andra kammaren för sin del ville besluta att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t ville låta vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom hädanefter betryggas, att, när lönereglering pågår inom statsförvaltningen, likformighet ernås mellan de skilda verken så långt ske kan».

Herr Tynell: Herr talman! Jag skall be att som motionär få säga några ord i denna fråga.

Herr Carl Persson yttrade något om 1902 års löneregleringskommitté. Denna kommitté har möjligen för sin del följt vissa allmänna bestämmelser och principer i afseende å löneregleringen vid de centrala verken. Men de tillfälliga kommittéer, som tillsats under årens lopp, och hvilka reglerat kommunikationsverken hafva det däremot icke. Ser man efter i deras betänkanden och i Kungl. Maj:ts förslag till Riksdagen samt därtill undersöker, hvad Riksdagen beslutit, då skall man finna, att olikheterna i regleringarna måste bringa förvåning hos hvem som helst. Särskildt i ögonen fallande äro aföningsbeloppens storlek, ålderstilläggens antal, tiderna mellan ålderstilläggen, åtnjutande af ortstillägg, dyrtortstillägg och naturaförmåner, för att icke tala om befodringsmöjligheter m. m.

För telegrafverket, statens järnvägar och postverket äro nu löneregleringar fastställda. och i år förestår löneregleringen af tullverket. Gå vi ut ifrån hvad som är beslutadt på grund af de utredningar, som kommittéerna afgifvit för de tre förstnämnda verken och jämföra dessa regleringar med hvarandra och med hvad kommittén för tull-

verket föreslagit, så skola vi träffa på olikheter, som äro ganska belysande. I fråga om de lägst aflönade tjänstemännen äro för telegrafverket ålderstilläggens antal fastställda till 6, för statens järnvägar till 5, för postverket till 2 och för tullverket har man tänkt sig att de skulle fastställas till 3. Beloppen variera betydligt: Från att växla emellan 60 och 120 kronor vid telegrafverket, äro de fastställda till 60 kronor vid järnvägarne, och 150 vid postverket samt äro föreslagna till 100 kronor vid tullverket. En förmån, som kallas hyresbidrag, åtnjutes af telegrafverkets och järnvägarnes personal men utgår efter olika grunder: efter 15 till 30 procent vid telegrafverket och 20 till 40 procent vid järnvägarne. De mest belysande äro olikheterna beträffande dyrortstilläggen, som utgå för ett verk efter respektive orters invånareantal och för ett annat efter kommerskollegii uppgifter, och jag förklarar, att det egentligen varit detta, som gifvit anledning till att jag, tillsammans med herr Rissén, framlagt motionen. Beträffande postverket är det så, att från och med i år utgå s. k. ortstillägg med tre olika belopp hvaraf å några platser erhålles 150 kronor, å en del andra 300 kronor och å några få platser 350 kronor.

Fjölårets Riksdag beslöt, att generalpoststyrelsen skulle bestämma öfver dessa ortstillägg och i följd af, bl. a., tolkning af vissa bestämmelser har en del tjänstemän från och med i år erhållit lönenedsättning. I ett cirkulär nr 6 meddelar generalpoststyrelsen nämligen följande:

»På förekommen anledning har kungl. generalpoststyrelsen härigenom velat fästa vederbörandes uppmärksamhet därå, att bestämmelsen i § 4, första stycket, af de till gällande aflöningsreglemente hörande öfvergångsbestämmelser icke äger tillämpning å tjänsteman af lägre grad.»

Som herrarne veta, har herr Thylander väckt en motion här i kammaren i syfte att få utrönt, huru bestämmelserna skola tolkas med afseende å postexpeditörernas aflöningsförmåner. Jag skulle i detta sammanhang vilja rikta en vädjan till statsutskottets här närvarande ledamöter, att, när de företaga den frågan till behandling, de då äfven om möjligt ville se till, huru de bestämmelser, som ha afseende å tjänstemän af lägre grad, skola tolkas.

Kungl. generalpoststyrelsen har uppgjort en dyrortsinledning för landet, grundad på kommerskollegii uppgifter för juni och september månader i fjol. För att i någon mån visa, att det icke alltid är riktigt att på detta sätt uppgöra en indelning att gälla för en längre tid framåt, ber jag att här få anföra något ur »Meddelanden från K. Komerskollegii afdelning för arbetsstatistik» för oktober månad 1909, alltså månaden efter den, som ligger till grund för den af generalpoststyrelsen uppgjorda dyrortsindelningen. De siffror, jag nu vill anföra, visa, huru det ställer sig vid en jämförelse mellan priserna å lifsförnödenheter i Stockholm och i Karlskrona — jag tager Karlskrona därför, att den staden är en bland dem som från och med i år blifvit nedflyttade i en lägre grupp, så att tjänstemännen i lägre grad där erhålla 150 kronor mindre i år mot i fjol. Denna jämförelse mellan Stockholm och Karlskrona ter sig för samna lifsmedelskvantum i liter eller kilogram och efter öretal räknadt, på följande sätt:

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
föreslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

<i>Angående inrättande af en byrå eller kom- mission för utredning och förelägg i lön- reglerings- och omorga- nisations- frågor. (Forts.)</i>		Stockholm pris (öre)	Karlskrona pris (öre)
	Mjöl, skummad	7	8
	Margarin, billigaste sort	122	121
	Mjöl: hvete	32	33
	rågsikt	29	30
	Ärtor, gula	23	25
	Rågbröd: groft	44	47
	Nötkött, färskt	107	106
	Kalkkött: stek	126	134
	Fisk, färsk: rödspotta	83	86
	salt: kabeljo	51	60
	Kaffe (obrändt) brasilianskt	114	112
	Socket, bit-	67	71

Denna statistik upptager, såsom vi finna, några af de förnämsta lifsförnödenheterna. Jämförelsen visar, att priserna äro högre i Karlskrona än i Stockholm, men likväl skall den statistik, som visar för Karlskrona lägre belopp, ligga till grund för aflöningen åt postverkets personal där för icke mindre än fem år framåt.

Jag har från en del platser fått meddelande om huru man uppsamlar dylika uppgifter. Jag har från en person i en stad i södra Sverige erhållit en skrifvelse, som är särskildt betecknande för de uppgifter som nu ligga till grund: Han säger bland annat att »uppgifterna om priserna härifrån ha tillkommit dels genom minderåriga springpojkar och dels genom en hälsovårdspolis, som nu senast sökt löneförhöjning och af stadsfullmäktige äfven beviljats sådan med 150 kronor till sin förutvarande lön å 2,000 kronor». Man har sålunda där gjort upp en statistik, enligt hvilken platsen i fråga skulle vara en bland de billigare, men den person, som ombesörjt statistiken, har enligt brefvet i fråga fått en löneförhöjning å 150 kronor eller just med samma belopp, hvarmed posttjänstemännen af lägre grad där på platsen fått sina löner nedsatta från och med i år.

De platser, som drabbats af en dylik nedsättning, äro Norrköping, Hälsingborg, Karlskrona, Piteå, Bollnäs, Grängesberg, Hällnäs, Insjön, Kalmar, Långsele, Mellansel, Nyåker, Sandviken, Storsvik, Tvärålund, Vansbo och Ånge. På alla dessa platser ha tjänstemännen i lägre grad 150 kronor mindre nu i år mot i fjol, och dock har ju Riksdagen fastställt högre belopp för denna personal. I Morjärv har en nedsättning ägt rum med 250 kronor, och dock är Morjärv en sådan plats, att järnvägspersonalen därstädes åtnjuter bland andra förmåner äfven kallortstillägg. Jag har här ett bref från höga Norden, däri det heter: »I år är skatten till kommunen 10:34 kronor per bevillningskrona i Töre församling, dit Morjärv hör. Hyrorna äro enormt höga till följd af att en hop järnvägsingenjörer och andra järnvägstjänstemän äro där boende. Som exempel på priset å lifsmedel kan anföras att sistlidne sommar kostade färskt kött i Morjärv bara 2, säger två, kronor per kilogram.» Nu är det ledsamt, att icke Morjärv finnes upptagen i den statistik, som kommerskollegium uppgjort, ty eljest hade man ju äfven kunnat få utrönt, hur det där ställer sig med priserna å öfriga lifsförnödenheter.

Man kan få ett typiskt exempel på, huru olika stora aflöningsbeloppen kunna framträda, om man jämför den nu i år framlagda nya staten för tullverket med postverkets stat. Om vi som exempel taga Stockholm, så finna vi, att för postverkets tjänstemän i lägre grad, postvaktmästarna, fastställts en slutlön af 1,750 kronor i ett för allt, medan för motsvarande tjänstemän inom tullverket, tullvaktmästarna, föreslagits en begynnelselön å 1,925 kronor och en slutlön å 2,225 kronor. Jag undrar verkligen, hvad det kan vara för skillnad i lefnadsvillkor mellan en postvaktmästare och en tullvaktmästare?

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
föreslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*

(Forts.)

Ett annat exempel ha vi från den plats, där jag är bosatt, nämligen staden Trelleborg. Den staden står i postalt lönehänseende två grupper under Stockholm, men det hindrar icke, att kommissionen för uppgörande af nya stater för tullverket jämställt Trelleborg med Stockholm, så att aflöningsförmånerna för tullvaktmästarna i Trelleborg äro desamma som för tullvaktmästarna i Stockholm, med undantag af det hyresbidrag å 175 kronor, som utgår i Stockholm. För postvaktmästarna och tullvaktmästarna i Trelleborg kommer i lönehänseende den skillnaden att uppstå, att postvaktmästarna få 500 kronor mindre i aflöning pr år än tullvaktmästarna. Jag har nu för min del ingenting att anmärka mot, att tullpersonalen får de föreslagna beloppen, då jag är beredd att gifva dem dessa. Jag har endast velat visa, att principerna icke varit likformiga inom de tillfälliga löneregleringskommittéerna.

Det lär icke för närvarande finnas något annat att göra än att instämma i hvad utskottet här kommit till. Jag skulle därvidlag dock vilja särskildt betona och i likhet med utskottet framhålla önskvärdheten af, att »personalen må genom medlemskap uti löneärendenas beredning kunna framföra sina synpunkter, hvarigenom statmakterna få omedelbar kännedom om de synpunkter, som hos den samma gör sig gällande». Det har sagts här, att en af personalen varit inkallad inför tullkommissionen för att där gifva till känna tullvaktmästarnes önskningar i lönefrågan, men såvidt jag rätt läst kommissionens betänkande, står där på ett ställe »att kommissionen icke funnit anledning ifrågasätta» etc. Detta gällde, i hvad den sålunda inkallade personen framhållit, en befordringsfråga. Jag är för min del af den åsikten, att kunna vi komma därhän, att, såsom friherre Palmstierna sade, få principerna afvägda och fullt klara, så vore detta en god sak för kommande löneregleringar, och samma principer böra väl kunna tillämpas åtminstone för de verk, som lyda under samma departement, såsom post, telegraf och järnvägar göra.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Såsom herrarne kanske förstått, har jag intresserat mig här i riksdagen för löneregleringsfrågor, och då detta är ett af de få tillfällen, då man kan få till stånd en allmän principdebatt i dessa frågor, har jag begärt ordet för att utveckla några af mina tankar i den vägen.

Detta utskottsbetänkande har en stor förtjänst, nämligen den, att det alldeles öfvertygande pekar på, att här råder ett missförhållande. Det finnes nämligen stora ojämnheter beträffande löneregleringarna,

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*

(Forts.)

och dessa hvila för öfrigt på ett sådant virrvarr af villkor och bestämmelser, att det, kan jag godt säga, fordras en ofantligt sinnrikt inrättad hjärna för att kunna hålla alla dessa historier i hufvudet. Det är uppenbart, att större likformighet är erforderlig på detta område, och jag tror, att det blir nödvändigt att för framtiden se till, att en sådan äfven kommer till stånd. Sedan vi i år fått behandla tullstaten och fångvårdsstaten, jämte några andra mindre stater, återstå emellertid icke många centrala ämbetsverk att reglera. Jag vill om den stora löneregeringskommittén af år 1902 uttala den uppfattningen, att den i vissa hänseenden gjort sig mycket förtjänt om ordning och reda i löneregleringarna. De allmänna principer, som den uppställt, har den genomfört konsekvent, och hade icke Riksdagen eller Kungl. Maj:t försökt rubba den plan, som kommittén ursprungligen uppgjort, hade antagligen full likformighet varit rådande beträffande alla de nyreglerade centrala ämbetsverken. Det lyckades verkligen finansministern vid ett tillfälle att bryta sönder en lönestat för oss, men i fjol kunde vi hålla tillbaka de tendenser, som då framkommo, att få in oreda i systemet, och i år ha icke några dylika tendenser dykt upp, enligt hvad jag kunnat finna, i någon enda af de i år föreliggande lönestaterna.

Hvad jag däremot skulle vilja påtala beträffande denna 1902 års löneregeringskommitté är, att den, efter mitt sätt att se, icke gjort den besparing af arbetskrafter, som dock var en af de uppgifter, som kommittén hade att genomföra, liksom den äfven hade att söka undvika användandet af öfverkvalificerad arbetskraft, hvilket ju också det är mycket önskvärdt. Det är min uppfattning, att 1902 års löneregeringskommitté i det hänseendet har syndat på sitt samvete, då kommittén icke har föreslagit indragning af tjänster på alla de punkter, där så kunnat ske. Nu antar jag, att om herr Carl Persson begär ordet, så kommer han att peka på statskontoret och säga, att vi redan måst bevilja förstärkning af arbetskrafterna i detta verk. Jag kan då därpå svara, att det tillkommit en massa extra arbete för statskontoret, sedan den nya staten för detta verk fastställdes, och detta har gjort en förstärkning af arbetskrafterna därstädes nödvändig, men denna ökning af arbetet har ju icke löneregeringskommittén kunnat förutse. Om jag tager en sådan lönestat som det förslag till ny fångvårdsstat, som föreligger till behandling innevarande riksdag, så är det min bestämda uppfattning, att det är ett otroligt slöseri med tjänstemannabefattningar, som man där tillåtit sig, då man bibehåller en generaldirektör och två och en half eller tre byråchefer i ett sådant litet verk, där det skulle vara tillräckligt med en öfverdirektör, som arbetade och som under sig hade några första och andra gradens tjänstemän. Nu har man i stället såsom chef för detta verk en generaldirektör, som under sig har två eller tre byråchefer, som mest ha att gå och titta efter, att de andra göra någonting. Det är ett orimligt slöseri, som här ägt rum, då man icke alls sökt att inskränka denna massa med tjänstemän, som gå och titta efter hvarandra. Jag vill dock erkänna, att den stora löneregeringskommittén nog i början hade goda tendenser i den riktningen. Men huru har det gått? Jag vågar påstå, att särskildt i den mån, som man satt in ämbetsmännen själfva såsom

ledamöter i kommittéerna, i stället för att, såsom från början var meningen, endast vara rådgifvare åt kommittéerna, har den tendensen fått allt starkare och starkare fäste äfven inom löneregleringskommittén att söka undvika indragning af tjänster. Emellertid vill jag fortfarande säga, att i stort sedt äro vi skyldiga löneregleringskommittén erkännande för det arbete, som den utfört.

De, som åstadkommit oredan och infört rent olidliga förhållanden, det är de separata löneregleringskommittéerna, som varit i arbete, och i det fallet kan man knappast fritaga någon af dessa kommittéer. Jag tillät mig i fjol vid behandlingen af poststaten uttala den uppfattningen, att jag var öfvertygad om, att vi där gingo till införande af en oerhörd massa nya tjänster, som icke voro betingade af intresse för själfva postverket, utan snarare hade till uppgift att åstadkomma ökade befordringsmöjligheter för postpersonalen. Jag var då icke i stånd att framställa något ändringsyrkande — därtill måste man ju ha större erfarenhet än den, jag satt inne med — men huru har det gått? Ja, man har ju exempel på att befattningar, som förut skötts af första postbetjante, nu skötas af en kontrollör.

Det har införts ett sådant system, att en rad af befordrade karlar gå och titta på hvarandra och se efter hvarandra, men icke göra något större arbete för det verk, som de tillhöra. Ja, jag ser, att herr civilministern skrattar, men det är ingenting att skratta åt, ty det är verkligen alltför allvarliga saker, för att de skola behandlas på detta sätt. Jag vill icke säga, att herr statsrådet Hamilton har de största synderna på sitt samvete angående denna sak, ty han har väl följt gammal slentrian, utan det tillkommer snarare hans företrädare i ämbetet.

Bland de separata löneregleringskommittéer, som arbetat, har enligt min uppfattning ingen med afseende på införandet af orimliga förhållanden kommit närmare fullkomligheten än den sista, nämligen tullstatslöneregleringskommittén. Jag har redan förut en gång påpekat detta, och sedan jag nu slutligt genomläst den kungliga propositionen därom, har jag alldeles bestämdt min uppfattning klar därom, att det skulle vara högst olyckligt, om detta arbetsresultat blefve upphöjdt till Riksdagens beslut.

Jag skulle vilja tillägga ännu en sak. Enligt min uppfattning har man icke utgått från den rätta utgångspunkten, då man börjat löneregleringarna med de centrala ämbetsverken, utan jag anser, att man borde hafva börjat med Kungl. Maj:ts kansli. Man borde hafva börjat med departementen och sett, huru man vill hafva dem inrättade, och sedermera skulle man hafva gått öfver till ämbetsverken och omformat dem med ledning af den stora reformen af departementen. Nu tror jag, att man aldrig får bukt med byråkratismen här i landet, så länge man har alla dessa ämbetsverk och alla dessa generaldirektörer och öfverdirektörer, som känna sig som större eller mindre påfvärgentemot Kungl. Maj:t och Riksdagen. Vi kunna aldrig få bukt på byråkratismen, förrän vi fått in ämbetsverken under direkt ansvariga ministrars ledning. Vi skola hafva någon person, som Riksdagen kan taga i örat för byråkratismens fel. Men det få vi icke, så länge vi — de penningförvaltande verken möjligen undantagna — hafva själfständiga ämbetsverk, med den ställning de nu intaga. Först i samma ögonblick vi

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

*Angående
inväntande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*

kunna få dem att lyda under ansvariga ministrar, som vi här i riksdagen kunna hafva hand om, kunna vi få bukt med dessa tendenser. Det glunkas om, att departementalkommittén, som enligt min mening är den viktigaste af de kommittéer, som nu arbeta på detta område, verkligen skulle vara betänkt på att söka få in nya former för organisationen af Kungl. Maj:ts kansli.

Jag ber för min del att på det varmaste få vädja till de herrar, som sitta i denna kommitté, att därvidlag söka gå till arbetet med stor oförskräckthet, ty det kommer naturligtvis att möta ett oerhördt motstånd. Det är detta osynliga fasta och kompakta motstånd, som man icke kan träffa, men som dock finnes och möter öfverallt från byråkratin. Det kommer naturligtvis att resa sig mot departementalkommittén, för såvidt den vill gå till en verklig och effektiv reform. Jag ber att ännu en gång få rikta en vädjan till dessa herrar, att de med fast hand och seghet försöka att till grunden reformera dessa förhållanden.

Jag har gått in på detta, därför att jag tror, att det eljest icke skulle hafva funnits något tillfälle, åtminstone icke förrän departementalkommitténs arbete en gång föreligger färdigt, att framhålla de synpunkter, som mognat hos mig, under det att jag sysslat med dessa frågor.

Hvad beträffar det utskottsbetänkande, som här föreligger, kan jag i likhet med herr Carl Persson icke finna, att det förefinnes något som helst skäl att nu aflåta en sådan skrifvelse till Kungl. Maj:t. Här är ett fåtal af centrala ämbetsverk kvar oreglerade, och jag tror, att den löneregleringskommitté, som vi nu hafva, noga kommer att se till, att likformighet i själfva löneregleringen hädanefter som hittills kommer att blifva rådande. För öfrigt synes det mig, att utlåtandet icke klart påpekar just den utväg klämman anvisar. Hade utskotts-
betänkandet gått ut på ett förslag, att vi skulle begära, att alla hädanefter förekommande separata betänkanden skickades till löneregleringskommittén, för att den skulle yttra sig om dem, så hade enligt min mening klämman stått i öfverensstämmelse med motiveringen. Men nu kan jag icke anse, att det föreligger några starka skäl att aflåta en sådan skrifvelse, som den nu föreslagna, och därför ber jag, herr talman, att få instämma i yrkandet om afslag på utskottets hemställan.

Herr Schotte: Den hufvudsakliga betydelsen af det föreliggande utskottsbetänkandet lär väl vara, att detsamma klart ådagalagt, hvilken ojämnhet som förefinnes mellan de löneregleringar, som hittills ägt rum, och de ganska skiftande principer, som där kommit till synes. Jag tror därför, att det varit till sin stora nytta, att Riksdagens medlemmar genom föreliggande motion och utskottsbetänkande blifvit i tillfälle att något mera tänka på dessa löneregleringsfrågor i sitt sammanhang, än hvad som är möjligt, då under olika år särskilda betänkanden i dessa ämnen föreligga till behandling i Riksdagen.

Jag tror också, att den erinran, som utskottet gjort i slutet af motiveringen, om önskvärdheten af att personalen finge deltaga i löneregleringsorganisationerna, är befogad, och jag beklagar, att med afseende på de under senare år tillsatta separata löneregleringskommittéer

erna icke samma grundsatser gjort sig gällande som i fråga om de tidigare, nämligen att representanter för den förut benämnda betjäntkåren fått tillfälle att såsom medlemmar i kommittéerna delta i arbetet.

Jag föreställer mig emellertid, att det skulle se något egendomligt ut, om Riksdagen nu, i enlighet med hvad åtskilliga talare här yrkat, skulle besluta sig för ett afslag på utskottets hemställan. Det är ju så, att utskottet pekar på de lönerregleringar, som hädanefter skola ske; och det är väl alldeles uppenbart, att det är i öfverensstämmelse med Riksdagens mening, att vid blifvande lönerregleringar likformighet skall iakttagas mellan de olika verken, så långt ske kan. Jag befarar, att ett afslag på utskottets hemställan skulle, åtminstone i viss mån, kunna uttydas så, att Riksdagen tycker, att det är tämligen likgiltigt, om det blir likformighet mellan verken, och om lönerregleringarna byggas på gemensamma grundsatser och om man kommer till något så när lika resultat med afseende på de olika staterna. Jag tror således, att det vore olämpligt, om Riksdagen afvisade den mycket förståndiga och riktiga tanke, som utskottets kläm här upptager och mot hvilken, såvidt jag föreställer mig, ingen befogad invändning kan göras inom kammaren.

Jag skall bedja, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Berg* i Göteborg instämde häruti.

Herr *Widén*. Det har i viss mån uppstått en principdebatt rörande lönerregleringar och frågan om förvaltningens organisation i allmänhet och då det torde vara rätt väl bekant, att jag under ett visst stadium af lönerregleringskommitténs arbete deltog i detsamma, har jag velat yttra mig rörande min uppfattning af dessa frågor.

Det synes mig, att detta utskottsbetänkande är i visst afseende ganska förtjänstfullt. Där har klart påvisats den stora olikhet, som kommit att råda med afseende på principerna mellan de olika lönerregleringarna och att detta hufvudsakligen beror på, att det lagts i så många olika händer att förbereda dessa lönerregleringar. Detta är enligt mitt förmenande en stor förtjänst hos betänkandet. Och jag vill något fullständiga det genom en kort redogörelse för gången af lönerregleringsfrågorna och orsakerna att det blifvit som det blifvit.

När lönerregleringskommittén af 1902 tillsattes, så var meningen utan allt tvifvel den — så fattade kommittén saken och jag har all anledning tro, att regeringens åsikt ock var sådan — att kommitténs uppgift skulle vara att upptaga lönerregleringsväsendet i sin helhet och framlägga förslag icke allenast för de verk och stater, angående hvilka kommittén sedermera afgifvit förslag, utan äfven för alla de andra. Det var dessutom meningen, såsom utskottsbetänkandet också gifver vid handen, att kommittén skulle taga i öfvervägande, »huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom förändrade anordningar kunde undvaras». Och detta utvecklades i stadsrådsprotokollet angående kommitténs tillsättning så, att »den skulle taga i öfvervägande hvarje sysslas behöflighet

Andra Kammarens Prot. 1910. Nr 13.

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*

(Forts.)

och lämpliga anordning». Kommitténs uppgift lades sålunda ganska bredt. Det gjorde ock, att kommittén tog uppgiften mycket allvarligt. Och när kommittén fick i uppdrag att i första hand utarbeta förslag till löneroglering för de centrala verken, lät kommittén sig angeläget vara att uppgöra vissa allmänna grunder, som skulle gälla för regleringen af dessa ämbetsverk, såväl i afseende å lönesatser och lönevillkor som förenklingar i organisation och arbetssätt och det är hufvudsakligen dessa grunder, som blifvit följda vid de lönerogleringar, som lönerogleringskommittén sedermera föreslagit. Betänkandet om dessa grunder afgafs 1903, och samtidigt afgaf kommittén sitt förslag rörande det första ämbetsverk, som kommittén hade att behandla, nämligen kammarkollegium. Och att kommittén tagit sin uppgift att begränsa tjänsternas antal på fullt allvar, visar sig däri, att t. ex. af rådstjänsterna i kammarkollegium föreslogs indragning af icke mindre än hälften. Emellertid visade det sig, att gentemot kommitténs arbete — till följd af dess förslag om åstadkommande af större arbetsintensitet och större arbetsprodukt samt öfriga därmed sammanhängande förenklingsförslag — började att resa sig ett så kompakt motstånd från tjänstemannakretsar, att det en tid såg ganska osäkert ut, om kommitténs förslag någonsin skulle leda till något resultat. Jag vill erinra om, att kommitténs första betänkande afgafs år 1903, men att något förslag icke såg dagen hos Riksdagen förrän under år 1907. Under hela denna tid var det så, att det emellanåt hette, att det icke skulle blifva något vidare af med kommitténs förslag, att personer inom den dåvarande regeringen sagt, att kommittén bråkade alldeles för mycket, eller till och med att kommittén skulle komma att afsättas. Huruvida detta var sant vet jag icke, men så sades likväl. Detta föranledde att kommitténs arbete naturligtvis blef i högsta grad tungt. Och det var naturligtvis äfven mycket svårt för kommittén att med kraft fullfölja arbetet, då dess principer ännu icke lagts fram för Riksdagen. Detta allt gjorde, att kommitténs arbete i viss mån försenades och förtrycktes. Och när sedan kommunikationsverkens lönerogleringar pressade på, ansågos dessa ej kunna anförtras åt lönerogleringskommittén, utan uppdrogos åt särskilda kommitterade.

Jag tror, att det varit bättre, om lönerogleringskommittén hade fått fullfölja sitt arbete utan störande inflytelser och om den gentemot angreppen hållits under armarna af den regering, som gifvit kommittén dess uppdrag. Arbetet hade då gått fortare, och den hade haft det nödiga gehöret. Då hade ej heller annat kommit i fråga, än att kommittén, då kommunikationsverken lågo öfver med pretention att få fram sina regleringar, fått lägga åt sidan arbetet med de centrala ämbetsverken och taga ihop med de förra. För min del tror jag, att det skulle varit till mycket stort gagn äfven för kommunikationsverkens regleringar, att på det sättet enhetlighet blifvit rådande. Huruvida lönerna i så fall blifvit större eller mindre är en sak, som jag icke yttrar mig om, men i hvarje fall hade, som sagdt, enhetligheten blifvit större. Jag tror emellertid icke, att man skulle fått fullkomlig likformighet, och en sådan hade säkerligen icke heller varit ändamålsenlig. Det måste nog gälla olika principer t. ex. i afseende på lönesatser i kommunikationsverken med deras stora kärer af lägre tjänstemän, de

som förr kallades betjante, och som i allmänhet tilltråda sina tjänster vid jämförelsevis tidig ålder, mot i de centrala ämbetsverken, där befordran till ordinarie tjänst icke inträffar, förr än vederbörande nått en ålder af 30 å 40 år, kanske närmare den senare. Inom de förra verken bör råda *ett* lönesystem och inom de senare *ett annat*. Om det nu blifvit kommittén beskärmt att behandla äfven kommunikationsverken, hade den sannolikt äfven för dem framlagt grundprinciperna för ett lönesystem, som nu, åtminstone delvis, kom att tillämpas i dessa verk — men dess värre efter ganska växlande grunder — ett system, som bort förekomma de nu öfverklagade ojämnheterna, men i allt fall kunnat taga hänsyn till rådande särskilda förhållanden. Det är beklagligt enligt mitt förmenande, att så icke skedde, och det är fullkomligt riktigt af utskottet, då det påpekade denna sak. Därför är det också riktigt, anser jag, när utskottet kommit till den slutsatsen, att man bör söka få till stånd mera enhetlighet uti Riksdagens och statsmakternas arbete på detta område, i den mån detta ännu låter sig göra.

Af vissa antydningar att döma, ser det emellertid ut, som om härmed på vissa håll afses att rifva upp de stater, som blifvit fastställda för kommunikationsverken. Jag får lof att säga, att hvilken åsikt man än har om de regleringar af dessa verk, som kommit till stånd, så äro de dock gjorda, och mot att nu rifva upp dem anser jag att man bör inlägga en alldeles bestämd protest, om nu det skulle vara meningen. Men jag har icke kunnat läsa utskottsbetänkandet så; och tycker att något sådant icke heller gärna kan komma i fråga.

Nu har man här gått in på frågan rörande organisationen af vår centralförvaltning. Jag har tänkt mycket på den frågan och har äfven skrivit i ämnet, och då saken blifvit bragt på tal, ber jag att med några ord få vidröra densamma. Talaren på skånebänkens förmanade, att det skulle varit bättre att man vid regleringsfrågornas behandling börjat med Kungl. Maj:ts kansli och därefter tagit de centrala verken; att man således icke borde gått i den ordning, som löneregleringskommittén gjorde. Nu var det emellertid icke kommittén, som bestämde ordningen, utan det var Kungl. Maj:t. Jag vill för öfrigt icke tvista om hvilken ordning skulle varit den bästa. Men då den talaren såsom motiv för denna sin mening framhöll, att den rätta formen för vår centralförvaltning skulle vara att söka i ett system, där de centrala verken vore inordnade som byråer eller något i den stilen inom de särskilda departementen, vill jag däremot säga, att jag för min del är af en annan mening, åtminstone för såvidt byråsystemet skulle betyda, att alla centrala ämbetsverk skulle dragas in i departementen. Detta system har nog en del förmåner och kan möjligen i vissa fall vara lämpligt. Enligt min mening hafva emellertid de centrala ämbetsverken hos oss, sådana de från ålder utvecklats och ännu i dag äro, en mycket stor betydelse för statsförvaltningens jämna gång till samhällets och dess inbyggares fromma och trefnad. Jag minnes hurusom en gång Adolf Hedén här i kammaren hade ett anförande, hvilket jag ofta med liflig anslutning tänkt på, och som jag många gånger sökt att återfinna, men icke lyckats få rätt på, därför att jag icke kommer ihåg, hvilken fråga det rörde. Däri uttalade han den

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

*Angående
inrättandet
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.*

(Forts.)

satsen, att det var en välsignelse för vårt land att ha i viss mån själfständiga centrala ämbetsverk, som icke voro beroende af regeringen. Det vore ett den medborgerliga frihetens paladium, som många andra länder hade skäl att afundas oss. Jag tror också, att detta är riktigt. Och jag är därför af den meningen, att de centrala ämbetsverken icke böra tagas bort annat än på sådana områden, där de kunna anses fullkomligt onödiga ur den synpunkt, som här blifvit framhållen. Ej heller bör man naturligtvis inrätta eller bibehålla centrala fristående ämbetsverk i sådana fall, då de skulle få alldeles för litet att göra, för att arbetet skall kunna motivera tillvaron af ett dylikt ämbetsverk. Men att öfver lag taga bort de centrala själfständiga ämbetsverken tror jag vore att göra en minskning i säkerhet för den medborgerliga friheten, och jag kan därför ej anse gagneligt att så sker. Jag vill exempelvis erinra om de penningförvaltande centrala ämbetsverken. Jag tror, att det å ena sidan för finansministern är godt, att han icke står i ansvarighet för allt, som händer inom medelsförvaltningen, men att det å andra sidan också medför en stor trygghet för det allmänna, att finansministern icke är herre öfver statens kassa, så att han blott har att om en utbetalning ge order åt en af sina byråchefer. Det går på helt annat sätt, då han har att göra med ett centralt ämbetsverk. Det utesluter sig då själfv att såsom i Danmark blott ge en order om att det eller det beloppet skall lämnas ut. Hur det då kan gå ha vi från det landet sett exempel på. — På samma sätt är det äfven på andra områden.

Eftersom saken blifvit bragt på tal, har jag med detta velat ge uttryck åt min mening, att man icke bör gå allt för principmässigt tillväga vid den omläggning af Kungl. Maj:ts kansli och i sammanhang därmed af de centrala verken, som är i görningen. Jag tror, att man bör låta äfven andra synpunkter än snabbheten i arbetet göra sig gällande i afseende på organisationen af vår centralförvaltning, så att man å ena sidan visserligen erhåller den nödiga snabbheten och kraften, hvilken jag medger i allmänhet följer med byråsystemet, men att man å andra sidan icke heller tager bort den nödiga tryggheten för att statsförvaltningen omhänderhafves på opartiskt sätt till skydd och icke till afbräck för den medborgerliga friheten. För detta sista har man enligt min mening en garanti uti de själfständiga ämbetsverken, som icke äro underkastade en ministers direkta inflytande och order. Det är ock denna sista synpunkt, som gjort det för mig synnerligen viktigt att tillse att det blefve så stor kraft, så stor snabbhet och så stor enkelhet i arbetet hos de centrala ämbetsverken, som det är möjligt att åstadkomma. Det är också hvad jag för min del vid de organisationsförslag, jag varit med om, kämpat för så mycket jag kunnat.

Jag har velat göra detta uttalande, eftersom principfrågor här kommit på tal, och framlägga den uppfattning rörande organisationen af vår centrala statsförvaltning, som jag kommit till under de år jag sysslat med densamma, till den kraft och verkan det möjligen kan ha.

Hvad beträffar det föreliggande utskottsbetänkandet, så kan jag knappast annat än i likhet med den talare, som näst före mig hade ordet, tycka, att hvad där begäres är så enkelt, att det ser egendomligt

ut att afslå det, äfven om jag medger, att de talare kunna ha rätt, som säga, att det för närvarande icke tjänar så mycket till, när det ändå återstår så litet att reglera.

Utan att sålunda känna mig missbelåten, hvilket beslut än kammaren fattar, ber jag att få yrka bifall till utskottets här gjorda hemställan.

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

Herr Schotte: Det kan icke bli fråga om att å det förberedande stadium, i hvilket statsdepartementens omorganisation för närvarande befinner sig, ingå på ett bemötande af hvad herr Widén här yttrade, hvilket ju för öfrigt gick vid sidan af den föreliggande frågan. Men jag ber kammaren att icke allt för starkt taga intryck af hvad herr Widén sagt. När frågan om en omläggning i vissa delar af statsförvaltningen en gång kommer under Riksdagens pröfning, hoppas jag dock, att åtskilliga synpunkter skola föreligga af den beskaffenhet, att jämväl herr Widén befinnes villig till åtskilliga modifikationer i hans nu väl så positiva uttalanden emot förändringar i statsförvaltningens af ålder bestående organisation.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det är nog sant, att detta utskottsbetänkande framvisar, hvilka olikheter som äro rådande i fråga om de nu senast reglerade kommunikationsverken i jämförelse med de centrala ämbetsverk, som likaledes blifvit reglerade. Men jag vill erinra därom, att ingen enda af denna kammares ledamöter torde ha varit okunnig om denna olikhet, då ju väl samtliga kammarens ledamöter varit med om att behandla dessa löneregleringar för kommunikationsverken. Vi visste väl alla redan, innan detta utskotts-
betänkande kom, att en dylik olikhet förefanns mellan kommunikations-
verken å ena sidan och de centrala ämbetsverken å den andra sidan, och jag tycker, att det icke är annat än en antydning att man ej läser
hvad till frågan hör, att man först nu ordar om den saken.

Det har här med skärpa framhållits af talaren på karlstadsbänken, att man särskildt skulle taga ad notam den punkt i utskottsutlåtandet, där det heter, att »personalen må genom medlemsskap uti löneärendenas beredning kunna framföra sina synpunkter, hvarigenom statsmakterna få omedelbar kännedom om de synpunkter, som hos den samma gör sig gällande». Jag ber att ånyo få erinra därom, att den kommitté, som hade i uppdrag att utarbета förslag till ny lönereglering för statens järnvägar, bestod af följande sju personer: generaldirektören för statens järnvägar, en öfverdirektör i järnvägsstyrelsen, en stationsinspektör, en lokomotivförare, en banvakt och två privatmän. Således hade personalen det afgörande inflytandet i denna kommitté, men jag har i alla fall icke hört annat, än att dess löneregleringsförslag blifvit föremål för mycket klander. Måhända att personalen själf från den högsta till den lägsta är mycket belåten med den nya staten, men så är dock icke fallet med svenska folket eller Riksdagen. Är det verkligen värdt att efterfölja den princip, som där kommit till uttryck och bereda personalen största möjliga inflytande? Är detta att rekommendera? Jag tror det icke, utan jag tror, att det bästa är att såsom hittills låta någon målsman för respektive verk deltaga i

*Angående
inlättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

kommitténs arbete och där framhålla sina synpunkter. Att nu skriva till Kungl. Maj:t och begära, att personalen måtte få ännu större inflytande, det tror jag, som sagdt, icke är att rekommendera.

Herr Petrén: Innan debatten afslutas, ber jag att få säga några ord i denna fråga. Äfven jag har för några år sedan under en kortare tid varit medlem af löneruleringskommittén och därigenom kommit att något närmare syssla med dessa ting; och det gör, att det kanske må tillåtas mig att under några minuter taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Jag tror, att den, som läst igenom detta utskottsbetänkande, skall gifva mig rätt uti, att det är en viss oklarhet i vissa af de uttalanden, som däri blifvit gjorda från utskottets sida.

Det är alldeles riktigt och välgrundadt hvad som här sagts och jämväl i betänkandet påpekats om den olikformighet, som faktiskt råder beträffande dels kommunikationsverken sins emellan och dels dessa å ena sidan och de centrala ämbetsverk, som blifvit reglerade, å den andra sidan.

Det har ock framhållits, särskildt af talaren på skånebanken, att det vill förefalla, som om man icke alltid förfor tillräckligt kritiskt, när det gällde införandet af nya tjänster. Jag tror, att jag i det fallet kan peka på ett mycket slående exempel från årets statsverksproposition, nämligen i fråga om den nya staten för marinintendenturen under femte hufvudtiteln. En särskild separatkommitté hade föreslagit mer än ett tjugotal nya platser inom ifrågavarande kår med den påföljd, att ett flertal af de myndigheter, som haft att yttra sig om detta kommittébetänkande, förklarar att cirka hälften af dessa nya befattningar kunde undvaras, och, såsom förslaget nu föreligger i propositionen, är också endast hälften af de af separatkommittén föreslagna nya tjänsterna upptagna.

Jag tror, att det är till gagn, att sådant framhålles; och jag tror äfven, att de i detta utskottsbetänkande gjorda sammanställningar och påpekanden, skola visa sig vara till nytta.

Hvad jag vill slå fast är emellertid, att vissa af de utaf utskottet gjorda uttalanden, som skola tjäna till ledning vid bedömandet af innebörden i den hemställan, som utskottet här föreslagit, äro oklara. Det är enligt min uppfattning så, att det icke är riktigt klart, hvart man vill hän. Löneruleringsarbetet, som nu afses, ligger ju i närvarande stund faktiskt så, att man har kanske omkring tio procent kvar af samtliga löneruleringar. Då är frågan: Är det något gagn med en hemställan af sådan innebörd, som den nu föreliggande? Jag frågar: Hvad afser egentligen utskottets hemställan? Det har här under debatten upplysts och jag tror, att det också framgår af betänkandet, att man icke alls vill röra vid de verk, som redan äro reglerade, vare sig de centrala ämbetsverken eller kommunikationsverken, utan man syftar enbart till de verk, som ännu återstå oreglerade.

Enligt hvad jag kunnat finna, fram bäras i detta betänkande tre särskilda önskemål och det är dessa, som skola åsyftas i utskottets hemställan.

Det ena af dessa önskemål är, att de återstående, af särskilda

kommittéer förberedda löneregleringarna skola, innan de komma in på kamrarnes bord, remitteras till löneregleringskommittén. Jag vill säga, att jag finner detta vara en sund tanke; och jag vill stryka under, att det vore gagneligt, om så skedde.

Vidare föreslås, att beträffande de återstående löneregleringarna representanter för de särskilda verken måtte höras under det förberedande arbetet för att få tillfälle att framlägga vederbörande befattningshafvares synpunkter. Detta är, efter mitt förmenande, likaledes en mycket sund tanke, men det är en tanke, som, hvad angår de verk, hvilka hittills varit föremål för löneregleringskommitténs arbete, såvidt jag vet, äfven blifvit omsatt i verkligheten.

Slutligen hafva vi ett tredje önskemål, och det är detta, som för mig står såsom i hög grad oklart. Det begäres nämligen, att löneregleringskommittén skulle få i uppdrag att utarbета grundlinjer för framtiden. Detta är efter mitt förmenande icke klara ord. Man vet icke, hvad som menas härmed. Menar man grundlinjer för de återstående centrala verkens reglering, hvilka ankomma å löneregleringskommittén, eller menar man grundlinjer, som på något sätt skola linjera upp de riktlinjer, som skola följas vid nästa stora löneregleringsperiod, hvilken, enligt hvad erfarenheten gifver vid handen, väl blifver om tjugu å trettio år? Eller menar man här grundlinjer, hvilka skola på ett eller annat sätt slå liksom en brygga mellan de olikheter, som i löneregleringsafseende förefinnas mellan de centrala ämbetsverken å ena sidan och kommunikationsverken å den andra sidan?

Jag tror, att när man skrifver till Kungl. Maj:t, bör man göra så tydliga uttalanden i motiveringen till den hemställan, som göres, att tvekan ej råder om hvilka åtgärder, som Kungl. Maj:t skall vidtaga med anledning af samma hemställan. Jag tror icke, att vi endast därför att det, som begäres i en hemställan, synes vara riktigt, böra rösta bifall till densamma, utan vi måste äfven tänka på de uttalanden, som gjorts i motiveringen. Hade utskottet tydligt och klart framhållit de särskilda önskemålen, och sedan skrifvit en hemställan, som tydligt hänfört sig till dem, skulle jag icke hafva haft något emot att ansluta sig till ett sådant förslag.

Jag skulle vilja till beaktande framhålla ytterligare ett positivt önskemål till dem, som här i utlåtandet blifvit framställda. Då nu löneregleringarna lida mot slutet, vore det kanske gagneligt, om man läte uppgöra en sammanfattande framställning af de grundlinjer, som tillämpats vid de särskilda verkens löneregleringar. Men detta är icke något kommittéarbete, utan ett sekreterararbete. Om ett sådant arbete blefve gjort, tror jag, att det skulle vara till viss nytta.

Slutligen ber jag få säga, att, enligt min mening detta utskotts-
betänkande varit till gagn liksom äfven debatten här i dag, men jag tror på de af mig anförda skälen icke, att den hemställan, som här är föreslagen, bör på den föreliggande motiveringen antagas. Är det någon, som framställer yrkande om ärendets återremiss till utskottet, för att man må kunna klarare linjera upp hvad man äsyftar, har jag för min del icke någonting däremot, men i ärendets nuvarande skick ber jag herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

*Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förelägg i lön-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forts.)*

Angående
inrättande
af en byrå
eller kom-
mission för
utredning och
förslag i löne-
reglerings-
och omorga-
nisations-
frågor.
(Forst.)

Friherre Palmstierna: Herr talman! Den senaste talaren yrkade afslag — ehuru han gått med på två tredjedelar af utskottets framställning — blott därför att i den sista tredjedelen skulle finnas någon oklarhet.

Jag ber att för den ärade talaren få upprepa hvad jag förut sagt, att utskottet ansåg, att, när löneregeringskommittén nu arbetat i åtta år och så småningom skall afsluta sitt arbete, den borde sammanfatta sina synpunkter angående den del af statsförvaltningen, som kommittén icke kunnat behandla på grund däraf att specialkommittéer haft dit-hörande löneregeringar om hand. Under årens lopp äga omorganisa-tioner rum inom statsförvaltningen, och nya organ tillkomma. Vore det icke därför ytterst lämpligt, om det funnes normer för löneregle-ringsarbetet, så att vederbörande löneregeringskommitté hade sin plan utstakad och kunde inpassa löneregeringen efter de fastställda prin-ciperna? Detta har utskottet ansett, och jag vill slutligen säga, att det understöd, som löneregeringskommittén själf önskar, och som herr Widén ansett, att kommittén skulle få, bäst erhöles, därest kamma-ren ville bifalla utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på att kammaren för sin del ville bifalla utskottets hemställan, dels på afslag å såväl samma hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den sist-nämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varaf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl fjärde tillfälliga utskot-tets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, nr 3, som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren för sin del bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 97 ja mot 77 nej; och hade kammaren alltså afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 11.

Angående
nämndemäns
tjänstgöring
vid syner
och besikt-
ningar å
boställen.

Efter föredragning härupå af Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående nämndemäns tjänstgöring vid syner och besiktningar å boställen, lämnades på begäran ordet till motionären,

Herr Danielsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna finna af betänkandet, har min motion afstyrkts af utskottet; och såsom skäl för sitt afstyrkande har utskottet anført en del farhågor för att till synemän skulle kunna komma att tagas nämndemän, som ej vore därtill lämpliga. Utskottet säger nämligen: »Enligt hvad utskottet erfarit, ha olägenheter af det slag, som i motionen påpekas, stundom förekommit, men ehuru denna omständighet kan synas tala för ett bifall till motionen, har utskottet dock ej kunnat biträda densamma, emedan till nämndemän väljas förutom jordbrukare och byggmästare äfven handlande, handtverkare, näringsidkare och andra. Vid de syner och besiktningar, som i motionen omnämnas, förekommer vanligen endast besiktning af till bostället hörande jordbruk och byggnader, värdesättning af därå befintliga brister samt bestämmande af huru bristerna skola afhjälpas. Det är därför af största vikt, att sådana personer tillkallas som äga nödiga förutsättningar för att riktigt kunna bedöma dessa förhållanden, enär ett oriktigt bedömande mången gång kan tillskynda parterna vida större olägenheter och kostnader, än ett erläggande af högre skjutsersättning till fjärrare boende nämndemän kan medföra.»

*Angående
nämndemäns
tjänstgöring
vid syner och
besiktningar
å boställen.
(Forts.)*

Utskottet har sålunda gifvit mig rätt i min motion; men att det skall hysa sådan oro för dessa personer, som möjligen inte få jordbrukare till synemän, det kan jag icke förlika mig med. När de välja nämndemän, hafva de hela socknen eller pastoratet att taga ur och åtminstone ett hundratal att välja på; och nog försöka de att utvälja de bästa, och det kan väl vara förståndigt folk, äfven om de icke äro jordbrukare.

Vi hafva stor erfarenhet däraf här i Riksdagens kamrar. Här äro ju stadsrepresentanter, som aldrig hafva varit jordbrukare, men som ändå hafva så stor kunskap i jordbruket ända upp ifrån Norrland och mellersta Sverige ända ner till Skåne, att ingen jordbrukare, om han så hållit på med jordbruk i 40 till 50 år, kan jämföras med dem. Nog skulle en sådan person duga till syneman, i all synnerhet som nämndemännen ju tagas i orten och äro hemmastadda i ortens förhållanden.

Jag tycker därför, att det är alldeles oriktigt att afstyrka en motion, som annars har sympatier för sig, och i stället ge mig denna motivering och säga, att den skola synemännen iakttaga. Utskottet tror förmodligen, att det skola synemännen göra; men jag vet inte, om jag kan gå in på att tro, att en syneförrättare bryr sig om hvad som står i en motivering här.

Så säger utskottet, att jag bör vara belåten med den behandling, som kommit min motion till del. Ja, jag är tacksam mot utskottets medlemmar, för att de varit så snälla mot mig både i början och i slutet af sitt utlåtande. Hade boställsinnehafvarna kunnat vara lika belåtna, så skulle det här hafva varit ett förträffligt beslut; men nu tror jag inte, att de bli lika belåtna. Tänk t. ex. på följande fall. Vi veta ju, att man har full rättighet att till synemän taga nämndemän af hvilket yrke som helst. Det kan då hända, att syneförrättaren icke ligger åt jordbrukarehåll — ty jordbrukare äro ibland

Angående
nämndemäns
tjänstgöring
vid syner och
besiktningar
å boställen.
(Forts.)

icke så näpna att ha att göra med — utan tar andra synemän i stället, som icke äro jordbrukare. Då får jordbrukaren ingen syn och ingen förtjänst.

Jag tycker, som sagdt, att min motion borde bifallas, så att hvar och en får sin del. Jag har inte begärt mer än hvad som är rättvist; men som förhållandena nu ligga, och då jag icke fått någon hjälp af utskottet, så har jag, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

På förslag af herr talmannen, som sade sig hafva om tiden för valen samrådt med Första kammarens talman, beslöt kammaren att nästa onsdag den 2 mars företaga val af tjugufyra valmän för utseende af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor, äfvensom af sex suppleanter för dessa valmän.

§ 13.

Herr *Vennersten* aflämnade en motion, nr 217, i anledning af Kungl. Maj:t proposition med förslag till lag om aktiebolag m. m. Den angifna motionen bordlades på begäran.

§ 14.

Härpå yttrade: Herr talmannen: Till talmannen i Riksdagens Andra kammare har ingått följande skrifvelse:

Stockholm den 25 februari 1910.

Härmed anhåller jag att som gåfva till Riksdagens Andra kammare få öfverlämna en tafla af artisten Ekström, föreställande »Solnedgång öfver riksdagshuset», som jag hoppas kan finna plats i någon af kammarens lokaler.

Högaktningsfullt

Emily Wijk
född Dickson.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr vice talmannen, som anförde: Den ifrågavarande taflan är, såsom man af mästarens namn kunde gissa, ett särdeles fint och stämningsfullt konstverk, och jag vågar hemställa, att kammaren behagade besluta mottaga den erbjudna gåfvan. Tillika hemställer jag, att kammaren behagade anhålla, att herr talmannen ville å kammarens vägnar till den medborgarinna, som visat ett så lifligt intresse för kammar-

lokalernas prydnad i estetiskt hänseende, framföra kammarens tack-samhet.

Hvad herr vice talmannen sålunda föreslagit blef af kammaren bifallet.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvarsdepartementet,

nr 14, i anledning af väckt motion om ett anslag af 5,000,000 kronor att utlånas till kommuner för anordnande af nödhjälpsarbeten,

nr 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af nytt ridhus vid krigsskolan å Karlberg, och

nr 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lön och dagaflöning åt en gevärshandtverkare öfver stat vid Kronobergs regemente;

Lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kvinna att innehafva klockarbefattning,

nr 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af eller tillägg till 154 § utsökningslagen,

nr 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående beredande af möjlighet för vissa samhällen att på mindre betungande villkor med full äganderätt komma i besittning af gatumark, som upplåtits till allmänt begagnande,

nr 12, i anledning af väckt motion om ändring af bestämmelserna angående förfarandet vid exekutiv auktion å fastighet på landet m. m.,

nr 13, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om afskaffande af biskops själfskrifna utöfvande af eforsämbete, och

nr 14, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af § 26 mom. 1 i lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster, samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af fem lägenheter från förra mönsterskrifvarbostället $\frac{1}{2}$ mantal Naum nr 5 Ödegård och $\frac{1}{2}$ mantal Naum nr 6 Anders Larsgård i Skaraborgs län,

nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två lägenheter från förra sergeantsbostället Risabo nr 1 jämte Risabo nr 2, en utjord i Jönköpings län,

nr 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra ryttmästarbostället Stora Lund nr 1 och 2 i Östergötlands län,

nr 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Rådmansö församling af ett område från Rådmansö kungsgård nr 1 i Stockholms län,

nr 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af de förra militieboställena 1 mantal Vä nr 6 och 7 samt 1 mantal Vä nr 10 och 38 äfvensom komministerbostället 1 mantal Vä nr 44, allt i Kristianstads län, belöpande andelar i en Vä byamän tillhörig samfällighet,

nr 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra barberarbostället Åsby nr 5 Östra Norrgård jämte Åsby nr 6, en åker, i Östergötlands län,

nr 28, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af visst område från förra pukslagarbostället Säfvared nr 9 Sven Torstensgård i Skaraborgs län,

nr 29, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af fem till förra mönsterskrifvarbostället Hörby nr 7, 9, 14, 20 och 22 i Malmöhus län hörande lägenheter, samt

nr 30, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett område från förra fältväbelsbostället Holmestad Stommen nr 1 i Skaraborgs län.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Johansson</i> i Berga	under 3 dagar från och med den 28 febr.	
friherre <i>Lagerfelt</i>	»	1 mars
herr <i>Starbäck</i>	» 2 » » » » »	28 febr.
» <i>Bosson</i>	» 8 » » » » »	1 mars
» <i>Andersson</i> i Arvika	» 4 » » » » »	1 »
» <i>Danielsson</i>	» 4 » » » » »	2 »
» <i>Almqvist</i>	»	28 febr.
» <i>Jönsson</i> i Kvarnberga	» 2 » » » » »	4 mars
» <i>Lindberg</i>	» 6 » » » » »	1 »

Härpå åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.